

Лекція 1

Тема: Характеристика Олімпійських ігор Стародавньої Греції.

План:

1. Загальні поняття, мета та завдання дисципліни.
2. Роль та значення Олімпійських ігор Стародавньої Греції.
3. Передумови виникнення Олімпійських ігор Стародавньої Греції.
4. Олімпія – місце проведення Олімпійських ігор.
5. Етапи розвитку Олімпійських ігор Стародавньої Греції.
6. Організація, програма та підготовка до Олімпійських ігор.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - КиївЮлімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Загальні поняття, мета та завдання дисципліни.

Загальні поняття: Олімпійські ігри, олімпійський рух, міжнародний олімпійський комітет, Олімпійська хартія, міжнародна олімпійська система, професійний спорт, організаційна структура та система управління в ігрових та індивідуальних видах професійного спорту, база професійного спорту, система резервних гравців у професійному спорті.

Мета дисципліни: оволодіння майбутніми бакалаврами фізичної культури і спорту систематизованими історичними, соціально-політичними, організаційно-правовими та економічними аспектами з історії виникнення, становлення, розвитку олімпійського та професійного спорту.

Завдання дисципліни:

1. Створити у свідомості здобувача вищої освіти образ олімпійського руху як яскравої, наочної моделі сучасного суспільства з його організаційними, духовними, естетичними та правовими нормами та атрибутами.

2. Сформувати знання у здобувачів вищої освіти щодо: гуманістичного, соціально-культурного потенціалу спорту; Олімпійських ігор, олімпійського руху та професійного спорту, їх історії, мети, завдань; основних ідеалів та цінностей олімпізму.

3. Сприяти розвитку у здобувачів вищої освіти потреби в активних заняттях спортом з метою гармонійного та різнобічного розвитку організму.

4. Сформувати у здобувачів вищої освіти інтерес до Олімпійських ігор та олімпійського руху, прагнення бути учасником олімпійського руху, пропагандувати принципи олімпізму та сприяти їх поширенню.

2. Роль та значення Олімпійських ігор. Зародившись в Стародавній Греції у VIII столітті до н.е., ОІ регулярно проводились більше тисячі років, являючи собою одну із найважливіших частин елінської цивілізації. Проведення ОІ сприяло створенню атмосфери справедливості, в якій людина мала можливість демонструвати свою майстерність, заслуги і виборювати першість. Перевага тіла і духу в такій атмосфері була поставлена вище за походження і багатство. Багато поетів, художників, філософів, скульпторів, ораторів завдяки змаганням і конкурсам досягли масштабного суспільного визнання і високого суспільного положення, не зважаючи на своє родове походження.

Виховання спортивного духу в Стародавній Греції ґрунтувалося на тому ж фундаменті, що й інші культурні цінності грецької цивілізації. І головним серед них було звільнення людини від деспотії. Людину вчили вірити в себе, у власні сили і можливості, у високі цінності людського життя. Людина розглядалася як видимий образ божества, оскільки боги у греків були наділені людськими рисами. Тілесна досконалість, фізична і духовна сили для греків були вищими еталонами, які, як правило, виявлялися і реалізовувалися на спортивних аренах. Дух змагання, прагнення до першості і переваги породжували постійну боротьбу за владу в окремих містах-державах, конфлікти і війни між багаточисельними містами і були рушійною силою для завоювання і освоєння нових територій.

Серед безлічі як позитивних, так і негативних сторін постійного суперництва, характерного для стародавніх греків, важливу роль поступово зайняли атлетичні змагання, що набули ідеалізованої форми і стали важливою складовою частиною культури, в якій відкрите, чесне і 5 справедливе змагання в боротьбі за першість було чесною і зразком для наслідування. Саме такий підхід до змагань атлетів був характерний для архаїчного і, особливо, класичного періодів в історії Стародавньої Греції. Він повною мірою проявився при проведенні Олімпійських ігор і інших грецьких змагань і значною мірою був втрачений в період Римської Греції.

3. Передумови виникнення Олімпійських ігор Стародавньої Греції.

Історичні корені ОС йдуть в глибоку давнину, коли племена, пізніше названі грецькими, почали заселювати Балканський півострів і розташовані поряд з ним острови наприкінці III – початку II ст. до н.е. В першій половині II ст. до н.е. на острові Крит розвивається фізична культура, близька до тієї, яка виникла у скіфських народів і в Єгипті. Гімнастичні й акробатичні вправи, кулачні бої, боротьба, ігри з биками – були основним змістом спортивних програм, підготовлених для розваги глядачів під час свят і ярмарок. Багаточисельні знахідки археологів на острові Крит та в інших областях розповсюдження мінойської культури свідчать про включення в програми святкування змагань з кулачного бою, боротьби, акробатичних вправ.

Слід відзначити, що на інтенсивний розвиток спортивних змагань в Стародавній Греції великий вплив зробив найважливіший елемент життя і культури стародавніх греків – агоністика – принцип змагальності, який реалізувався в різних сферах життя (праці, мистецтві, спорті) з метою досягнення найкращого результату, прославлення сфер діяльності, збільшення особистого престижу і слави міст-держав. Агони – змагання, в різних сферах діяльності.

В історії Стародавньої Греції існує велика кількість легенд пов'язаних зі змаганнями та виникненням Олімпійських ігор Стародавньої Греції.

4. Олімпія – місце проведення Олімпійських ігор. Олімпія була одним з самих популярних та почитаних святилищ Давньої Греції. І навіть після підкорення Греції Македонією, а пізніше Римом історична роль Олімпії як культурного та релігійного центру збереглась, а її слава, як відмічає багато істориків, не згасла до зруйнування античної цивілізації. Олімпія мала все еллінське значення в період розквіту Стародавньої Греції та інтернаціональне (в повному сенсі цього слова) – в період еллінського та римського господства.

Олімпія представляє собою давньогрецьке поселення розташоване в північно-західній частині Пеллопонесу – на півдні області Еліди. З півдня її омиває ріка Алфей, з заходу – ріка Кладей, а на півночі від неї знаходиться гора Кронос. І тільки зі східної сторони простиралась низина, яка в половоддя заливалась водами Алфея.

Дорога з'єднувала Олімпію з морською гаванню Фейя, яка знаходилась в 15 км до заходу від святилища – біля мису Іхтіс. До неї вело декілька доріг та від різних міст Пеллопонесу. Неподалеку від Олімпії знаходилося поселення Піса (місце її розташування точно не встановлено), а також місто Елліда та інші давньогрецькі поселення.

Хоча про існування Олімпії як дуже важного давньогрецького святилища було відомо і в середньовіччя, і в епоху Відродження, однак тоді ще не було визначено її місцезнаходження.

Ідею вивчення стародавньої Олімпії запропонував, як вважають, французький вчений – історик Бернар де Монфокон у книзі «Палеогеографія Греції»(1707г.) А в 1723 г. він у листі до архієпископа острова Корфу вів мову про те, що якщо почати роботи в Олімпії, там можуть бути відкриті великі цінності.

Про можливі цікаві для науки знахідки на території святилища Олімпії в 1764г. висловився німецький просвітителю та історик мистецтва Давньої Греції Іоганн Іоахім Вінкельман, у своїй книзі «История искусства древности».

Мандрувавши по Греції в 1766 році англієць Річард Чандлер, відвідавши район Пеллопонеса, знайшов неподалеку від гори Кронос залишки великого храму – частини його стін та обломки капітелій колонн.

Відвідавши Олімпію в 1787 г. французький мандрівник і вчений Фавель описав руїни храму Зевса, що там знаходились, і які в той час були глибоко розміщені в більш пізнішій слої ґрунту. В 1788г. Бартелемі в «Описании античной Греции» вперше привели план Олімпії.

5. Етапи розвитку Олімпійських ігор Стародавньої Греції. Зародження ОІ у Стародавній Греції пов'язують з ім'ям грецького героя Геракла, легендарного царя Пелопса, спартанського законодавця Лікурга і елінського царя Іфіта. Деякі дослідники стверджують, що ОІ проводились на честь свята Урожаю. Тому переможці й нагороджувались оливковою гілкою. Час проведення Ігор – серпень-вересень ніби підтверджує цю версію. Існує й багато інших міфів і легенд і всі вони тісно пов'язані з героями стародавньої грецької міфології і релігійними святами. Неможливо з достовірністю стверджувати, коли почали проводити спортивні ігри на честь богів і коли ці ігри набули загальноеллінського характеру.

Датою початку ОІ Стародавньої Греції прийнято вважати 776 рік до н.е. Терміни проведення ОІ не порушувались навіть тоді, коли країна була втягнута у великі зовнішні війни. У III ст. до н.е. афінський історик Тімей ввів систему відліку літ за "олімпіадами", тобто ввів в історіографію олімпійську еру. Дата будь-якої події визначалась за її місцем у чотирирічному олімпійському циклі. Вихідною точкою літочислення став рік проведення перших ОІ.

Серед дивовижних досягнень стародавньої цивілізації, пов'язаних з ОІ, слід назвати екехірію – традицію, яка забороняла всім містам-державам проводити війни у період проведення ігор, коли найкращі спортсмени Стародавньої Греції мирно змагались в Олімпії 4 . Період загального 13 перемир'я в Елладі продовжувався близько трьох місяців – час необхідний для підготовки атлетів до Ігор і участі у змаганнях, дорогу в Олімпію і назад. ОІ часів їх розквіту були масштабними грецькими форумами, роль і значення яких далеко виходили за спортивні рамки. Часто вони використовувались у якості арени для різноманітних політичних акцій. Наприклад, на ОІ був укладений 30-ти річний мир між Афінами і Спартою (V ст. до н.е.). Були в стародавні часи й ті, хто був проти проведення спортивних ігор. Деякі філософи критикували однобокість фізичного виховання, що за їх думкою наносило шкоду всебічному розвитку особистості, особливо інтелектуальному. Деякі відомі люди Стародавньої Греції ревниво сприймали славу атлетів. Але популярність спорту і ОІ була дуже високою.

На перших тринадцяти ОІ греки змагалися лише в бігу на один стадій, довжина якого, за сучасними мірками, складала 192,27 м. Цей вид бігу протягом півстоліття був єдиним змаганням на Олімпійському святі еллінів. Стартували бігуни зі спеціальних мармурових плит, в яких були зроблені поглиблення для пальців ніг. На 14-й Олімпіаді (724 рік до н.е.) у програму додається біг на дві стадії. Починаючи з 15 ОІ впроваджується біг на довгі дистанції, довжина яких складала 8, а потім 10, 12, 24 стадій. Програма ОІ 708 року до н.е. поповнилась пентатлоном, який складався зі стрибків, бігу, метання диску, метання спису або дротика і боротьби. Стрибали греки у висоту і в довжину. А також з гантелями з олова. З 688 року до н.е. у програму входив і кулачний бій. Лише 8 років пізніше з'явилися добре знайомі героям Гомера змагання на колісницях, упряжених четвіркою коней. У середині VII ст. до н.е. у програму змагань був включений панкратіон – боротьба, в якій були дозволені будь які прийоми. У середині VI віку до н.е. почали практикувати перегони воїнів у повному озброєнні, яке пізніше обмежили тільки щитом. Змагання з плавання в програму ОІ не включались, хоча греки були чудовими плавцями, тому що фізична підготовка включала в себе і плавання. В 632 р. до н.е. до участі в Олімпійських іграх допустили молодь, організувавши для них змагання з бігу і боротьби. В подальшому програма Ігор для молоді поповнилась і кулачним боем. А у 200 р. до н.е. в програму Олімпійських ігор були включені змагання з панкратіону серед хлопчиків, і першим переможцем в таких змаганнях став Фадімос з Єгипту.

Навколо ОІ було немало конфліктів, які були викликані бажанням окремих міст взяти на себе контроль за їх організацією. Під час святкування Олімпійських ігор зі всіх міст Греції люди приїжджали в долину Алфею, а широке гирло річки заповнювали кораблі, прибулі з різних грецьких колоній, розташованих в Італії, Галії, на Сицилії, в Азії і Африці. З цих кораблів сходили на берег і слідували в

Олімпію посольства різних міст на чолі з відомими всієї Еллади діячами. Раби вивантажували з корабельних трюмів багаточисельні піднесення і тварин, 14 призначених в жертву, а також розкішні колісниці і коней, які повинні були приймати участь в кінних змаганнях.

Проведення Олімпійських ігор зазвичай супроводжував дуже великий ярмарок, на якому торговці в дерев'яних бараках, розташованих вздовж доріг і на відкритих просторах, пропонували всім бажаючим безліч товарів. Під час Ігор не було нестачі і в розвагах. Глядачі брали участь в урочистих церемоніях, на яких відплачувалися почесні переможцям, а також спостерігали за жертвопринесеннями, відвідували храми, захоплюючись їх убранням, і розглядали багато чисельні пам'ятники і статуї, встановлені в Алтісі. Навіть у важкі для старогрецьких міст-держав часи греки прагнули не порушувати традицію регулярного (раз в чотири роки) проведення Олімпійських ігор. На Олімпійських іграх старогрецькі поети оспівували ці свята, атлетичні змагання і їх переможців у віршах і гімнах, а оратори — в своїх промовах. Починаючи з Ігор 84-ої Олімпіади, що відбулися в 444 р. до н.е., в Олімпії проводилися і конкурси мистецтв. Там звучали твори Архілоха, Піндара, Софокла, Симоніда, мудрі виступи оратора Демосфена, філософів Геракліта, Платона, Діогена та інших. Артисти, оратори, філософи прагнули брати участь в олімпійських "змаганнях розумів", а перемогу розглядали як вершину своєї творчості.

Сучасна спортивна термінологія багата грецькими термінами: атлет, стадіон, гантелі, диск, іподром, гімнастика та ін. У той же час стародавні греки ніколи не вживали слово "спорт", яке виникло від стародавньофранцузького слова *de sport* із значенням розваги, а користувалися словом "атлетика".

6. Організація, програма та підготовка до Олімпійських ігор.

Основні види змагань, які включались у програми ОІ:

Біг – один із найбільш стародавніх видів змагань. Для занять бігом перш за все відбиралися юнаки, які займалися полюванням або були пастухами, оскільки їх спосіб життя розвивав якості, необхідні для бігунів. Заняття і змагання проводилися на спеціальних майданчиках визначеної довжини, яка вимірювалися в стадіях, щоб бігуни мали можливість розвинути швидкість, і достатньої ширини – для участі багатьох атлетів.

Стадій мав довжину 192,27 м і стадієм почали називати й сам майданчик. Лінії старту і фінішу позначалися борознами або чим-небудь іншим. Лише пізніше (приблизно IV в. до н.е.) ці лінії починають позначати мармуровими плитами і вони стають постійними. Стартові місця розділялися стовпчиками, до яких прикріплялися палиці, що піднімалися і опускалися. До їх кінців прив'язувалися мотузки, що тягнулися до стартера. По сигналу стартер різко опускав мотузку, палиці одночасно падали і атлети починали біг.

Місце кожного бігуна на старті визначалось жеребкуванням. По прямій пробігали один стадій, після повороту бігли у зворотному напрямку, і так всю змагальну дистанцію. Існували різні види забігів: на 1 стадій, на 2 стадії, на 8-24 стадії, біг озброєних атлетів на 2-4 стадії. Вже в стародавній Олімпії існувала система жеребкування спортсменів. Вони спочатку брали участь у відбіркових турах, переможці яких виступали у фінальних забігах.

Перед змаганнями бігуни розташовувалися на арені і глашатай представляв публіці кожного з них. Відомих спортсменів, особливо 15 переможців попередніх Олімпійських ігор або інших всегрецьких змагань, глядачі бурхливо вітали. Потім виносилася ваза Зевса, великий кубок з срібла, в якому знаходилися картки з деревини з різними буквами алфавіту. Спортсмени діставали картки і по команді глашатая займали місце на старті відповідно до букви.

Ефективність старту забезпечувалася мармуровими плитами з поглибленнями, розташованими уздовж лінії старту. У ці поглиблення спортсмен ставив ступні босих ніг і займав передстартове положення, багато в чому схоже на те, яке займають сучасні бігуни на довгі дистанції. Лінії бігу для кожного спортсмена визначалися розмежувальними стовпами, розташованими на лініях старту і фінішу, що допомагало атлетам вибрати правильний напрям бігу. Для занять бігом перш за все відбиралися хлопці, які захоплювалися полюванням або були пастухами, оскільки їх спосіб життя розвивав якості, необхідні для бігунів. Проте розроблена система підготовки бігунів давала можливість займатися цим виглядом спорту і іншим хлопцям.

Метання диску – було видом змагань, який не мав безпосереднього зв'язку з військовою або трудовою практикою. Гомер згадує про метання з диску, яке організував ще Ахілес на честь загиблого Патрокла. В подальшому метання диску стало одним із видів п'ятиборства. Диск виробляли з каменю, а потім зі свинцю або сплавів. Диски мали діаметр від 17 до 32 см, масу від 1,3 до 6,6 кг. Особливістю техніки метання диску античних атлетів, на відміну від техніки сучасних дискоболів, була відсутність обертальних рухів тіла, які сприяли розвитку великої відцентрової сили. Кидок здійснювався після декількох пробних махових рухів, при стабільному положенні ніг, про що свідчать роботи художників і скульпторів того часу.

Стрибки у довжину – як і біг, були одним із найпростіших видів змагань.

Боротьба – входила у п'ятиборство, а також була окремим видом змагань. Змагання проводились з двох видів боротьби: "стоячи", коли переможцем вважався борець, який поклав суперника на пісок тричі; "нижня боротьба", яка велася до тих пір, поки один зі спортсменів тричі не прижимав суперника до землі, утримуючи його до вказівки суддів. Поєдинки борців зазвичай проводилися в центрі стадіону, на спеціально відведеному майданчику, який обкопувався і поливався водою. Перед поєдинком атлети змащували свої тіла маслом для того, щоб їхні тіла були слизькими і незручними для проведення захоплень і прийомів суперником. Порядок поєдинків визначався результатами жеребкування, яке проводилося приблизно по такій же схемі, як і при змаганнях в бігу. Поєдинки були не обмежені в часі і могли проводитися до повного виснаження сил одного із суперників. Кулачний бій найімовірніше в програму ОІ був введений у 688 р. до н.е. і одразу набув популярності. Вагові категорії були відсутні і всі учасники, незалежно від ваги, приймали участь в одній групі. Перед поєдинком атлети намотували на руки шкіряні стрічки для фіксації променево-зап'ясткових суглобів і пальців. Такими стрічками користувалися до V ст. до н.е.

У IV ст до н.е. з'явилася "рукавичка", що являла собою заздалегідь згорнуті стрічки за формою кисті. За часів Римської імперії (II ст. до н.е.) конструкція рукавички була змінена. Її укріплювали залізом і свинцем. Залежно від того,

якими рукавичками користувалися атлети, змінювалися техніка і стиль бою. Так, м'які рукавички вимагали гнучкості, спритності, хорошої техніки; при використанні рукавичок з обтяженнями основна увага приділялася захисту і силі ударів. На відміну від сучасного боксу, в стародавньому кулачному бою не було обмеження тривалості поєдинку. Атлети билися до тих пір, поки один з них не втрачав свідомість або не визнавав своєї поразки, піднявши один або два пальці. Інколи суддя міг призначити короткочасний відпочинок. Якщо суддя сумнівався у визначенні переможця, то він приймав рішення, згідно якого почергово наносилася серія ударів нерухомому супернику. Черговість нанесення таких ударів визначалась жеребкуванням. Атлет, який витримував серію ударів визнавався переможцем. Дуже часто подібні поєдинки мали летальне завершення.

Правилами кулачного бою заборонялося застосовувати прийоми боротьби, наносити удари нижче поясу, використовувати рукавиці, які виготовлені із свинячої шкіри, а також захищати голову бійця товстою шкірою.

Пентатлон – (п'ятиборство) змагання, яке складалося з п'яти видів атлетики – стрибок, метання диску і спису, біг, боротьба. Різноманітність видів змагань вимагала від п'ятиборця різнобічної фізичної підготовки і володіння технікою різних видів спорту, що досягалося лише тривалим і наполегливим тренуванням. Особливу популярність цьому вигляду спорту приносила його прикладна спрямованість, оскільки п'ятиборці в разі війни виявлялися найбільш майстерними бійцями. До появи пентатлону в програмі Ігор Олімпіад всі види змагань, включені в п'ятиборство, були добре відомими і самостійними видами спорту. До теперішнього часу історики ведуть дискусії про точну дату появи п'ятиборства в програмі Ігор Олімпіад. Найімовірніше він з'явився на Іграх 18-ої Олімпіади в 708 р. до н.е., а першим переможцем в цьому виді спорту став Лампіс з Лаконії. Не вирішене до кінця і питання про перелік видів змагань, що складала програму пентатлону. Більшість дослідників погоджуються з думкою, згідно якої в програму пентатлону входили вказані вище п'ять видів змагань. Проте є автори, які стверджують, що в програмі не було змагань з метання спису, а були змагання в кулачному бою або в панкратіоні. Відповісти однозначно на це питання складно, оскільки багато відомостей є уривчастими і суперечливим. Відповісти однозначно на це питання складно, оскільки багато відомостей є уривчастими і суперечливими. Цілком імовірно, що на Олімпійських іграх програма включала одні види змагань, а при проведенні інших Ігор могли бути зміни.

Панкратіон – старогрецький вид спорту, який поєднував боротьбу і кулачний бій. В панкратіоні існували відповідні правила: атлети не вдягали рукавичок. Дозволялось використовувати усі прийоми, які застосовувались окремо як в боротьбі, так і в кулачному бої. Розрізняли два види панкратіону: 1) поєдинок атлетів стоячи; 2) продовження боротьби і після падіння атлетів на землю. В програму Ігор панкратіон був вперше включений 648 р. до н.е. Поєдинки в панкратіоні характеризувалися жорстокістю, дикістю і відсутністю естетики. Цьому сприяли і умови проведення боїв – на земляних майданчиках политих водою, що призводило до падіння суперників, які продовжували бій, качаючись в грязюці. Ці риси панкратіону додавали йому специфічності, не характерної для інших видів спорту. Завдяки цьому панкратіон став привабливим для глядачів Стародавньої Греції в період її занепаду і кризи в останні три

століття до н.е., а також для глядачів Римської Греції, духовний світ яког істотно відрізнявся від духовного світу класичного періоду.

Кінні перегони. Кінний спорт в Стародавній Греції був пристрасною вищих прошарків суспільства, обов'язковою частиною виховання їх молоді. Володіння породистими кіньми, розкішними колісницями було ареною суперництва грецької знаті. Звідси і особливий інтерес до різних видів кінних змагань, недоступних широким масам населення. Елітарність кінного спорту визначалася і тим, що за перемогу в змаганнях нагороджувалися господарі коней і колісниць, а не наїзники і візники, яким, на відміну від інших видів спорту, відводилася технічна роль. Змагання проводилися з двох видів програми. Однією складовою був біг коней (верхова їзда), а іншим — біг колісниць. Колісниця була низько розташованою платформою з двома колесами. Найбільшою популярністю користувалися два види колісниць – з двома кіньми (римська двоколісна колісниця) та з чотирма кіньми (квадрига). Першими в програму ОІ (680 р. до н.е.) увійшли кінні змагання квадриг. Пізніше (648 р. до н.е.) програма розширилася і вже включала верхову їзду.

Пізніше програма поповнилася і перегонами римських двоколісних колісниць. Були в програмі ОІ і специфічні змагання: в них біг коней поєднувався з бігом вершників, які на останньому повороті повинні були зістрибнути і продовжити дистанцію бігом за своїми упряженими кіньми. Серед всіх видів кінних змагань найбільшою популярністю користувалися змагання колісниць, результати яких були непередбачувані — через небезпеку, що підстерігала учасників. Це робило змагання захоплюючими, цікавими, видовищними і, природно, привабливими для глядачів. Перегони (верхова їзда) були менш популярними, оскільки вони рідко закінчувалися трагічно, а результати часто були передбаченими. Коні на старті розставлялися згідно з жеребом. Для розміщення коней і наїзників використовувалися різні системи, які постійно удосконалювалися, для того, щоб забезпечити кращу організацію і відносно рівні можливості для тих, хто змагається.

Стрільба з луку. Як зброя лук мало цінувався стародавніми греками. І лише з IV ст. до н.е. стрільба з луку почала набувати популярності. Цьому сприяли і показові виступи воїнів, що регулярно проводилися. Надалі стрільбу з луку включали в систему фізичної і військової підготовки хлопців.

Фехтування. На відміну від сучасного фехтування, в Стародавній Греції застосовувалися важкі види зброї: спис, спада (короткий меч) та ін. Тому під час виступів атлети були вимушені для захисту від ударів одягатися в спеціальну форму: шлем, панцир і лати. Застосовувалися також щити різної форми (круглі, прямокутні). Виступи факелоносців. У церемонії відкриття змагань брали участь атлети, що несуть факели. Об'єднані в групи, вони повинні були пробігти відстань від 800 до 2500 м, стежачи, щоб при цьому полум'я не згасло. Інколи такі виступи проводилися верхи на конях.

Гімнастика і рухливі ігри. У Стародавній Греції гімнастикою називалася система різних вправ, метою яких був фізичний розвиток і підготовка людини до всіляких видів діяльності. У системі цих вправ дуже часто використовували м'яч, виготовлений з тканини і шкіри. Так з'явилися рухливі ігри, що завоювали популярність у греків.

Плавання. Для плавальної підготовки використовувалися спеціально побудовані прямокутні ванни, наповнені водою (прототип сучасного басейну). При розкопках в Олімпії були виявлені два таких басейни. Один з них мав розміри: довжина — 4,19 м, ширина — 3,02 м і глибина — 1,39 м; інший — відповідно, 24 м, 16 м і 1,6 м. Можливо, менший басейн служив для відпрацювання рухів плавця, великий, — безпосередньо для плавання.

Великою популярністю у стародавніх греків користувалися змагання в "швидкості човнів" (веслування). Відомо, що до початку I ст. до н.е. в змаганнях брали участь великі човни (галери) з великою кількістю веслярів. Надалі використовувалися менші човни, куди один за іншим сідали від 3 до 8 веслярів. Найбільшій популярності веслування як вигляд змагань отримала в Афінах.

Ігри перших 24 Олімпіад (684-116 рр. до н.е.) включали 6 видів змагань і проводились протягом одного дня.

Починаючи з Ігор 25-ї олімпіади, в програму яких були включені перегони на колісницях, змагання почали проводитися протягом двох днів. Поступово кількість видів змагань була доведена до 20, а їх тривалість до 5 днів. Перший день – день відкриття Олімпіади. Церемонія відкриття була простою, але величною. Чотири рази звучала труба і повідомлялося про початок змагань. Проводилась реєстрація і жеребкування учасників в різних видах спорту. Учасники змагань (а також тренери і судді) давали клятву Зевсу Олімпійському, що не допустять не чесних прийомів боротьби, будуть дотримуватися регламенту Олімпіади. Потім починався парад учасників, під час якого глашатай сповіщав глядачам деякі дані про спортсменів (ім'я, місцевість, з якої він прибув, чим займається та ін.). В цей же день проводилися змагання трубачів і герольдів, які мали честь обслуговувати ОІ. Закінчувався перший день Олімпіади принесенням жертви богам. В цей день виступали музиканти, письменники і поети, які в своїх творах оспівували ОІ і видатних олімпіоніків. Другий день розпочинався урочистою церемонією. Після цього герольд оголошував змагання відкритими. В цей день першість виборювали лише юні атлети. Першим видом був біг на стадій. Після серії попередніх забігів проводився фінальний. Наступними були змагання в боротьбі, кулачному бою і панкратіоні. Третій день – великий день Олімпіади. Центральною спортивною подією були кінні змагання і пентатлон – найбільш престижні і популярні види. Спершу проводилися кінні змагання, а в другій половині дня – змагання з дисциплін пентатлону. Четвертий день починався з відвідування храму Зевса усіма учасниками ОІ. Програма змагань цього дня включала біг, боротьбу, кулачний бій і панкратіон. П'ятий день як і перший починався з возвеличення богів. Переможці змагань збиралися біля храму з пальмовими гілками в руках. Після цього розпочиналася церемонія нагородження переможців. Герольд називав імена переможців і міста, з яких вони прибули. Найстарший зі суддів коронував олімпіоніків вінком. Після закінчення церемонії розпочиналося святкування, яке тривало до пізньої ночі. Програма ОІ не була стабільною і в різні періоди історії олімпійського руху у Стародавній Греції змінювалась не тільки кількість і види змагань, але і послідовність розподілу у днях. За кілька місяців до початку змагань спеціальні послы – спондофори сповіщали керівників держав і областей про час проведення ОІ і робили

оголошення про мир в Елладі. Учасники майбутніх змагань приїздили за місяць раніше для ознайомлення з місцевістю і продовженням підготовки.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 2

Тема: Відродження сучасних Олімпійських ігор. П. Кубертен та його роль у відродженні Олімпійських ігор сучасності.

План:

1. Розкопки Олімпії та спроби проведення панеллійських ігор.
2. Соціальні умови розвитку Олімпійського руху нового часу.
3. Діяльність П'єра де Кубертена з відродження Олімпійських ігор.
4. Характеристика перших Олімпійських ігор сучасності.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - Київ:Олімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Розкопки Олімпії та спроби проведення панеллійських ігор.

Перші серйозні розкопки Олімпії почав у 1824г. англійський археолог лорд Станкоф. У результаті його розкопок був складений план, який відображав те, якою була Олімпія в античні часи. В подальшому цей план неодноразово уточнювався при послідуєчих археологічних розкопках. Це дозволило з більшою точністю відобразити розташування різних об'єктів та вигляд давньої Олімпії.

У 1829 г. в Олімпії під керівництвом французького археолога Дюбуа проводились розкопки, в ході яких з західної сторони храму Зевса були знайдені обломки мармурових прикрас будівлі. Свої знахідки французькі археологи відправили по річці Алфей до морського порту, звідти вивезли до Франції, де вони потрапили до французького Лувру.

У 1875 – 1881г.г. розкопки в Олімпії вели німецькі археологи під керівництвом Ернста Курциуса. Але тепер (в отличие от того периода, когда исследования в тех местах вели французы) всі пам'ятники , що знаходили в Олімпії, повинні були залишатись у Греції. Спочатку археологічні знахідки відправлялись в Афіни, а в 1887р. був побудований музей в самій Олімпії.

Перші Олімпійські ігри сучасності, що відбулись в Афінах у 1896р., окрім всього іншого, сприяли і підвищенню інтересу до Олімпії, і активізації археологічних розкопок. Так, в 1906 – 1909 г.г., в 1921 – 1923 г.г. і в 1927 – 1929 р.р. німецькі вчені під керівництвом В.Дерпфельда вели розкопки у центральній частині Олімпії – у її священній рощі Алтіс (результати цих досліджень знайшли відображення у книзі В.Дерпфельда «Древняя Олимпия»1935р.).

Археологічні дослідження продовжувались в Олімпії і в другій половині 30 – их років ХХ ст. німецькими вченими (А.Геркан – 1936г., Р. Хампе та У.Янцен – 1937г., Е.Кунце та Х. Шлейф – 1938г.).

Дослідження в Олімпії були зупинені Другою світовою війною, а відновлені у 1952 г. (Е.Кунце) і продовжені в подальшому іншими археологами.

В ІV в. до н.е. Олімпійські ігри проводились з великим розмахом, це спонукало до будівельних робіт, направлених на реконструкцію стадіону та іподрому. На стадіоні розширили (до 10 м) доріжку для змагань з бігу, яка мала 192 – метрову довжину. Тоді ж отримав свій кінцевий вигляд і іподром.

Зусиллями, в основному, німецьких археологів вдалося майже повністю відновити у первонаочальному вигляді стадіон в Олімпії. Від першого стадіону залишились небагато чисельні сліди. Другий стадіон знаходився приблизно в тому ж місці, що й перший. В середині ІV в. до н.е. стадіон перемістили на 75 м на схід. Побудований Леонідом стадіон мав арену (213 x 29м) та місця для глядачів (близько 50 тисяч) на схилах гори Кронос.

Після позбавлення країни від турецького іга в 1821 р. пропонувалося відродити проведення Олімпійських ігор у вигляді Грецьких національних ігор, проте ця ідея не була здійснена. Нарешті, в 1858 р. майор грецької армії: Євангеліс Цаппас, який володів колосальною енергією і великими фінансовими можливостями, запропонував королеві Греції відновити проведення Олімпійських ігор. Е. Цаппас на власні засоби створив фонд олімпійців і побудував великий зал для змагань. Королівським указом створюється оргкомітет, і в 1859 р. проводяться Ігри в Афінах, названі "Панеллінською" Олімпіадою. Аналогічні ігри, що планувалися на 1863 р., не відбулися через смерть короля і викликаного нею політичного напруження в країні. Проте надалі такі змагання проводилися в Афінах ще кілька разів (1759, 1770, 1875, 1889), але успіху не мали.

2. Соціальні умови розвитку Олімпійського руху нового часу.

Процесу відродження ОІ і створення МОК сприяв цілий ряд факторів, серед яких слід назвати бурхливий розвиток транспорту, що полегшив обмін матеріальними й духовними цінностями між народами, проведення міжнародних промислових і торгівельних ярмарок, конференцій, виникнення міжнародних організацій, у тому числі й спортивних. Існує багато версій про те, чому саме концепція Кубертена виявилася найбільш успішною у справі відродження Ігор, аніж усі попередні спроби. Найбільш переконливі пояснення опираються на три основні аспекти. Поперше, концепція Кубертена виявилася співзвучною з міжнародним рухом ХІХ ст., серед яких – Червоний хрест, рух скаутів і рух есперанто 2 зі створення нової мови міжнародного спілкування. По-друге, вона з'явилася в період росту популярності всесвітніх виставок 3 . Цінність цих організацій і подій до цього часу відчувається хоч би у тому, як МОК веде свої справи з міжнародними некомерційними організаціями. Ідеї Кубертена відповідали тенденції до інтернаціоналізації спорту, кодифікації правил, що дозволяло представникам різних країн змагатися один з одним. Нарешті, і цей пункт варто вважати найбільш важливим, – прагнення Кубертена виходили за межі спорту і його філософію Олімпізму можна розглядати в одному ряді з новими філософськими вченнями цієї епохи.

25 листопада 1892 р. як генеральний секретар “Союзу легкоатлетичних французьких товариств” він запропонував у Сорбоні на лекції відродити Олімпійські Ігри. В 1893 році створюється комітет з підготовки й скликанню Установчого Конгресу.

Наприкінці 1893 р. – початку 1894 р. Кубертен організував широку кампанію по залученню представників різних спортивних організацій до роботи засновницького конгресу. Кубертен розсилав листи-запрошення, проте особливого успіху ці запрошення не мали. Спортивні організації Німеччини, Швейцарії і Нідерландів взагалі проігнорували заклик Кубертена, а з низки інших країн були отримані негативні відповіді. Тоді Кубертен і його прибічники спрямували свої зусилля на те, щоб забезпечити конгресу політичну підтримку. Вони провели переговори з дипломатичними представництвами різних держав, акредитованими в Парижі, і таким чином встановили контакти з політичними і суспільними діячами цих країн.

В результаті стати почесними членами президії конгресу могли видні діячі різних країн — Греції, Швеції, Норвегії, Росії, Великобританії, Німеччині і ін. Ця обставина змінила ставлення до конгресу і з боку спортивних організацій, багато хто з яких таки прийняв рішення скерувати своїх представників. В січні 1894 року Кубертен розіслав запрошення й програму Конгресу багатьом закордонним клубам, персонально запросив У.Слоена зі США, У.Герберта з Англії, В.Бланка зі Швеції та Ф. Кеменя з Угорщини. На жаль його зусилля не знайшли підтримки в самій Франції. Представники Австралії і Японії письмово підтвердили своє приєднання до уставного конгресу. 16 червня 1894 р. у великій залі Сорбонського університету (Париж) зібралось близько 2000 чоловік. У запрошеннях був зроблений надпис "Конгрес відродження ОІ". Були присутні 79 делегатів від 49 спортивних організацій 12 країн, включаючи США, Італію, Францію, Іспанію, Грецію і Росію. Виключно високо оцінив Кубертен роль в організації Конгресу У.Слоена і Ч.Герберта. Відроджуючи ОІ Кубертен багато взяв з історії організації і проведення стародавньогрецьких ігор.

Кубертен детально розробив організацію і процедуру проведення ОІ, додавши елементи, які за його думкою були необхідні для задоволення бажань сучасного людства. В першу чергу це інтернаціональний характер ігор, включення в програму змагань великої кількості видів спорту, добровільна участь спортсменів-аматорів та ін. Делегати конгресу працювали у двох секціях. В першій секції обговорювалась проблема аматорства. На засіданнях другої секції обговорювалась концепція олімпізму. Напередодні відкриття Конгресу Кубертен опублікував статтю "Відродження Олімпійських ігор", де були викладені принципи і ідеали Олімпізму.

3. Діяльність П'єра де Кубертена з відродження Олімпійських ігор.

Відродженню сучасних ОІ світ зобов'язаний в першу чергу енергії і наполегливості – історика, літератора, педагога, соціолога, громадського діяча, барона П'єра де Кубертена (1863-1937 р.р.). П.Кубертен народився 1 січня 1863 року в Парижі в родині живописця з стародавнього роду Фреда де Кубертена. На нього, вихідця з аристократичної сім'ї, на думку батьків, чекала блискуча військова кар'єра. Але юнак обрав інший шлях. В дитинстві він любив їздити верхи, займатися фехтуванням, веслуванням.

Ще у юнацькі роки П'єр виявляє великий інтерес до літератури, педагогіки, філософії, історії, особливо античної. Кубертен зізнався, що саме Олімпія зробила з нього мрійника. Пізніше Кубертен серйозно зацікавився проблемами спорту, його місцем у системі виховання молодого покоління. Він їде до англійського міста Регбі, щоб ознайомитись з досвідом місцевого коледжу, директор якого Томас Арнольд ще у 30-ті роки XIX ст. ввів спорт як метод виховання у цьому навчальному закладі. Створені Арнольдом спортивні команди функціонували на базі самоврядування, продуманої системи фізичного виховання й регулярних спортивних змагань і тому, об'єднані у спортивному клубі вони стали взірцем для копіювання. Спортивна система розвивалася у тісному взаємозв'язку з педагогікою. Молодий француз стає гарячим прихильником ідей Т. Арнольда. 10 Кубертен вивчає стан і особливості фізичного виховання та спорту у США, Швеції, Німеччині та інших країнах, листується з відомими діячами в галузі фізичного виховання.

Кубертен вирішує присвятити своє життя здійсненню благородної мети – поставити спорт на службу миру, взаєморозумінню і дружбі між народами. Завдяки глибокому вивченню впливу рухової активності і спорту на здоров'я, культуру, освіту й виховання людей у різних країнах, Кубертен сформував своє ставлення до спорту не лише як до засобу виховання і освіти, але і як до фактору розвитку міжнародного співробітництва, зміцнення миру й взаєморозуміння між народами. За словами П'єра де Кубертена, кампанія по відродженню Олімпійських ігор розпочалася 30 серпня 1887 р. після опублікування його статті, в якій він звернув увагу французів на необхідність більш різнобічної фізичної підготовки дітей в школах і оголосив про створення Ліги фізичного виховання. У 1888 р. Кубертен видав книгу "Виховання в Англії", а через рік — "Англійське виховання у Франції", в яких ділився своїми задумами. На засіданні комітету з впровадження фізичних вправ, створеного в Міністерстві освіти Франції 1 липня 1888 р. Кубертен виклав основні принципи ідеї відродження Олімпійських ігор. Ця ідея дістала схвалення, але не більше, оскільки роль комітету полягала по суті лише у створенні основ Олімпійського руху. Відвідання США й Великобританії дозволило Кубертену знайти активних прибічників відродження ОІ в особі доктора Уільяма Пені Брукса, засновника Олімпійського товариства Мач-Венлок і Національної олімпійської асоціації (1895), Уільяма Слоена – професора політичних наук в Пристоні, який користувався великим авторитетом в університетських колах, а також Чарльза Герберта – переможця багатьох крупних змагань 70-х років з бігу і веслуванню, у подальшому крупного організатора спорту, борця за олімпійську ідею і створення міжнародних федерацій. Американський історик Девід Юнг, що детально вивчав діяльність і роль різних людей у відродженні Олімпійських ігор, свідчить, що ідея їх відродження за старогрецьким зразком і проведення таких Ігор в Афінах раз на чотири роки, як масштабного міжнародного заходу належить не Кубертену, а англійцеві Уільяму Бруксу, який не лише висловив цю ідею осінню 1880 р., але і зробив конкретні кроки для її реалізації. Слід зазначити, що після відвідин Ігор в Мач Венлоці 1 Кубертен проникся ідеєю Брукса відродити Олімпійські ігри як міжнародні, оцінив їх перспективи, проте негативно ставився до пропозиції проводити такі Ігри лише в Греції. Кубертен, переконаний в необхідності проведення сучасних

Олімпійських ігор як події міжнародного масштабу, вирішив залучити до організації їх відродження знатних спортивних діячів з різних країн світу, щоб із самого початку додати олімпійському руху міжнародного характеру. З цією метою в 1889-1890 рр. він веде листування з фахівцями різних країн, організовує ряд міжнародних змагань з різних видів спорту, здійснює ділові 11 поїздки в США і Великобританію.

У 1889 р. Кубертен як учасник науковопрактичної конференції з фізичного тренування вперше відвідав США. У 1890 р. він організував в Парижі Міжнародний науковий конгрес аналогічного змісту. Нотатки про цей конгрес підвищили популярність Кубертена і дозволили йому налагодити тісні зв'язки із спортивними організаціями Англії і Північної Америки. В цей же час створюється Союз спортивних товариств Франції, першим генеральним секретарем якого був вибраний П'єр де Кубертен. У 1892 р. на асамблеї цього Союзу, яка проходила у великому залі університету Сорбонни, відбулася історична дискусія про спорт. Кубертен виступив з доповіддю "Фізичні вправи у сучасному світі". Це був по суті його перший крок до інтернаціоналізації спорту, перша публічна пропозиція про відродження Олімпійських ігор. Практичні заходи з реалізації цієї ідеї були зроблені весною 1893 р., коли за пропозицією Кубертена Союз французьких атлетичних товариств мав намір скликати в Парижі в 1894 р. міжнародний конгрес, який вирішив би два головні запитання: точно визначив поняття любительського спорту і підготував проведення Олімпійських ігор. Ідея скликання такого конгресу знайшла підтримку в політичних колах. Ректор Сорбонни надав територію університету для підготовки і проведення цього конгресу.

4. Характеристика перших Олімпійських ігор сучасності. Періодизація Ігор Олімпіади:

- перший етап – Ігри I-V Олімпіад (1896 – 1912 р.р.);
- другий етап – Ігри VII-XIV Олімпіад (1920 – 1948 р.р.);
- третій етап – Ігри XV – XXIV Олімпіад (1952-1988 р.р.);
- четвертий етап – XXV і наступні (з 1992 р.)

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 3

Тема: Ігри олімпіад. Періоди розвитку, характеристика і хронологія. Зимові Олімпійські ігри.

План:

1. Загальна характеристика періодизації олімпійського руху сучасності.
2. Характеристика Олімпійських ігор 1 періоду.
3. Характеристика Олімпійських ігор 2 періоду.
4. Характеристика Олімпійських ігор 3 періоду.
5. Характеристика Олімпійських ігор 4 періоду.
6. Зимові Олімпійські ігри.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - Київ:Олімпійська література, 2009.- 400 с.:ил.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Загальна характеристика періодизації олімпійського руху сучасності.

Сучасний олімпійський рух пройшов складний шлях розвитку і не одразу набув популярність і притаманні йому риси і масштаби. Тому історія ОІ сучасності потребує чіткої періодизації. Історики та соціологи висувують різні підходи до періодизації розвитку олімпійського спорту. Одні пропонують пов'язати періоди з терміном діяльності президентів МОК (Л.Кун, 1982). Інші вважають, що при розробці періодизації необхідно орієнтуватися на роль Олімпійського руху в житті світової спільноти, його вплив і авторитет (Л.Б.Суник,1983). Деякі науковці пропонують будувати періодизацію на основі найбільших історичних подій, які кардинально вплинули на хід сучасної історії людства. Зокрема, В. В. Столбов (1989) пов'язує історію міжнародного спортивного руху з трьома історичними періодами теперішнього століття (до Першої світової війни, між Першою і Другою світовими війнами, після Другої світової війни). При визначенні періодів розвитку такого складного явища як сучасний олімпійський рух, неможливо орієнтуватись на один критерій, яким би впливовим він не здавався. Необхідно враховувати сукупність всіх факторів політичного, економічного і спортивного характеру, які здійснювали принциповий вплив на розвиток олімпійського руху на конкретному історичному етапі.

2. Характеристика Олімпійських ігор 1 періоду.

Перший період Ігор Олімпіад (1896-1912 рр.) характеризується відносно невеликою популярністю міжнародного Олімпійського руху і ОІ. Ідея їх

проведення кожні 4 роки з труднощами пробивала собі дорогу. Не випадково МОК приурочував ОІ до Всесвітніх промислових виставок у 1900 році в Парижі і у 1904 році у Сент-Луїсі. З 689 учасників ігор у Сент-Луїсі тільки 92 спортсмени представляли 11 країн світу, решта – представники США. Ситуація, що склалась в деякій мірі змінилась в Лондоні (1908р.) і Стокгольмі (1912р.). Невдале проведення ОІ у Парижі і Сент-Луїсі викликало гостру критику міжнародної спортивної спільноти і нагадало ідею проведення ОІ у Греції. Кубертен запропонував провести неофіційні Ігри у 1906 році, щоб надати стимул розвитку ОР. Кубертен розумів, що проведення Ігор на їхній історичній батьківщині дозволить стимулювати розвиток олімпійського руху. Ідею Кубертена підтримав технічний директор Ігор професор Іоанес Хрисафіс. Такі ігри були проведені в Афінах 22 квітня – 2 травня 1906 року і залучили до участі 884 спортсменів (7 жінок) із 20 країн, що було значно більше, ніж у Сент-Луїсі. Однак, у подальшому такі ігри не проводились. Особливу увагу необхідно звернути на Ігри V Олімпіади 1912 р. в Стокгольмі. Незважаючи на напружену ситуацію в Європі, в Іграх взяли участь 2547 спортсменів (серед яких 57 жінок) з 28 країн. В 20 видах легкої атлетики було встановлено олімпійські рекорди. Деякі глядачі назвали ці Ігри «Олімпіадою Джеймса Торпа», який переміг в легкоатлетичному п'ятиборстві та десятиборстві. Згодом атлета було позбавлено золотих нагород через порушення статусу аматора. Крім того, в цих Іграх брав участь Єйворі Брендендж, який став у 1952 р. президентом МОК. Ні участь жінок в Іграх, ні проведення у цей період 14 сесій і 3 конгресів МОК, ні ґрунтовні статті Кубертена не змогли компенсувати недостатньо привабливу концепцію організації ОІ, програма яких була розтягнута на декілька тижнів. Принцип єдності часу і дії античних ОІ не дотримувався. У багатьох видах спорту були відсутні єдині міжнародні правила змагань. До того ж епоха, яка відходила у минуле, була дуже заражена націоналізмом і несла з собою політичну напругу. Історія з американцем Фредом Лорцем, який намагався нечесно перемогти в марафонському бігу на Іграх 1904 р. в Сент-Луїсі, та несправедлива дискваліфікація Джеймса Торпа після Ігор 1912 р. (початок дискримінації «кольорового» населення в США) змусила керівництво МОК замислитись над створенням кодексу честі атлетів. В 1913р. з'являється «Зведення зауважень та пропозицій щодо покращення Олімпійських ігор», виникає ідея розробки Олімпійської клятви.

3. Характеристика 2 періоду Ігор Олімпіад (1920-1948 рр.).

Цей період охоплює роки між Першою і Другою світовими війнами і перші три роки після Другої світової війни. Політичні, економічні й моральні потрясіння відзначилися на олімпійському русі. В цей період не проводилися Ігри XII і XIII Олімпіад (Друга світова війна). В цей період, у 1925 році, Кубертен подав у відставку. В своїй заяві він написав: «Хоча я є офіційно президентом МОК, я відхожу від справ... Але я хочу застерегти Вас щодо сучасних тенденцій, які мають негативний вплив на розвиток ОР. Протягом 30 років я боровся за справу спорту. Я зіткнувся з ворожим супротивом, мені довелось боротись і проти ненависті. Але я досяг того, що сьогодні МОК налічує 52 члени, які є представниками 41 країни Європи, Африки, Америки, Азії. Незважаючи на ряд негативних спогадів, я продовжую вірити в мирні та морально-виховні чесноти спорту». Багато науковців називають цю заяву одного з найвидатніших

президентів МОК «заповітом». 20-ті роки ХХ ст. характерні бажанням МОК враховувати політичні обставини у світі. Німеччина не була допущена до участі в ОІ 1920 і 1924 рр. Німецькі спортсмени були допущені до змагань лише після того, як Німеччина вступила до Ліги Націй та міжнародних європейських організацій. Ігри використовувались деякими колами і країнами для розпалювання національного антагонізму. Політика МОК цього періоду заслуговує серйозної критики. Важко обґрунтувати факт вибору в 1938р. Трьох членів у МОК для Німеччини, Італії та Японії, країн, які готувались до війни. Апогеєм моральної кризи МОК стали Ігри XI Олімпіади 1936 р. в Берліні (недопущення спортсменів-євреїв в команду Німеччини, расизм). Рішення щодо проведення Ігор в столиці Німеччини було прийнято 1931 р. до приходу нацистів до влади. В 1933 р. МОК письмово попередив уряд Німеччини, що якщо не буде відновлено право НОК Німеччини займатись підготовкою Ігор, то їх проведення буде перенесене в місто іншої країни. У 1933 р. на сесії МОК у Відні представник німецького уряду дав неправдиве підтвердження та обіцянку допустити спортсменів-євреїв до участі в Іграх. Але МОК знав про факти порушення Олімпійської хартії і створив спеціальну комісію для перевірки цих фактів, головою якої був Ейвері Брендедж. В США спортсмени публічно виступили проти проведення Ігор в Берліні. Незважаючи на всі перешкоди та виявленні порушення в 1935р. на сесії МОК в Осло було прийнято рішення проведення Ігор в Берліні. У червні 1936р. в Парижі відбулась конференція захисту ідей олімпійського руху, учасники якої визнали проведення Ігор Олімпіади в Німеччині несумісними з принципами олімпізму і закликали до проведення Народної Олімпіади в Барселоні. У червні 1936 р. в Барселону прибуло понад 20 команд з різних країн, але фашистське повстання в Іспанії завадило проведенню Народної олімпіади. Ігри XI Олімпіади в Берліні стали тріумфальними для 10 темношкірих спортсменів з США, які завоювали 6 золотих, 3 срібні і 2 бронзові медалі. Навіть перемога німецької команди в неофіційному командному заліку не змогла затьмарити поразку расизму, який сповідувала Німеччина. В ці роки МОК багато зробив для активного протистояння міжнародному робітничому спортивному руху. Намагання Кубертена на початку 1930 рр. змінити позицію МОК, звернути увагу на інтенсивний розвиток спорту в СРСР і на необхідність розповсюдження спорту серед робітників позитивних результатів не дало. Ці факти свідчили про початок політизації міжнародного олімпійського руху. Друга світова війна, що почалася в 1939 році, негативно вплинула на олімпійський спорт. МОК залишився без президента: Анрі де Байє-Латур помер у 1942 р. в Бельгії. У зв'язку з важким становищем ОР Ігри Олімпіад 1940р та 1944р. не проводились. Незважаючи на всю складність політичної ситуації в світі і її негативний вплив на спорт, другий період Ігор Олімпіад можна охарактеризувати інтенсивним удосконаленням міжнародного олімпійського руху – його структури, організаційно-правових основ, відносин між МОК та державами тощо. У 1926-1927 р.р. була упорядкована діяльність Виконкому МОК (почався видаватись спеціальний бюлетень). Участь жінок в Олімпіадах стала реальною, а не символічною. Гострою була проблема аматорства і професіоналізму. На початку другої світової війни керівництво справами МОК взяв на себе швед Ю. Зігфрід Едстрем. Після другої світової війни вся діяльність МОК була пронизана

необхідністю поставити олімпійський рух на службу розвитку взаєморозуміння між народами, мирної співпраці і взаємодопомоги. У МОК увійшов СРСР, одночасно здійснилося відновлення прав в МОК НОКів Німеччини і Японії. Кінець другого етапу підвела сесія МОК в Хельсінкі у 1952 р. Едстрем по причині віку подав у відставку. Президентом МОК був обраний Ейвері Брендедж. Другий період розвитку олімпійського спорту при всіх його складностях і протиріччях продемонстрував зростання авторитету міжнародного олімпійського руху. Кількість країн зросла з 23 до 52. Активно включились в олімпійський рух країни Латинської Америки, країни Азії і Європи. Продовжувалось вдосконалення міжнародної олімпійської системи. Була забезпечена реальна співпраця МОК, НОК, МСФ. Утворювались нові міжнародні спортивні об'єднання. У багатьох країнах з'явилися сучасні спортивні споруди (стадіони, тенісні корти, спеціалізовані спортивні зали, басейни). Вдосконалювалась система спортивної підготовки майбутніх учасників ОІ. Почався активний розвиток наукових досліджень в олімпійському спорті, в фізіології, анатомії, психології, педагогіці. Розвивається загальна теорія підготовки спортсменів, теорія і методика підготовки в окремих видах спорту.

4. Характеристика Олімпійських ігор 3 періоду (1952-1988 рр.).

Для більш як 40-річного періоду характерні як постійно діючі загальні тенденції, так і досить різкі переходи від одного стану олімпійського руху до іншого. Складність цього періоду розвитку ОС торкнулась усіх його сторін – політичних, спортивних, програми ОІ, підсумків змагань та інше. У ці роки ще більше ніж раніше МОК був ареною великої політики. Всі проблеми й протиріччя, що були характерними для політичного життя світового суспільства, безпосередньо відтворювались на діяльності МОК, МСФ, НОК. Після виходу на олімпійську арену Радянського Союзу та інших соціалістичних країн постало питання, чи зможе ОС стати ареною мирного співробітництва протилежних політичних систем, чи зможе МОК залучити у свій склад і організувати співробітництво представників капіталістичних, соціалістичних країн та країн, що розвиваються. З початку 50-х років діяльність МОК постійно була пов'язана з регулюванням спорів і конфліктів, в основі яких були протиріччя політичного характеру. Так, після створення Китайської Народної Республіки і створення НОК Китаю, виникла проблема з визнанням цієї країни МОК, тому що на о. Тайвань була ще одна Китайська республіка, яка претендувала на участь в ОІ від імені Китаю. НОК КНР була визнана МОК у 1956 році, але після визнання і Китайської республіки (Тайвань) вони не приймали участі у ОІ на знак протесту. Відновлення пройшло тільки у 1979 році. Приблизно така ж ситуація склалась і з Корейською народнодемократичною республікою і Південною Кореєю. НОК Кореї був визнаний у 1947 році і з 1948 року вони приймали участь у ОІ. НОК КНДР була визнана у 1963 році, але у 1988 бойкотували ігри у Сеулі, тому що МОК відмовив їм проводити частину ОІ у себе. Аналогічна ситуація склалась і в Німеччині (дві держави – ФРГ і ГДР). НОК ФРГ була визнана у 1950 р. і з 1952 року приймала участь у ОІ. Завдяки величезній роботі світової спортивної спільноти проти політики дискримінації НАТО був досягнутий певний компроміс. У 1956, 1960 і 1964 роках виступала спільна (об'єднана) команда Німеччини. Але при комплектуванні команд виникало багато конфліктів (учасники, тренери,

керівники команд....). В кінці кінців МОК у 1965 році прийняв рішення про допуск спортсменів НДР у самостійній команді. Крім того, було прийнято рішення, згідно якого відмова країни, яка проводить чемпіонат світу, в участі спортсменів НДР тягнуло за собою перенесення змагань в іншу країну. І деякі змагання переносились (США загнули право проведення чемпіонату світу з важкої атлетики, Франція – з лижного спорту та ін.). Важливою тенденцією розвитку ОР в третьому періоді є розповсюдження олімпійського спорту в країнах Африки, Азії і Латинської Америки. В Іграх 1992 року взяли участь 172 країни. Відбувається постійне зростання популярності олімпійського спорту. З 1961 року відбувається регулярна допомога слабо розвиненим країнам у розвитку олімпійського спорту. Активно діє програма МОК допомоги розвитку олімпійського спорту "Олімпійська солідарність". Наприклад, тільки у 1978 році завдяки фонду "Олімпійська солідарність" було виділено 1 тисячу стипендій на підготовку тренерів, у 32 країнах були організовані навчальні курси тренерів (навчалось близько 7,5 тис. чоловік). Однією з гострих проблем розвитку олімпійського спорту у третьому періоді став персональний склад МОК. У МОК не було представників багатьох міжнародних федерацій. У його складі були в основному представники не багатьох країн. У 1973 році після 43-річної перерви відбувся Х Олімпійський конгрес (Варна, Болгарія), де гостро обговорювалися питання взаємовідносин МОК з НОК та МСФ. Поряд з 61 членом МОК, у роботі Конгресу прийняли участь 66 представників 26 МСФ і представників 82 НОКів. В результаті виникли принципові зміни у міжнародному олімпійському русі. Змінився склад МОК. В нього увійшли представники багатьох нових країн, видатні спортсмени (Сергій Бубка у тому числі з 1999 року). Розвиток олімпійського руху на протязі третього періоду значною мірою визначались особами, котрі у різні періоди очолювали МОК. Це три президенти: Ейвері Брендедж – 1952-1972 р.р., Майкл Моріс Кілланін – 1972-1980 р.р. і Хуан Антоніо Самаранч – з 1980 р. Якщо діяльність Кілланіна відрізнялась поміркованістю, то стратегічні лінії розвитку олімпійського спорту, реалізовані Брендеджем і Самаранчем, носили прямо протилежний характер. У третьому періоді розвитку ОС великі зміни відбулися в програмах олімпійських змагань, в системі підготовки спортсменів-олімпійців, в науковометодичному й медичному забезпеченні, у розвитку матеріальної бази, суддівстві та інше. У 60-70-х роках в багатьох країнах будуються і організуються спортивні центри олімпійської підготовки спортсменів, де створюються всі необхідні умови для здійснення повноцінного тренувального процесу, відновлення, здійснення наукових досліджень. Сучасна система підготовки і змагань в олімпійському спорті перетворила його в унікальну галузь досліджень резервних можливостей людини, здібності до адаптації у різних екстремальних умовах. Сучасний олімпійський спорт переконливо показав, що кропітка робота у пошуках взаємних інтересів і компромісів здатна привести до взаєморозуміння і плідної співпраці без застосування методів силового типу. Підбиваючи підсумки огляду третього періоду розвитку олімпійського спорту не можна не бачити величезного прогресу, котрого добився ОС за 40 років.

5. Характеристика Олімпійських ігор 4 періоду (1992 р.- ...).

Закінчився період "холодної війни", світ визнав пріоритет загальнолюдських цінностей над усіма іншими, зруйновано Берлінську стіну, відбувся розпад СРСР і об'єднання Німеччини. Основні напрямки подальшого розвитку олімпійського спорту визначені на XII Ювілейному олімпійському конгресі 1994 року в Парижі. Конгрес проводився на честь 100-го ювілею від дня проведення I Олімпійського конгресу 1894р. На конгресі були прийняті резолюції щодо чотирьох тем: «Внесок олімпійського руху в сучасне суспільство», «Сучасний спортсмен», «Спорт і його суспільний сенс», «Спорт і засоби масової інформації». В підсумковому документі XII конгресу відображені основні напрями і аспекти олімпійського руху, перспективи подальшої діяльності МОК, НОК, МСФ і інших учасників ОР. Конгрес констатував, що ідеї олімпізму з моменту відродження ОІ зробили значний внесок у розвиток сучасного суспільства, та рекомендували всім членам МОК об'єднати зусилля для інтенсифікації етичних, культурних і виховних цінностей олімпізму. На конгресі було підкреслено важливість проблеми захисту інтересів спортсменів і основний критерій для включення виду спорту в програму Ігор – універсальність та популярність. Крім того, було відзначено, що всі структури ОР повинні зробити все можливе для зниження нерівномірності розвитку ОС в більш розвинутих країнах та країнах, що тільки починають розвиватись. «Олімпійська солідарність» повинна координувати свої дії з МСФ, НОКами та іншими організаціями на основі програм надання допомоги у розвитку спорту. З Ігор XXV Олімпіади в Барселоні почався принципово новий етап в розвитку ОС. Ці Ігри оцінюються як найбільш успішні в історії олімпійського спорту сучасності. Завершився етап 40 річного протистояння на олімпійській арені соціалістичної та капіталістичної систем. Соціалізм Радянського Союзу зійшов з політичної арени, але феномен олімпійського спорту цієї країни залишився в історії в якості яскравої, хоч і повної протиріч частини ОР. Протягом четвертого періоду в програмі Олімпіад відбувались постійні зміни: доповнювалась новими видами спорту. На Іграх 1992р. до програми був включений бадмінтон і бейсбол, а загальна кількість видів спорту склала 32. В Атланті на Іграх 1996р. кількість видів спорту збільшилась на 2 (34 види спорту): включені в програму змагання з софтболу та пляжного волейболу. На Іграх в Сіднеї до програми було включено 37 видів спорту. Вперше нагороди розігрувались в стрибках на батуті, триатлоні та тхеквандо. На Іграх 2004р. в Афінах і на Іграх в Пекіні кількість видів, які входили до програми олімпійських змагань, не змінилась (37 як і в Сіднеї). Таким чином, можна констатувати, що МОКу вдалося вирішити проблему гігантизму ОІ та стабілізувати кількісні параметри Ігор за трьома основними показниками: кількість спортсменів, кількість видів спорту та кількість видів змагань. На одній із зустрічей з пресою президент МОК Жак Рогге, говорячи про перспективи динаміки програми ОІ підкреслив: «Поява в програмі чогось нового можлива за умови виключення чогось старого». Була оголошено три кількісних параметри, на рівні котрих керівництво МОК має намір стабілізувати програму Ігор Олімпіад: 10 500 спортсменів, 28 видів спорту, 300 видів змагань. До числа характерних особливостей четвертого періоду слід віднести інтенсивну комерціалізацію та

професіоналізація ОС. Професіоналізація ОС дала можливість брати участь в ОІ найкращих в світі спортсменів-професіоналів. Щодо комерціалізації спорту, то незважаючи на всі негативні нюанси моральноетичного характеру, має ряд позитивних факторів, які дозволяють залучати в ОС великі фінансові кошти. Завдяки цьому, зростають можливості МОК надання допомоги НОКАм різних країн і проведенні різних заходів, які спрямовані на розвиток ОС. Хоча варто відмітити, що на сьогодні дорога з боку МОК у розвитку ОС в різних країнах є значно меншою, ніж могла бути з урахуванням сучасних можливостей МОКУ. Ігри Олімпіад, які проходили впродовж четвертого періоду, продемонстрували велику залежність рівня спортивних результатів не тільки від таланту спортсмена, задатків та якості підготовки, але й від досягнень науковотехнічного прогресу країни. Хоча за умов ринкової економіки будь-яка «новинка» миттєво розповсюджується на міжнародному ринку. В четвертому періоду ОІ досить гостро постала проблема негативного впливу надмірних фізичних та психічних навантажень на організм спортсменів, травматизму в результаті великих обсягів тренувальної та змагальної діяльності. Спортивний травматизм спостерігається приблизно в 60-70% видатних спортсменів. Якщо в 70-80 роках ХХст. проблема травматизму була наслідком зростаючих обсягів тренувальної діяльності, то сьогодні основним фактором ризику є різке зростання обсягу змагальної діяльності. Після закінчення Ігор ХХІХ Олімпіади МОК оприлюднив результати дослідження щодо травматичності видів спорту. Найбільшу кількість травм спортсмени отримали в боксі, гандболі, тхеквандо, важкій атлетиці, футболі, хокеї на траві. Однією з найскладніших проблем четвертого періоду ОР залишилась проблема допінгу в спорті. З кожним роком розширюється список заборонених речовин, удосконалюються методи допінг-контролю. Необхідно зауважити, що результати багаторічної боротьби МОКУ з допінгом в спорті дає свої плоди. Кількість допінг-скандалів на Іграх в Пекіні була значно меншою, ніж на попередніх Іграх Олімпіад. В результаті великої кількості допінг-проб було виявлено лише 6 випадків вживання заборонених речовин спортсменами та декілька проб у коней, які брали участь в змаганнях з кінного спорту. Незважаючи на всі складнощі і різноманітні проблеми, олімпійському руху, на чолі з МОК, вдалося впродовж четвертого періоду забезпечити сферу впливу в ОС, зацікавленість в збереженні незалежності, самостійності, авторитету в світі.

6. Зимові Олімпійські ігри.

Міжнародні змагання із зимових видів спорту проводяться кожних чотири роки під егідою Міжнародного Олімпійського комітету в рамках Олімпійського руху. Перша Зимова Олімпіада була проведена в 1924. До 1992 Зимові Олімпійські ігри проходили того ж календарного року, що й Літні Олімпійські ігри. Починаючи з 1994 Зимові Олімпіади проходять у проміжку між двома Літніми Олімпіадами.

Першим українцем, який брав участь в Зимових Олімпійських іграх 1924 року був польський біатлоніст українського походження Степан Вітковський, який пробіг лижний марафон 50 км. На Ігри він приїхав у складі команди Польщі, посів 21 місце. На цих же Іграх виступав американець українського походження Валентин Білас, що посів шосте місце на дистанції 5 000 метрів з швидкісного бігу на ковзанах.

На II Олімпійських Іграх в Сент-Моріц (Швейцарія) виступило 3 спортсмени українського походження: Валентин Білас (США) в бігу на ковзанах посів: 1500 м і 5000 м – 6 місце, 10000 м – 5 місце і 500 м – 17 місце. Францішек Кава, народився у Львові, представляв Польщу в лижних перегонах на 50 км посів 27 місце. Кава закінчив Львівську політехніку і був інженером систем вентиляції та нагрівання. Улітку він бігав середні легкоатлетичні дистанції, а взимку — на лижах. Володимир Крігер (народився у Дніпропетровську) представляв Польщу у грі в хокеї – 8 місце.

На III Олімпіаді в Лейк-Плесіді (США) виступило четверо українців з Польщі. Вони представляли Польщу у хокеї на льоду: Адам Ковальський (народився в Івано-Франківську), Володимир Крігер (народився у Дніпропетровську), Роман Сабинський (народився у Львові), Казимир Соколовський (народився у Львові). Їх команда посіла 4 місце. А також Валентин Білас: 5-е в бігу на ковзанах на дистанції 10000 м.

На IV Зимових Олімпійських іграх вихідці з України виступали за Польщу: Адам Ковальський (народився в Івано-Франківську), Казимир Соколовський (народився у Львові), Едмунд Зелінський (народився в Києві), Роман Ступницький та Владислав Лемішко (Львів) у складі хокейної команди посіли 9 місце.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 4

Тема: Загальна характеристика МОК, функції МОК, НОК, МСФ, Олімпійська хартія, її структура та зміст.

План:

1. Загальна характеристика МОК.
2. МОК та його роль в олімпійському русі.
3. МСФ та їх функції в олімпійському русі.
4. НОК та його роль в олімпійському русі.
5. Олімпійська хартія – основний документ, який регламентує дію МОР.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - КиївЮлімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Загальна характеристика МОК.

Міжнародний олімпійський комітет (МОК), утворений 23 червня 1894 р. на конгресі в Парижі, є найвищим керівним органом олімпійського руху. Згідно з Олімпійською хартією (у редакції 2013 р.) МОК є міжнародною неурядовою, некомерційною організацією, з необмеженим терміном повноважень, у формі асоціації зі статусом юридичної особи, визнаної Швейцарською Федеральною Радою відповідно до договору, укладеного 1 листопада 2000 р. Штаб-квартира міжнародного олімпійського комітету (МОК) з 1915р. знаходиться в Лозанні (Швейцарія). Природно, може виникнути питання: чому вибір П'єра де Кубертена ліг саме на це швейцарське місто (адміністративний центр кантона), розташоване на північному березі Женевського озера. При створенні МОКу в 1894 р. було введено правило, згідно з яким його резиденція протягом кожних чотирьох років повинна була знаходитися в місті, обраному місцем проведення чергових ОІ. У 1916 р. П'єр де Кубертен створив в Лозані Олімпійський інститут і Міжнародне бюро спортивної педагогіки. У 1918 р. президент МОК переїхав в Лозанну, де жив і працював на віллі Мон-Репо, яку муніципальна влада надала у володіння МОК

Відповідно до Олімпійської хартії МОК має наступні цілі та задачі:

- стимулювати координацію, організацію й розвиток спорту та спортивних організацій;
- співпраця з компетентними громадськими та приватними організаціями з метою поставити спорт на службу людству;
- забезпечення регулярного проведення Олімпійських ігор;

- боротьба з будь-якими формами дискримінації в Олімпійському русі;
- підтримка дотримання спортивної етики;
- сприяння духу чесної гри та викорінення насильства;
- боротьба з допінгом у спорті;
- забезпечення безпеки та здоров'я спортсменів;
- протистояння політичним та комерційним зловживанням у спорті;
- підтримка міжнародної Олімпійської академії (МОА);
- підтримка інших організацій, діяльність яких присвячена олімпійській освіті.

2. МОК та його роль в олімпійському русі.

До основних напрямів діяльності МОК в останні роки слід віднести наступні: використання спорту і ОІ в політичних цілях; виявлення націоналістичних настроїв під час проведення найбільших міжнародних змагань, і, насамперед, ОІ; наявність расової дискримінації у спорті; використання окремими спортсменами заборонених препаратів і стимуляторів з метою підвищення рівня спортивних результатів; складання програми Ігор; залучення бізнесу у спорт і ОІ, надання їм рекламно-комерційних і розважальних функцій; допуск професіональних спортсменів на ОІ і втілення атрибутів професійного спорту в олімпійський рух – професіоналізація спорту і Ігор; демократизація МОК і міжнародного олімпійського руху необ'єктивність суддівства олімпійських та інших міжнародних змагань та інше.

З метою пошуку нових джерел фінансування і недопущення однобічної фінансової залежності від телебачення МОК склав у 1985 році комерційну угоду з рекламною фірмою “Інтернешнл спорт енд лежер” (ІСЛ), розгорнувши міжнародну олімпійську комерційно-спонсорську програму під назвою ТОП. У лютому 1985 р. виконком МОК несподівано для багатьох прийняв рішення про допуск професійних спортсменів до ОІ 1988 р. у змаганнях з футболу, тенісу і хокею, яке викликало у світі бурну реакцію. В жовтні 1986 року в Лозані відбулася 91 сесія МОК. Вона увійшла в історію олімпійського руху рішеннями про допуск професіоналів до Ігор, а також рішенням про зміну термінів проведення зимових і літніх ОІ після 1992 р. Безумовно, рішення МОК про розведення часу проведення Ігор Олімпіади та зимових ОІ має свої позитивні моменти. Воно дозволяє НОКах зняти напруженість в їх роботі, пов'язану з підготовкою і відправкою команд на ОІ двічі на рік, а зимові ігри вийшли з “тіні” літніх і до них привернулося більше уваги. 93-тєю сесією МОК, яка відбулася у канадському місті Калгарі напередодні зимових Ігор 1988 р., можна назвати антидопінговою. Х.А.Самаранч зажадав, щоб всі МСФ і НОК посилили заходи боротьби з допінгом. Керівники МОК вирішили не тільки застосовувати санкції до порушників, але й вести роз'яснювальну та виховну роботу серед спортсменів. Учасники 96-ї сесії МОК у 1990 р. одностайно схвалили текст нової Олімпійської Хартії, робота над якою велася біля вісьми років. 98-а сесія МОК в Альбервіллі підтвердила намір МОКу брати у учасників ОІ при допінг-контролі аналіз крові.

3. МСФ та їх функції в олімпійському русі.

У відповідності Олімпійської хартії (у редакції 2013 р.), для розвитку і просування олімпійського руху МОК може визнавати як міжнародні спортивні федерації (МСФ) міжнародні неурядові організації, які керують одним або

декількома видами спорту на світовому рівні і включають організації, що керують цими видами спорту на національному рівні (тобто національні спортивні федерації). На сьогоднішній день на світовому рівні МОК визнає близько 60 МСФ. Проте одна МСФ може керувати різними видами спорту. Наприклад Міжнародна федерація плавання керує не лише плаванням, але й стрибками у воду, водним поло і синхронним плаванням, тобто усіма водними видами спорту представленими на ОІ. В її компетенцію не входять лише дайвінг і рятування на водах. Щодо зимових видів спорту, то наприклад Міжнародна федерація лижного спорту об'єднує шість дисциплін: гірські і бігові лижі, фрістайл, сноуборд, стрибки з трампліну і лижне двоборство. В період з 1972 по 1984 рр. програма Ігор включала 21 вид спорту. За роки президентства Самаранча їх кількість зросла до 28 в Афінах та Пекіні. Проте з приходом Рогге МОК прийняв рішення що два роки проводити перегляд Олімпійської програми, а отже і списку олімпійських МСФ, залишивши, проте, максимальну кількість 28. З 2007 року включення або виключення того чи іншого виду спорту відбувається більшістю голосів членів МОК на Сесії. На основі доповіді, в якій враховуються олімпійська історія спорту, його універсальність, популярність у телеглядачів. Вимоги до спортивних об'єктів, повага до етичних норм, робота по боротьбі з допінгом і т. д. Проте питання про появу нової дисципліни чи комплекту нагород, Виконком МОК має право вирішувати самостійно.

Статути МСФ і їх діяльність усередині олімпійського руху повинні відповідати Олімпійській хартії, зокрема в тому, що стосується прийняття і застосування Всесвітнього антидопінгового кодексу. Кожна МСФ зберігає свою незалежність і автономію в управлінні своїм видом спорту.

Місія і роль МСФ усередині олімпійського руху, згідно Олімпійської хартії, полягають в наступному:

- встановлювати і виконувати, відповідно до духу олімпізму, правила свого виду спорту і стежити за їх дотриманням;
- забезпечувати розвиток свого виду спорту у всьому світі;
- сприяти реалізації цілей, викладених в Олімпійській хартії, а саме - через розповсюдження олімпізму і розвиток олімпійської освіти;
- висловлювати свою думку з приводу кандидатур на організацію Олімпійських ігор, особливо в тому, що стосується технічних аспектів місць проведення змагань по відповідних видах спорту;
- встановлювати свої критерії допуску до змагань на Олімпійських іграх відповідно до Олімпійської хартії і передавати ці критерії на твердження в МОК;
- брати на себе відповідальність за контроль і технічне управління своїм видом спорту на Олімпійських іграх і на інших іграх, що проводяться під патронатом МОК;
- забезпечувати технічну допомогу реалізації програми "Олімпійська солідарність";
- заохочувати і підтримувати заходи, які стосуються медичної допомоги та здоров'я спортсменів. Міжнародні спортивні федерації мають право:
- складати пропозиції МОК стосовно Олімпійської хартії і олімпійського руху;

- брати участь в підготовці олімпійських конгресів;
- брати участь, за пропозицією МОК, в діяльності комісій МОК.

4. НОК та його роль в олімпійському русі.

Національні олімпійські комітети, одночасно з МОК і міжнародними спортивними федераціями, є найважливішими структурами в міжнародній системі олімпійського спорту. Створення національних олімпійських комітетів, їх мета і завдання. Визнання МОК отримали більше 200 нок у всьому світі, по одному від країни. Сьогодні згідно Олімпійської хартії МОК допускає в Олімпійську систему тільки незалежні країни. Визнані міжнародним співтовариством, тобто ООН 1 . Якщо критерії незалежності збережені, то створити НОК не складно. Для його організації вимагається як мінімум п'ять національних федерацій, три з яких представляють види спорту, що входять до програми ОІ. Будь-який член МОК обов'язково повинен входити до виконавчого комітету НОК своєї країни. Повертаючись до історичної довідки, варто згадати, що перші національні олімпійські комітети (НОК) були визнані МОК ще у кінці ХІХ ст. - в період підготовки до Ігор I Олімпіади, у тому числі НОК Греції і НОК Франції - в 1894 р., НОК Австралії, НОК Австрії, НОК Угорщини, НОК США - в 1895 р., НОК Чилі - в 1896 р. і так далі. Усі п'ять континентів уперше були представлені на Іграх V Олімпіади 1912 р. в Стокгольмі (зокрема, першою азіатською країною на Олімпійських іграх стала Японія). Російський олімпійський комітет був визнаний МОК в 1911 р., а припинив свою діяльність в 1917 р. У період між Першою і Другою світовими війнами (1918-1939 гг.) МОК були визнані національні олімпійські комітети низки країн Латинської Америки (Аргентини, Бразилії, Уругваю, Еквадору, Панами, Мексики, Колумбії, Болівії, Коста-Ріки та ін.), НОК таких європейських країн, як Іспанія, Польща і Мальта, НОК такої ази-атської країни, як Філіппіни, і т. д. Олімпійський комітет СРСР був визнаний МОК в 1951 р. і функціонував до розпаду Союзу, що стався в грудні 1991 р. Після Другої світової війни на території Німеччини утворилися (1949 р.) дві держави ФРН і НДР. Національний олімпійський комітет ФРН був визнаний МОК в 1950 р., а Національний олімпійський комітет НДР - в 1955 р. тимчасово (за умови, що спортсмени НДР будуть брати участь в Олімпійських іграх у складі Об'єднаної німецької команди разом із спортсменами ФРН, що і відбувалося на Іграх в 1956, 1960 і 1964 рр.). У 1968 р. НОК НДР був визнаний МОК остаточно. У ХХІ ст. лише декілька територій не входять до Олімпійської системи і можуть потенційно стати її частиною, наприклад Косово 2 . В Олімпійській хартії визначено, що керівництво країни або інша влада не можуть призначати членів НОК. Проте НОК може, на свою думку, прийняти рішення про обрання як своїх членів представників цієї влади. Що стосується процедури визнання, то МОК може визнавати в якості НОК національні спортивні організації, діяльність яких пов'язана з місією і роллю МОК. МОК може також визнавати асоціації НОК, утворені на континентальному або світовому рівні. Всі НОКи і асоціації НОК повинні мати статус юридичної особи і керуватися Олімпійською хартією. Їх статuti повинні представлятися на затвердження МОК. Національна спортивна організація, що є кандидатом на визнання в якості НОК, повинна подати в МОК заявку, що демонструє відповідність усім необхідним умовам Олімпійської хартії

організації кандидата. Національні олімпійські комітети володіють винятковим повноваженням представляти свої країни на Олімпійських іграх і на регіональних, континентальних і світових комплексних змаганнях, що проводяться під патронатом МОК (параграф 3 правила 27 Олімпійської хартії). Окрім того, відповідно до того ж параграфу правила 28, кожен НОК зобов'язаний брати участь в Іграх Олімпіади, посилаючи туди спортсменів своєї країни. Виключення в цьому відношенні останніми роками були дуже рідкісними, по суті поодинокими: в Іграх XXVIII Олімпіади 2004 р. у Афінах не брав участь НОК Джибуті (держави в Африці), а на Іграх XXIX Олімпіади 2008 р. в Пекіні серед їх учасників не було делегації НОК Брунея (держави в Азії). Національні олімпійські комітети, згідно параграфу 4 правила 28 Олімпійської хартії, мають виняткове повноваження у виборі і призначенні міста у відповідній країні, котре може виставити свою кандидатуру для організації Олімпійських ігор. Відповідно до параграфу 5 правила 28, НОК в цілях виконання своїх завдань можуть співпрацювати з урядовими або неурядовими органами, з якими НОК повинні розвивати гармонійні стосунки. Проте НОК не повинні брати участь в будь-якій діяльності, що суперечить Олімпійській хартії. У параграфі 6 правила 28 сказано, що НОК повинні зберігати свою автономію і протидіяти якому-небудь тиску, включаючи політичне, юридичне, релігійне, економічне та ін., яке могло б перешкодити їм виконувати Олімпійську хартію.

5. Олімпійська хартія – основний документ, який регламентує дію МОК.

Робота Олімпійського руху регламентована Олімпійською хартією – документом конституційного характеру. Хартія визначає межі роботи МОК, а також цінності організації і обов'язки чланів «олімпійської сім'ї». Основи Олімпійської хартії були розроблені П'єром де Кубертенем. Перша редакція цього документу була затверджена в червні 1894 р. в Парижі на Міжнародному атлетичному конгресі (що увійшов до історії як I Міжнародний Олімпійський конгрес). У першому варіанті цього документу (1894 р.) передусім було зафіксовано, що на користь моралі Міжнародний конгрес і окремі країни вважають необхідним відродити на міжнародній основі Ігри в сучасній формі, але з дотриманням стародавніх традицій. Відзначалося, що до участі в цих Іграх слід запрошувати спортивні об'єднання усіх країн і що кожна країна може бути представлена тільки своїми громадянами. Встановлювалося, що перед Олімпійськими іграми, які проводитимуться кожні чотири роки, окремі країни повинні проводити відбіркові або попередні змагання для того, щоб країни були представлені кращими спортсменами. Перераховувалися види спорту і спортивні дисципліни, що включались в програму Олімпійських ігор (біг, стрибки, метання диску - в легкій атлетиці, важка атлетика, вітрильний спорт, плавання, веслування, фехтування, боротьба, бокс, кінний спорт, гімнастика, велосипедний спорт, спортивна стрільба, ковзанярський спорт). В Олімпійській хартії визначалося, що, за винятком фехтування, в змаганнях на Олімпійських іграх з усіх інших видів спорту можуть брати участь тільки аматори, а бі, для кого спорт є професією, не можуть приймати участі в олімпійських змаганнях. У додатку до цього документу давалося роз'яснення відносно поняття "аматорство" в олімпійському спорті. Статус спортсмена-любителя визначався таким чином: "це людина, котра ніколи не брала участі в професійних змаганнях, за які отримувала

би матеріальну винагороду, і ніколи не була викладачем фізичного виховання". Також відзначалося: "До змагань не допускаються ті, хто професійно займається спортом, і ті, хто отримував у минулому або отримує зараз грошову винагороду за заняття спортом. Саме тому на Олімпійських іграх ніколи не можна призначати грошові призи, а можна вручати тільки почесні нагороди". У Хартії обговорювалося, що МОК має право не допускати до участі в змаганнях на Іграх тих, хто коли-небудь виступав проти олімпійської ідеї або проти ідеї сучасних Олімпійських ігор. Відповідно до Олімпійської хартії на МОК покладалось регулярне проведення Ігор, а також турбота про те, щоб вони були усе більш гідними їх славної історії і високих ідеалів. Крім того, на МОК покладалось керівництво любительським спортивним рухом, сприяння поглибленню дружби між спортсменами, заохочення зростання числа організацій, сприяючих проведенню змагань спортсменів-аматорів.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 5

Тема: Організація та проведення Олімпійських ігор.

План:

1. Організація й адміністрація Олімпійських ігор.
2. Учасники Олімпійських ігор.
3. Програма Олімпійських ігор.
4. Протокол і церемоніал Олімпійських ігор.
5. Структура та зміст роботи Організаційного комітету з підготовки Олімпійських ігор.
6. Фінансове забезпечення підготовки і проведення Олімпійських ігор.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - Київ:Олімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Організація й адміністрація Олімпійських ігор.

Ігри Олімпіад проводяться протягом першого року Олімпіади, а зимові Олімпійські ігри – протягом третього календарного року Олімпіади (як уже пояснювалося, Олімпіада – це чотирирічний період між Іграми). Відповідальність за проведення Олімпійських ігор МОК покладає на місто, що вибирається як місто-організатор Ігор. Дати проведення Олімпійських ігор визначаються виконкомом МОК. Раніше – у період з 1924 по 1992 р. включно – Ігри Олімпіад і зимові Олімпійські ігри проводилися в тому самому році. У 1991 р. МОК приймає рішення про розведення за часом Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор. Непроведення Олімпійських ігор протягом року, на який вони намічені, спричиняє ануляцію прав міста-організатора без нанесення збитку іншим правилам МОК. Тривалість змагань Олімпійських ігор не повинна перевищувати шістнадцяти днів (не включаючи церемонії закриття і відкриття Ігор). Вибір міста-організатора Олімпійських ігор є винятковою прерогативою МОК. Ці вибори повинні відбутися (за винятком надзвичайних обставин) за сім років до початку Олімпійських ігор.

Місто може вважатися заявником на проведення Олімпійських ігор у тому випадку, якщо заявка міста затверджена національним олімпійським комітетом відповідної країни. Заявка на проведення Олімпійських ігор повинна подаватися в МОК офіційною владою міста-кандидата зі схвалення НОК. При цьому офіційні влади і НОК повинні гарантувати, що Олімпійські ігри будуть проводитися за правилами і відповідно до умов, висунутими Міжнародним

олімпійським комітетом. У випадку, якщо в одній країні є кілька потенційних місткандидатів на організацію тих самих Олімпійських ігор, за рішенням національного олімпійського комітету відповідної країни заявку може подати тільки одне місто. Уряд країни, у якій знаходиться місто, що претендує на право організації і проведення Олімпійських ігор, повинен представити в МОК гарантійне зобов'язання, відповідно до якого зобов'язується почати все необхідне і підтверджує, що країна і її керівництво будуть дотримуватися і поважати Олімпійську хартію. Виставити свою кандидатуру на проведення Олімпійських ігор може тільки місто, а не країна. З дня подачі в МОК заявки на проведення Олімпійських ігор НОК країни, місто якої подав заявку на організацію Ігор, повинний контролювати процедуру. Разом з містом національний олімпійський комітет повинний нести відповідальність за дії і поведження міста в зв'язку з поданою заявкою. Усі міста, що подали заявку на проведення Олімпійських ігор, повинні пройти процедуру затвердження, що здійснюється виконкомом МОК. Виконком МОК встановлює деталі цієї процедури і визначає, які міста будуть прийняті як міста-кандидати. Містами-кандидатами на проведення Олімпійських ігор вважаються міста, що за рішенням виконкому МОК пропонують свої кандидатури на сесії Міжнародного олімпійського комітету.

2. Учасники Олімпійських ігор.

Щоб бути допущеним до участі в ОІ, спортсмен, тренер, інструктор чи інша офіційна особа команди повинні дотримуватися правил Олімпійської хартії, включаючи умови допуску, встановлених МОК, а також правил відповідної МСФ, затверджені МОК. Спортсмен, тренер, інструктор чи офіційна особа команди повинні бути заявлені своїм НОК. Вони повинні: поважати дух чесної гри і відмову від насильства, дотримуватися і виконувати положення Всесвітнього антидопінгового кодексу. Кожна МСФ встановлює свої критерії допуску у своєму виді спорту у відповідності до Олімпійської хартії. Жоден спортсмен, тренер, інструктор чи офіційна особа, які беруть участь в ОІ, не можуть під час проведення ОІ використовувати свою особу, прізвище чи спортивний виступ з рекламною метою. Будь-який учасник ОІ повинен бути громадянином країни, НОК якої подав на нього заявку.

3. Програма Олімпійських ігор.

Під програмою Олімпійських ігор розуміється перелік видів спорту, дисциплін і видів змагань, що затверджується МОК для кожних конкретних Ігор Олімпіад і кожних конкретних зимових Олімпійських ігор. Програма Олімпійських ігор — один з найважливіших компонентів олімпійського спорту і від її багато в чому залежить популярність Олімпійських ігор, їхня привабливість для міжнародних спортивних федерацій, національних олімпійських комітетів, представників засобів масової інформації і структур бізнесу. Саме програма Ігор визначає стратегію розвитку олімпійського спорту в більшості країн.

Для включення виду спорту в програму, є прерогативою сесії МОК. Рішення про включення чи дисципліни виду змагань у програму Ігор є прерогативою виконкому МОК. Рішення про включення виду спорту в програму конкретних Олімпійських ігор повинне бути прийнято не пізніше, ніж під час сесії МОК, що вибирає місто-організатор конкретних Олімпійських ігор.

Рішення про включення дисципліни виду змагань у програму конкретних Олімпійських ігор повинне бути прийняте на засіданні виконкому МОК не пізніше чим за три роки до відкриття Олімпійських ігор. Види спорту, що включаються в програму Ігор Олімпіад, складаються з «спортивного ядра» і додаткових видів спорту. «Спортивне ядро» включає не менш 25 видів спорту, обраних сесією Міжнародного олімпійського комітету з пропозиції виконкому МОК. За пропозицією виконкому МОК сесія МОК може вибрати один чи кілька додаткових видів спорту з числа видів спорту, що не були включені в «спортивне ядро» рішенням сесії Міжнародного олімпійського комітету, а також з числа інших видів спорту, керованих міжнародними спортивними федераціями, визнаними МОК. У той же час загальна кількість додаткових видів спорту, обраних сесією МОК для програми Ігор Олімпіади, повинна бути такою, щоб повна кількість видів спорту, включених у програму Ігор (тобто «спортивне ядро» плюс додаткові види спорту), не перевищувала 28.

МОК на 117-й сесії, що відбулася в липні 2005 р. у Сінгапурі, визначаючи програму Ігор Олімпіади, що проходитиме в 2012 р. у Лондоні, включив у неї види спорту, якими керують 26 з 28 міжнародних спортивних федерацій, тоді як два види спорту – бейсбол і софтбол – не набрали необхідної кількості голосів членів МОК і в зв'язку з цим не були включені в програму Ігор-2012. На засіданні виконкому МОК, що відбувся 13 серпня 2009 р. у Берліні, були розглянуті пропозиції шести міжнародних спортивних федерацій, кожна з яких клопоталася про включення свого виду спорту в програму Ігор Олімпіади (гольф, регбі-7, сквош, бейсбол, софтбол, роллер-спорт). Виконком МОК прийняв рішення: рекомендувати 121-й сесії МОК включити в олімпійську програму, починаючи з Ігор Олімпіади (2016 р.), гольф і регбі. І в жовтні 2009 р. у Копенгагені на 121-й сесії МОК ці два види спорту були включені в програму Ігор Олімпіад з 2016 р. Види спорту, що включаються в програму зимових Олімпійських ігор, складаються з «спортивного ядра» з 15 видів спорту, керованих сьома міжнародними спортивними федераціями. Право чи включати чи не включати той чи інший вид спорту, дисципліну і вид змагань із програми Олімпійських ігор має тільки Міжнародний олімпійський комітет.

4. Протокол і церемоніал Олімпійських ігор.

У процесі відродження і проведення Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) перших Ігор олімпіад сучасності перед його засновниками й подвижниками олімпійської ідеї постала проблема пояснення і пропагування особливої місії відновлених олімпіад, популяризації, застереження і збереження принципів та ідеалів організування ігор, які знайшли своє відображення в основоположних принципах Олімпійської хартії та понятті сучасного олімпізму. У процесі осмислення поняття та філософської концепції сучасного олімпізму, задовго до створення Міжнародної олімпійської академії (далі – МОА), за ініціативи членів МОК та Організаційного комітету Олімпійських ігор (далі – ОКОІ) поступово були запроваджені спеціальні форми заходів – олімпійські церемонії та ритуали Олімпійських ігор, які у своєму змісті мали відобразити й зафіксувати ідеали й цінності олімпізму. Сьогодні вони є невід'ємним атрибутом міжнародного олімпійського руху. Ці церемонії та ритуали стали спеціальними формами утвердження і пропагування ідеалів олімпізму, передусім, МОК.

Значною мірою саме через них у першій третині ХХ ст. виявляла свою ідейну спрямованість і сутність моральноетична доктрина МОК.

На початку першого періоду розвитку олімпійського руху сучасності керівництво МОК запроваджує спеціальні форми заходів у зміст та структуру урочистостей, що супроводжують проведення Олімпійських ігор, для роз'яснення, утвердження й популяризації ідеалів олімпійської етики серед учасників змагань і широкого кола світової громадськості. Починаючи з Ігор I Олімпіади сучасності в Афінах, запроваджуються форми заходів, які супроводжують урочистості відкриття Олімпійських ігор, є вираженням і підсумком оформлення ідеалів Олімпізму, які ми пропонуємо визначати, як олімпійські церемонії та ритуали. Олімпійські церемонії і ритуали (виконання олімпійського гімну; парад командучасників; підняття олімпійського прапора, проголошення олімпійської присяги, естафета олімпійського вогню) становлять систему спеціальних заходів утвердження й популяризації ідеалів олімпійської етики і були зафіксовані як обов'язкові олімпійські атрибути в основному нормативному документі олімпійського руху – Олімпійській хартії (протокол IV, Правило 55 «Церемонії відкриття та закриття Олімпійських ігор»). Ці форми у структурі урочистостей відкриття олімпійських змагань, є засобами безпосереднього впливу, прямої дії на учасників дійства і виконують функцію пропагування й утвердження низки провідних ідей олімпійської етики: ідеї єдності і взаємного прийняття усіх людей і народів, ідеї мирного співробітництва, ідеї гармонійного фізичного й духовного розвитку людини, ідеї чесного й відкритого суперництва і партнерства, ідеї взаємного культурного збагачення, ідеї високого призначення людини.

5. Структура та зміст роботи Організаційного комітету з підготовки Олімпійських ігор.

Напрями діяльності ОКОІ: забезпечити рівні умови для кожного виду спорту в програмі Ігор, а також забезпечити проведення змагань відповідно до правил міжнародних спортивних федерацій; не допустити проведення політичних демонстрацій чи мітингів у місті, де проводяться Ігри, чи в його околицях; вибрати, а в разі потреби і створити відповідні спортивні споруди, а також забезпечити все необхідне устаткування й оснащення; розмістити спортсменів, обслуговуючий персонал і офіційних представників; організувати медичне обслуговування; вирішити транспортні проблеми; задовольнити потреби засобів масової інформації для того, щоб забезпечити належне висвітлення Ігор; організувати культурні заходи, що є невід'ємним компонентом проведення Олімпійських ігор; надати заключний звіт про проведення Ігор на двох офіційних мовах і поширити його протягом двох років після закінчення Ігор.

МОК доручає організацію ОІ НОК країни, де знаходиться містоорганізатор, а також самому місту-організатору. НОК несе відповідальність за створення з цією метою Організаційного комітету (ОКОІ), який з моменту утворення звітується безпосередньо Виконкому МОК. ОКОІ має статус юридичної особи у своїй країні. До нього входять член або члени МОК для країни, президент і генеральний секретар НОК, як мінімум один представник, визначений місто-організатором, представники органів влади. Діяльність ОКОІ регламентується Олімпійською хартією, угодою між МОК, НОК та містом-організатором, нормативними актами

та інструкціями Виконкому МОК. НОК, ОКОІ та місто-організатор несуть спільну та індивідуальну відповідальність за усі проведення ОІ. Фінансову відповідальність беруть на себе виключно місто-організатор та ОКОІ. МОК за проведення і організацію ОІ не несе жодної фінансової відповідальності.

Для забезпечення взаємодії МОК, НОК, МСФ та ОКОІ президент МОК призначає Координаційну комісію. До її складу входять представники МОК, МСФ, НОК та спортсмени. Напрями діяльності Координаційної комісії: контроль за роботою ОКОІ; розгляд та вивчення основних аспектів організації ОІ; забезпечення зворотного зв'язку між МОК, НОК, МСФ та ОКОІ; допомога у вирішенні суперечок між ними; внесення пропозицій, схвалених Виконкомом МОК, щодо підготовки місць проведення змагань і тренувань, розміщення в Олімпійському селищі, вартості участі, розміщення та інших послуг, що надаються ОКОІ, організації транспорту. Для полегшення співпраці між ОКОІ та НОК кожен НОК може призначити аташе як посередника між ОКОІ та своїм НОК.

6. Фінансове забезпечення підготовки і проведення Олімпійських ігор.

Організація Олімпійських ігор ґрунтується на реалізації низки маркетингових програм, які виступають джерелами фінансування і забезпечують формування дохідної частини проведення таких подій. Величина бюджету цих мега-заходів залежить від стану інфраструктури, особливо спортивних об'єктів, реконструкція і будівництво яких вимагає більше затрат, тому, крім реалізації маркетингових програм, часто залучаються державні кошти та допомога міжнародних фінансових структур.

Загалом, Олімпійські Ігри є великим фінансовим механізмом, у якому порахувати наперед витрати і можливі прибутки, як показує досвід багатьох країн, дуже важко, що і потребує подальших наукових досліджень у цьому напрямку. Найважливішим фінансовим джерелом доходів проведення Олімпіади вже тридцять років є співпраця щодо продажу прав на телетрансляцію. Попит на трансляцію спортивних подій швидко зріс у 1970-х роках у Північній Америці, у 1980-х роках у Західній Європі і у 1990-х роках у всьому світі.

Динаміка прибутків, отриманих таким чином, спостерігається при такому аналізі: продаж прав на трансляцію Літніх Олімпійських ігор 1960 року у Римі оцінюється в 1,2 млн. дол. США, а телеканал CBS заплатив 0,5 млн. дол. США, щоб отримати ексклюзивні права для трансляції © Ірина Скавронська, 2013 322 цих змагань на американському ринку. Сорок років потому у Сіднеї продаж прав приніс 1,332 млн. дол. США. Другим за масштабом і важливістю джерелом фінансування є спонсори. Змагання допомагають останнім освоювати нові ринки і знаходити потенційних покупців, що стає особливо привабливим для світових концернів.

Вливання корпоративних спонсорських коштів в Олімпійські ігри забезпечили важливе джерело доходу і акумуляції капіталу для приймаючих міст і міжнародних організаторів таких подій. Загалом, ідея продажу ексклюзивних прав на телетрансляцію обмеженій кількості спонсорських партнерів втілилася у життя у 1970-х рр. у Великобританії Патріком Неллі і Пітером Вестом, зокрема їх медіа-агентством WestNally. Заснована на початку 1980-х рр. агенція ISL Marketing, вкінці 1980-х рр. з'єдналася з МОКом і заснувала TOP-програму «The Olympic Programme», відповідно до якої лише кільком обраним корпораціям

надається статус офіційних спонсорів Олімпійських Ігор у всьому світі. Учасником спонсорської програми «The Olympic Partnership» або TOP-програми стають міжнародні корпорації, які за 4 роки співпраці з Олімпійським комітетом сплатили 80-100 млн. дол. США. TOPспонсори, наприклад, такі світові гіганти як Coca-Cola, Kodak, Panasonic, McDonalds, Visa тощо, мають право використовувати символіку ігор на етикетках своєї продукції, а також залучати спортсменів для реклами товарів власного виробництва. Варто зазначити, що, якщо спочатку переважно американські компанії цінували співробітництво із Олімпійськими іграми, то тепер до них приєдналися і великі спонсори з інших континентів, як, наприклад, швейцарська компанія Omega.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 6

Тема: Соціально-політичні та правові аспекти Олімпійського спорту.

План:

1. Олімпійський спорт та політика.
2. Боротьба з допінгом у Олімпійському спорті.
3. Олімпійський спорт та жіночий спорт.
4. Олімпійський спорт та спорт інвалідів.
5. Олімпійський спорт та «Спорт для всіх».
6. Економічна діяльність МОК, НОК, МСФ на окремих етапах розвитку олімпійського руху.
7. Джерела фінансування організації та проведення Олімпійських ігор на 1 та 2 етапах розвитку олімпійського руху.
8. Джерела фінансування організації та проведення Олімпійських ігор на 3 та 4 етапах розвитку олімпійського руху.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - КиївЮлімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Олімпійський спорт та політика.

Наукові положення щодо взаємозв'язку спорту і політики є особливо важливими в царині політичних наук. По–перше, політичні відносини – це одна з основних форм і один з ключових аспектів функціонування соціальної системи. По–друге, питання щодо взаємовідносин спорту і політики виступає доволі складним та дискусійним. По–третє, сама ця проблема доволі часто не лише в теоретичному, але й в практичному плані виступає перед політологічною спільнотою – наприклад, у зв'язку із необхідністю прийняти рішення щодо участі / відмові від участі в глобальних спортивних подіях через які–небудь політичні мотиви. З огляду на це, можна навести приклад щодо дискусій про участь/ неучасть в Олімпійських іграх в Москві (1980) та в Лос–Анджелесі (1984), основним лейтмотивом яких були питання щодо приналежності спорту до сфери політики, які відносини існують між спортом і політикою, наскільки спорт вільний та може протистояти тим вимогам, що йому висуває політика. Саме від відповідей на ці питання залежала доля участі держав в Олімпійських іграх. При дослідженні значимих для політичних теоретиків положень взаємозв'язку спорту і політики варто згадати праці В. І. Столярова та А. В. Хлопкова. Зауважимо, що питання про взаємозв'язок спорту і політики

викликає багато дискусій та існує розмаїття думок з цього приводу, які знаходяться переважно між двома точками екстремума: вчені вважають, що спорт не має нічого спільного з політикою («спорт поза політикою»), а будь-який його зв'язок з політикою розглядається як викривлення іманентної природи спорту; спорт виступає наскрізь політичним.

Предметом багатьох дискусій виступає питання щодо можливості уникнення впливу політики на спорт, а особливо – олімпійський рух. З метою понизити «політизацію» цього руху було внесено багато пропозицій: – проводити олімпійські змагання одразу в декількох державах; – довірити організацію Олімпійських ігор не окремому місту, не одній державі, а цілому географічному кластеру; – проводити Олімпійські ігри у вигляді організованих змагань по різних видах спорту в різних державах; – проводити Олімпійські ігри в якомусь постійному місці (наприклад, в Швейцарії/Греції).

2. Боротьба з допінгом у Олімпійському спорті.

Офіційний Список заборонених речовин і методів, затверджений МОК, турбує своїми розмірами і постійно розширюється. Практично відсутня межа між забороненими і дозволеними препаратами. Перелік препаратів і методів, які заборонені до використання в олімпійському спорті, в колишні роки готувала Медична комісія МОК. Після утворення в 1999 р. Всесвітньої антидопінгової агенції (WADA) саме їй були передані функції щодо розгляду поточного переліку заборонених препаратів і методів, встановленню процедур його перегляду. За рекомендаціями WADA, Список заборонених речовин і методів повинен щорічно оновлюватися МОК, вступаючи в силу з 1 січня кожного року. Певний вплив на формування списку заборонених препаратів роблять міжнародні спортивні федерації, які рекомендують включати в список окремі речовини, здатні позитивно вплинути на результат в конкретному виді спорту.

Медичні аспекти обумовлені тим, що використання допінгів спортсменами призводить до негативних, а в ряді випадків трагічних наслідків для їх здоров'я. У зв'язку з цим міжнародні спортивні та медичні організації протягом тривалого часу проводять боротьбу з допінгом. Однак ця боротьба не надає бажаних результатів: використання допінгу спортсменами триває. Проблема допінгу не є до кінця вирішеною і з юридичного боку. Проблема допінгу містить і моральний аспект. Використання допінгових препаратів суперечить сутності спорту, створює нерівні умови в досягненні спортивного результату, завдає шкоди престижу країни і команди, міжнародного спорту в цілому. Проблема застосування допінгу спортсменами тісно пов'язана з проблемою зловживання наркотичних речовин (наркоманія), що одержали останнім часом широке поширення особливо серед молоді. Суттєвим аспектом у боротьбі з допінгом у спорті є педагогічний, де важливою стороною є виховна робота.

3. Олімпійський спорт та жіночий спорт.

Спорт сьогодні став масовим продуктом, який становить інтерес для споживачів спортивного видовища. В умовах «інформаційної епохи» інститут

ЗМІ виступає одним із головних суб'єктів організації життєвого простору людини, зокрема, її ціннісної структури. У різні періоди розвитку суспільства тексти масової інформації створюють різні дискурси, що відображають знання, цінності, ідентичності, соціальні дії, процеси розвитку матеріального світу. Повною мірою це відноситься і до феномена спорту. Важливо виявити механізм конструювання образу жіночого спорту в масовій свідомості засобами масової інформації, взаємозв'язок у ньому традиційної гуманістичної концепції спорту і сучасних тенденцій його розвитку. Виявлення образів спорту, сформованих ЗМІ, аналіз конструйованої ними спортивної реальності, її інтерпретація є актуальними як перший, необхідний етап у підвищенні соціокультурної значущості спорту, його соціального статусу в суспільстві.

Філософія жіночого спорту торкається двох тем. Перша має справу з питанням про те, яким чином ідентичність жінок, їх сприйняття себе як індивідуальних і соціальних істот конструюються і деконструюються в практиках, на зразок спорту і вправ. Друга тема має справу з не менш складним питанням про рівність жінок в спорті. Як жінки досягають рівних можливостей в світі спорту, коли в самому спорті переважають чоловіки (зазвичай мова йде про типово чоловічі фізичні риси — такі, як сила, потужність і швидкість), і як впливають типово чоловічі риси на фізичну поведінку (агресія і насильство)?

4. Олімпійський спорт та спорт інвалідів.

Паралімпійський рух в Україні - громадський рух, який базується на добровільному об'єднанні громадян, зокрема осіб з інвалідністю, та організацій з метою сприяння соціальній реабілітації осіб з інвалідністю і поліпшення їх фізичного стану, що координується Національним комітетом спорту інвалідів України.

У більшості цивілізованих країн людей з інвалідністю розглядають не в якості пацієнтів, якими слід опікуватись і які не залучаються до суспільства, а ставляться до цих осіб як до людей, яким потрібно ліквідувати існуючі перешкоди, щоб вони могли посісти законне місце повноправних та активних членів суспільства. Необхідно змінити кут зору в парадигмі сприйняття цих людей з медичного підходу до проблеми інвалідності на соціальний, розглядаючи людину в фокусі інтегрованого комплексного підходу, який забезпечує дотримання прав людини, основних свобод і гідності всіх осіб з інвалідністю. Сьогодні все ще існують перешкоди, що не дозволяють особам з інвалідністю вільно реалізувати свої права і свободи. Обов'язок держав полягає у тому, щоб вживати необхідних заходів для усунення цих перешкод. Особи з інвалідністю та їхні організації повинні відігравати активну роль у цьому процесі як повноправні партнери. Створення рівних можливостей для осіб з інвалідністю є важливим внеском у загальні зусилля, спрямовані на мобілізацію людських ресурсів у всіх країнах світу.

Розвиток адаптивного спорту як одного з найважливіших досягнень гуманізму ХХ ст. сприяє участі осіб з інвалідністю у міжнародному спортивному русі настільки ж успішно, як і здорових людей. Проходячи чимало випробувань

під час занять спортом та участі в змаганнях, люди з інвалідністю реалізують внутрішній потенціал, загартовують дух і волю, досягають помітних успіхів у різних сферах сучасного життя. Водночас, як показує практика, крім потужного позитивного впливу олімпійських традицій і принципів на спортивні арени осіб з інвалідністю, на жаль, спостерігається й перенесення недоліків сучасного олімпійського спорту, що призводить до виникнення проблем, які негативно впливають на розвиток адаптивного спорту. Специфіка розвитку адаптивного спорту в Україні полягає в тому, що вона є єдиною країною у світі, в якій створено державну систему управління адаптивним спортом, офіційно затверджено Програму його розвитку, створено Національний центр паралімпійської, дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів «Україна» у м. Євпаторія та Західний реабілітаційно-спортивний центр Національного комітету спорту інвалідів України у с. Верхнє Турківського району Львівської області; Указами Президента України, Постановами Кабінету Міністрів та Верховної Ради України, зокрема «Про державні стипендії призерам Олімпійських і Паралімпійських ігор, чемпіонам і призерам Дефлімпійських ігор», закладене підґрунтя матеріального забезпечення спортсменів з інвалідністю. Все це свідчить про наявність реальної державної політики розвитку адаптивного спорту в країні. Проте Україна не позбавлена й низки проблем, пов'язаних зі створенням необхідних умов для повноцінного життя людей з інвалідністю, ставленням до них з боку здорових людей, а також рівнем економічного розвитку держави. Наявність зазначених чинників негативно впливає на стан адаптивного спорту, особливо його масового спрямування.

5. Олімпійський спорт та «Спорт для всіх».

«Спорт для всіх - здоров'я для кожного» - під таким гаслом вже 10 років функціонує мережа центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», до якої входить Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», 25 обласних, 150 міських, 70 районних, 6 районних у містах та 21 селищний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» і понад 1000 працівників по всій Україні.

Центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» - це:

- спеціалізовані бюджетні організації для провадження фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності населення за місцем проживання та в місцях масового відпочинку;

- мережа центрів по всій Україні;

- співпраця з національними та міжнародними спортивними співтовариствами та соціально-відповідальними підприємцями і організаціями;

- акції із залучення всіх категорій та вікових груп населення до занять фізичною культурою та спортом;

- спортивні змагання, свята і фестивалі, навчання і тренінги, конференції і круглі столи.

Всесвітній рух «Спорт для всіх» почав розвиватись вже давно, але поняття «Спорт для всіх» вперше з'явилося у 1966 році, коли Європейська Рада прийняла концепцію розвитку спорту і включила його до своєї культурної програми.

«Спорт для всіх» лежить в основі олімпійського руху, і тому він повинен сприяти його розвитку. Цим вже займаються, співпрацюючи з МОК, такі міжнародні організації, як TAFISA, ЮНЕСКО, ТРИМ ЕНД ФІТНЕСС, ІАНОС.

З метою створення умов для реалізації державної політики у сфері зміцнення здоров'я населення у 2003 році був утворений Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», який є державною організацією, що сприяє створенню умов для реалізації розвитку масового спорту за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення.

Комісія «Спорт для всіх» Національного олімпійського комітету України (надалі – Комісія) є колегіальним дорадчим органом Виконавчого комітету НОК України, яка створюється з метою поглиблення та удосконалення роботи Виконкому відповідно до напрямків його діяльності та на виконання статутних завдань. У своїй діяльності Комісія керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими законодавчими актами, Олімпійською Хартією, Кодексом етики Міжнародного олімпійського комітету, Антидопінговим кодексом, Статутом Національного олімпійського комітету України а також цим Положенням. Діяльність комісії регламентується положенням про неї. Положення про Комісію затверджується Виконкомом НОК України за поданням голови Комісії. Комісія діє з метою залучення членів НОК України та фахівців з фізичної культури і спорту до розбудови олімпійського руху в Україні, захисту прав членів олімпійського руху, дотримання вимог вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів та з метою забезпечення окремих напрямків роботи НОК України.

Основними завданнями комісії є:

- розгляд на засіданнях питань діяльності НОК України відповідно до напрямків роботи, за які відповідає комісія.

- прийняття рішень з питань, віднесених до компетенції Комісії.

Рішення комісії мають рекомендаційний характер і підлягають обов'язковому затвердженню Виконкомом НОК України.

Рішення комісії вступають в силу з дати, вказаної у рішенні Виконкому НОК України. Якщо така дата не вказана, то з моменту затвердження їх Виконкомом НОК України.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) розглядає подані суб'єктами олімпійського руху документи, листи, звернення, заяви, пояснення відповідно до напрямку своєї роботи;

- 2) на своїх засіданнях заслуховує суб'єктів олімпійського руху;

- 3) залучає до своєї роботи експертів, фахівців з відповідного напрямку;

- 4) надає рекомендації щодо вирішення проблемних питань, висвітлених у документах, листах, зверненнях, заявах, та повідомляє про своє рішення Виконкомом НОК України;

- 5) у межах своєї компетенції вирішує питання щодо надання суб'єктам олімпійського руху допомоги, в тому числі фінансової;

б) в разі необхідності комісія може приймати рішення шляхом опитування, використовуючи електронні засоби зв'язку;

7) виконує інші функції, що впливають із покладених на неї завдань.

6. Економічна діяльність МОК, НОК, МСФ на окремих етапах розвитку олімпійського руху.

Протягом більш ніж п'ятдесяти років (1896-1948 р.р.) питання про фінансування МОК не порушувалось. До Першої світової війни усі члени МОК не тільки самостійно оплачували свої витрати, але й вносили щорічний внесок у розмірі 25 швейцарських франків. Значну частину витрат МОКу складала особисті кошти президента МОК П'єра де Кубертена. В цілому до Другої світової війни система фінансування МОК будувалась на одному принципі – жодні організації не повинні отримувати прибуток від проведення Ігор. Після Другої світової війни спортивні організації опинилися у складному фінансовому положенні. Організація ОІ 1948 р. у Лондоні не вимагала великих фінансових витрат і продаж білетів на змагання ще й надав організаторам Ігор прибуток. У 1949 році в Олімпійську хартію було введено новий пункт: «Усі прибутки, які отримуються в результаті проведення Олімпійських ігор (після відшкодування витрат, пов'язаних з їх організацією і відрахуванням визначеної суми у МОК), передаються у розпорядження НОК країни, де відбувалися Ігри. Ці гроші повинні бути використані для розвитку олімпійського руху і аматорського спорту». Це була пропозиція Е.Брендеджа. Так була зроблена перша спроба фінансування МОК за рахунок ОІ.

Зараз МОК забезпечує реалізацію таких економічних програм: рекламно-спонсорські програми «ТОП»; програми продажу телевізійним компаніям прав на трансляцію ОІ; програми співробітництва з офіційними постачальниками.

7. Джерела фінансування організації та проведення Олімпійських ігор на 1 та 2 етапах розвитку олімпійського руху.

Добре відомо, що напередодні ОІ практично будь-яка продукція, що несе на собі олімпійську символіку, користується підвищеним попитом. Однак виробники сувенірів, значків, одягу та інших виробів не можуть без спеціального дозволу (ліцензії) МОК, НОК або ОКОІ постачати свою продукцію олімпійськими символами. За будь-яке виробництво олімпійських талісманів, розміщення на своїх товарах спеціальної атрибутики, підприємства-виробники повинні заплатити ліцензійний збір.

Ще в 1895 р. ОКОІ зіткнувся з проблемою фінансування будівельних робіт по зведенню спортивних споруд. Два грецьких філателіста виступили з ініціативою, щоб уряд Греції випустило ряд ювілейних марок, дохід від продажу яких (у розмірі 400 тис. Драхм) був спрямований на завершення будівництва. Перша лінія з 12 марок була випущена в день відкриття Олімпійських Ігор сучасності – 25 березня 1896 Ці марки стали символом відродження Олімпіад і були розіслані з Афін в усі країни світу на листах і пакетах. МОК в даний час зберігає за собою право на 5% філателістичного доходу від реалізації Олімпійських марок. б) Олімпійська нумізматична програма Під егідою МОК в обіг випускаються олімпійські монети та пам'ятні медалі, які охоче розкуповуються колекціонерами та інвесторами в усьому світі, так як вони стійкі

до інфляції і мають високу колекційну цінність. Нумізматичну програму МОК використовує вже протягом багатьох десятиліть.

Першим спонсором ОІ була компанія Kodak, а перша спонсорська програма була затверджена у 1912 р. (ОІ у Стокгольмі). Спонсори отримали право на виготовлення і продаж фото з ОІ, прокат біноклів, продаж гаманців та записників із символікою ОІ. Поступово кількість компаній, які хотіли б співпрацювати з МОК, збільшувалася. Часто це призводило до несанкціонованої комерціалізації, зокрема «піратського» маркетингу. МОК з 1985 р. розпочав реалізацію нової маркетингової концепції. Її суть полягала у зменшенні кількості спонсорів ОІ, причому до співробітництва залучалися виключно компанії з високим авторитетом. Спонсорські програми реалізовувалися на двох рівнях: програми вищого рівня та програми національного спонсорства.

Перша спроба встановити зв'язок з телебаченням була здійснена у 1948 р. (Лондон). ОКОІ намагався отримати від компанії Бі-Бі-Сі 3 тис. доларів США а право трансляції змагань. Однак компанія заявила про свою неплатоспроможність. Тим не менш трансляція відбулася. У 1960 р. (ОІ в Римі) було вперше продано права на телетрансляцію ОІ. Тоді за змаганнями спостерігали глядачі з 18 країн Європи, а також США, Канади та Японії. У 1964 р. (ОІ в Токіо) вперше було використано супутникових зв'язок. У 1972 р. (ОІ в Мюнхені) технології дозволили під час ефіру вільно «перестрибувати» з одного місця змагань на інше. Сьогодні висвітлення ОІ в Європі забезпечує Європейський віщальний союз, в США – компанії ABC, NBC, CBS. Основна вимога МОК до телекомпанії – забезпечення максимальної аудиторії. Тому МОК часто йде на поступки компаніям, які можуть виконати цю умову, але не мають достатніх фінансових можливостей.

8. Джерела фінансування організації та проведення Олімпійських ігор на 3 та 4 етапах розвитку олімпійського руху.

Структура прибутків МОК (1993-2004 рр.): продаж прав на телетрансляції – 52 %; спонсорські внески – 32 %; продаж квитків – 14 %; ліцензування – 2 %. Прибуток, отриманий від кожного з цих джерел, розподіляється у відповідності до певної схеми між учасниками олімпійського руху – самим МОК, МСФ, НОК та ОКОІ.

До 1972 р. МОК прибутками від продажу прав на телетрансляції ОІ ділився лише з ОКОІ. Свою суму МОК розподіляв також між МСФ.

З 1972 р. у схему розподілу прибутків було включено ще НОКи. Однак реальна сума, якщо її поділити між усіма НОКами у складі МОК, була надто малою. Тому МОК запропонував цю частину прибутків віддавати у фонд програми «Олімпійська солідарність» (створена у 1971 р.). «Олімпійська солідарність» Завдання програми – організація допомоги НОК країн, що розвиваються.

У фонд «Олімпійської солідарності» надходить 1/3 від суми прибутків, отриманої МОК від продажу прав на телетрансляції. У самій програмі існують такі напрями: підготовка спортсменів для участі в ОІ; підготовка та участь спортсменів у регіональних та континентальних іграх; молодіжні програми; технічні курси; підготовка тренерів; розвиток інфраструктури НОК; підготовка спортивних керівників; розвиток спортивної медицини; розвиток спорту для всіх

та ін. З 1984 р. МОК компенсує НОКам оплату проїзду і перебування на ОІ певної кількості спортсменів та офіційних осіб.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція 7

Тема: Участь спортсменів України в Олімпійських іграх.

План:

1. Етапи розвитку Олімпійського спорту в Україні.
2. Участь спортсменів України в Олімпійських іграх у складі збірних команд СРСР.
3. Історія створення НОК України та участь спортсменів в Україні у Олімпійських іграх з 1994 р.

Література:

1. Булатова М.М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М.Булатова. - Київ:Олімпійська література, 2009.- 400 с.:іл.
2. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев : Олимпийская литература, 2009.- 736 с.: ил.
3. Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.] ; ред. В. Н. Платонов. - Киев: Олимпийская литература, 2009. - 696 с. : ил.
4. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 1 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 496 с. : ил.
5. Олимпийский спорт . Учебник: в 2 т. Т. 2 / В. Н. Платонов, С.И Гуськов. - Киев : Олимпийская литература, 1994. - 384 с. : ил.

1. Етапи розвитку Олімпійського спорту в Україні.

Європейські види спорту (регбі, футбол, боротьба, фехтування і гімнастика) поширюються в Україні наприкінці ХІХ ст. — на початку ХХ ст. Створюються команди та різноманітні спортивні клуби спортсменів - аматорів, організуються змагання.

На всю Європу уславився український борець греко-римського стилю Іван Піддубний (1871—1949), який за 40 років виступів не програв жодного чемпіонату і пішов з килима непереможений.

Однією з найвизначніших подій Києва того часу стала І Всеросійська олімпіада 1913 року, яка була присвячена відкриттю Всеросійської промислової виставки з нагоди 300-річчя царювання родини Романових. У Києві вперше в Російській імперії спеціально для змагань був побудований стадіон — з біговими доріжками, велотреком, трибунами на 5 тис. місць. До програми Олімпіади входили такі види спорту як легка атлетика, марафонський біг, футбол, боротьба, гирі, фехтування, плавання, гімнастика, стрільба, кінні змагання, велогонки та мотогонки за маршрутом Київ—Чернігів—Київ.

Значно активізувався розвиток українського спорту та фізкультури після 1917 року. З 1921 року почали проводитися Всеукраїнські спартакіади, олімпіади та інші заходи. З часом запроваджуються кафедри фізичного виховання, відкриваються інститути.

В 30-х роках ХХ ст. дуже популярними стали різні велопробіги, велотури, піші походи тощо. У 1936—1937 рр. були проведені велопробіги українських спортсменів за маршрутами Одеса—Владивосток (14 317 км), «Уздовж кордонів СРСР» (30 872 км) та інші.

У часи Другої світової війни одним з найгероїчніших епізодів в історії українського спорту став «Матч смерті», з яким пов'язано багато легенд. В окупованому Києві футболісти «Динамо» організували команду «Старт» і провели серію переможних матчів з німецькими військовими. Деяким футболістам за перемогу довелося заплатити концтабором і розстрілом.

Після війни спорт в Україні продовжував розвиватися, організовувалося багато грандіозних спортивних свят, кожні чотири роки проводилися українські спартакіади та Спартакіади народів СРСР, на яких українська збірна завжди здобувала почесні місця.

Багато українських спортсменів стали всесвітньо відомі, виступаючи в складі збірних команд СРСР з різних видів спорту. Важкоатлет Леонід Жаботинський, веслувальник Сергій Чухрай, представниці української школи художньої гімнастики Ірина Дерюгіна, Олександра Тимошенко, Оксана Скалдїна та інші неодноразово ставали чемпіонами Європи, володарями кубків світу, олімпійськими призерами. А гімнастка Лариса Латинїна завоювала 18 олімпійських медалей та з 1964 по 2012 роки була володаркою найбільшого числа олімпійських нагород за всю історію Олімпійських ігор.

Футбольна команда «Динамо» (Київ) — тринадцятиразовий чемпіон СРСР — двічі завойовувала Кубок володарів кубків Європейських країн (у 1975 і 1986 рр.), а в 1975 р. — Суперкубок Європи. Гравців «Динамо» — спочатку Олега Блохіна, а пізніше Ігоря Беланова — було визнано найкращими футболістами Європи і нагороджено «Золотим м'ячем», а гравця дніпропетровського «Дніпра» Олега Протасова — «Срібним бутсом» як найкращого бомбардира європейських чемпіонатів. Найбільша заслуга в цьому у багаторічного наставника київської команди Валерія Лобановського.

Гандболістки київського «Спартака» на чолі з уславленим тренером Ігорем Турчиним 13 разів ставали володарками Кубку Європейських чемпіонів, а гандболістки Зінаїда Турчина та Лариса Карлова неодноразово визнавалися найкращими гравцями на чемпіонатах світу і Європи.

Багаторазовий чемпіон світу у стрибках з жердиною, олімпійський чемпіон Сергій Бубка встановив 35 світових рекордів неодноразово перемагав у світовій серії Гран-прі, шестиразовий чемпіон світу, удостоювався звання «найкращого спортсмена світу». По завершенні спортивної кар'єри він заснував турнір «Зірки Жердини», який став престижним у світі.

1994 року на XVII зимових Олімпійських іграх в Ліллекхаммері українські спортсмени виступали вже самостійною командою. Першу золоту олімпійську медаль для незалежної України здобула фігуристка Оксана Баюл — срібний призер чемпіонату Європи 1993 року, чемпіонка світу 1994 року, чемпіонка Олімпійських ігор 1994 року.

Виступ українських спортсменів на XXVI літніх Олімпійських іграх в Атланті заслужено вивів Україну в десятку провідних спортивних держав світу. Дев'ять разів представники українського спорту піднімалися на найвищу сходинку Олімпійського п'єдесталу. Імена цих спортсменів стали відомі в цілому світі: борець греко-римського стилю В'ячеслав Олейник, спортивна гімнастка Лілія Подкопаєва, штангіст Тимур Таймазов, художня гімнастка Катерина Серебрянська, боксер Володимир Кличко, легкоатлетка Інєса

Кравець, спортивний гімнаст Рустам Шаріпов, яхтсмени Євген Браславець та Ігор Матвієнко, а також багато інших спортсменів.

2. Участь спортсменів України в Олімпійських іграх у складі збірних команд СРСР.

1994 року Україна вперше взяла участь в Олімпійських іграх окремою командою. Відтоді її спортсмени змагаються у всіх Літніх Олімпійських іграх і Зимових олімпійських іграх.

Спортсмени українського походження брали участь в іграх починаючи з I Олімпійських ігор 1896 року. Киянин Микола Ріттер брав участь в Афіській олімпіаді - у кваліфікаційних змаганнях зі стрільби (де переміг) та боротьби, та через втому, одночасність основного раунду змагань та низку інших причин від подальшої участі у I Олімпійських ігор 1896 року - відмовився. На II Олімпійських іграх в Парижі 1900 року, в складі збірної Російської імперії, брав участь український фехтувальник Петро Заковорот, що посів 7-е місце. 1936 року в Берліні в складі команди Чехословаччини золоту медаль завоював спортсмен українського походження Володимир Сироватка. Джон Лисак^[en], інший учасник Ігор у Берліні у веслуванні на каное (де представляв США), що має українське коріння, з травня 2016 є найстаршим олімпійцем у світі. До 1940-х року українські спортсмени брали участь в Олімпіадах у складі команд Російської імперії, Польщі (уродженці Києва Мар'ян Водзянський, Андрій Солтан-Пересвят та ін.), Австрії, Чехословаччини та інших.

Проте лівова частина українських спортсменів виступали під прапором Радянського Союзу на Олімпійських іграх з 1952 року до 1988 року, а після розпаду Радянського Союзу Україна була частиною Об'єднаної команди в 1992 році.

Загалом, Українська національна олімпійська команда виборола 115 медалей на літніх Олімпіадах і 7 медалей на зимових Олімпіадах.

Близько 240 спортсменів, що мають безпосереднє відношення до України ставали олімпійськими чемпіонами. Серед них майже 190 власне представників України (зокрема УРСР), низка громадян України, що здобували золото, представляючи раніше інші збірні (Йосип Бердіїв, Станіслав Люгайло, Людмила Турищева, Валерій Кравченко, Любов Шармай, Рустем Козаков, Юрій Ковшов, Тетяна Захарова-Надинова, Ульріх Кирхофф тощо), декілька вихованців українського спорту, що народилися поза межами України та більше 40 уродженців України, що представляли інші національні команди на час перемоги на Олімпіаді (не враховані етнічні українці, що одночасно народилися поза межами України та представляли інші збірні).

Українці ставали олімпійськими чемпіонами, репрезентуючи Чехословаччину (Володимир Сироватка — перший уродженець України, що став олімпійським чемпіоном у складі національної команди держави, до складу якої входила частина території України) та власне Україну (у складі збірної Радянського Союзу, як УРСР, і незалежну Україну у складі об'єднаної команди СНД та окремої збірної).

Першими олімпійськими чемпіонами, представляли Україну у тогочасних межах (як УРСР, складову частину збірної СРСР), стали у 1952 році, в Гельсінкі борець класичного стилю Яків Пункін (протягом 42 років був найстаршим

олімпійським чемпіоном України, з 1994 року цей титул серед громадян України носить видатний спортсмен-важкоатлет та тренер Іван Богдан) серед чоловіків та спортивні гімнастки Ніна Бочарова (з 2001 року — найстарша олімпійська чемпіонка України) і Марія Гороховська серед (протягом майже 50 років була найстаршим олімпійською чемпіонкою України) жінок. Крім того, уродженці України завойовували олімпійське золото за збірні інших країн — Канаду (Фаїна Розенфельд — перша уродженка України, що стала олімпійською чемпіонкою), Російську Федерацію, включно з РСФСР, (Павло Столбов, Володимир Куц, Василь Борисов - найстарший уродженець України — олімпійський чемпіон), Валентин Ніколаєв, Ірина Прес та Тамара Прес, Олександр Альметов, Юрій Власов, Валентина Растворова, Олександр Іваницький, Фаїна Мельник, Олександр Тучкін, Борис Шухов, Олена Вайцехівська, Володимир Жмудський^[ru], Віктор Жлуктов, Микола Томин, Тетяна Захарова-Надилова, Людмила Рогожина^[ru], Олена Ахамінова, Олег Молибога, Ігор Добровольський, Сергій Петренко, Оксана Грищук, Євген Платов, Артур Дмитрієв^[ru], Тетяна Навка, Олександр Лебзяк, Дмитро Мусерський, Тарас Хтей, Анастасія Близнюк, Тетяна Волосожар, Олексій Воєвода, Володимир Григор'єв, Олена Весніна тощо), Латвію, як Латвійську РСР (Станіслав Люгайло), Білорусь, включно з БССР, (Олександр Медвідь, Сергій Макаренко, Алла Цупер, Антон Кушнір), США (Леонід Крайзельбург), (Альона Савченко) тощо. Деякі вихованці українського спорту, що народилися поза межами України та на час здобуття олімпійського золота переїхали до іншої країни (як Валерій Брумель, Георгій Мондзолевський та Аркадій Воробйов, що представляли Росію). Низку збірних представляли етнічні українці та спортсмени українського походження, що народилися поза межами Батьківщини предків — США (Антон Гайда), Молдову (Микола Журавський тощо), Узбекистан (Віра Галушка тощо), Грузію (Віктор Кратасюк тощо), Казахстан (Галина Шамрай^[en], Сергій Котенко, Валерій Кравченко, Юрій Мельниченко тощо), Румунію (Семен Ісмаїльчук тощо), НДР (Карен Метчук), Російську Федерацію (Яків Рильський, Степан Ощепков, В'ячеслав Собченко, Валерій Діденко, Владислав Третяк, Олександр Ігнатенко, Ігор Чумак, Євген Плющенко та інші), Білорусь (Валерій Шарій, Юлія Нестеренко тощо) тощо.

Водночас, задля справедливості, слід зазначити, що чимало медалей здобутих представниками України (і зокрема УРСР) було завойовано уродженцями інших країн (передовсім республік колишнього СРСР) та спортсменами інших національностей (Дмитро Леонкін, Юрій Титов, Борис Шахлін, Маргарита Ніколаєва, Віра Крепкіна, Павло Ледньов, Василіус Матушеवास, Іван Бяков, Ольга Бризгіна, Рустам Шаріпов, Тимур Таймазов, Ельбрус Тедеєв, Артур Айвазян тощо). Крім того, чимало українців згодом після здобуття переїхали до інших держав та прийняли їх громадянство. Серед них — Лариса Латиніна та інші (до Російської Федерації), Тетяна Лисенко, Тетяна Гуцу, Борис Гуревич, Оксана Баюл та інші (що емігрували до США), Анатолій Бондарчук (до Канади), Юрій Сєдих (до Франції), Валентин Манкін (до Італії), Марія Гороховська (до Ізраїлю), Володимир Лютий та Олег Кучеренко (до Німеччини), Інна Осипенко-Радомська (до Азербайджану) тощо. Деякі з них, емігрувавши, вдруге здобували золото за іншу країну (чи республіку у складі СРСР), як Галина

Прозуменщикова (у складі Російської Федерації) чи Віктор Сидяк (у складі Білорусі). Інші — громадянства не змінювали, проте на самому піку кар'єри загинули на чужині під час змагань, як Юлія Рябчинська (в Грузії) та Володимир Смирнов (в Італії).

Найтитулованішою українською олімпійською чемпіонкою є херсонська гімнастка Лариса Латиніна. Вона завойовувала звання олімпійського чемпіона 9 разів і завоювала загалом 18 олімпійських медалей. Ще два представника УРСР стали 7-разовими олімпійськими чемпіонами — гімнасти Борис Шахлін (7-4-2) та Віктор Чукарін (7-3-1).

Представники України (в тому числі у складі УРСР та Чехословаччини) та уродженці України ставали олімпійськими чемпіонами у таких видах спорту як академічне веслування, веслування на байдарках та каное(зокрема, на таких човнах як байдарка-одиночка, байдарка-двійка, байдарка-четвірка, каное-одиночка, каное-двійка), баскетбол (серед чоловіків та серед жінок), біатлон, бобслей, бокс, важка атлетика (в тому числі, важкоатлетичне триборство, що зараз носить назву паверліфтинг, та важкоатлетичне двоборство), вільна боротьба, жіноча боротьба та греко-римська боротьба, боротьба дзюдо, велосипедні перегони (див. велосипедний спорт) на шосе та на треку, вітрильний спорт (у класах суден Фінн, Темпест, Зоряний та 470), водне поло, волейбол (серед чоловіків та серед жінок), гандбол(серед чоловіків та серед жінок), кінний спорт (виїздка та конкур, або подолання перешкод), кульова стрільба по рухомих (з гвинтівки та пістолета) та нерухомих (олень, що біжить та кабан, що біжить) мішенях, стендова стрільба, на траншейному стенді (трап) та на круглому стенді (скіт), легка атлетика (зокрема, стрибки з жердиною, стрибки у висоту, стрибки у довжину, потрійний стрибок, штовхання ядра, метання молоту, метання диску, метання спису, бар'єрний біг, спринтерський біг на 100 м, 200 м та 400 м, біг на середні дистанції — на 800 м, стаєрський біг на 3000 м, 5000 м та 10000 м та естафетний біг- 4 по 100 м та 4 по 400 м, спортивна ходьба, легкоатлетичне п'ятиборство, семиборство та десятиборство), Спортивна гімнастика (зокрема, командна першість та гімнастичне багатоборство, або абсолютна індивідуальна першість, — серед чоловіків та серед жінок, індивідуальна першість на усіх видах снарядів — бруси, вільні вправи та опорний стрибок — серед чоловіків та серед жінок,кінь, поперечина та кільця — серед чоловіків та колода серед жінок), та художня гімнастика, стрільба з лука, стрибки на батуті, стрибки у воду, плавання (зокрема, брас, баттерфляй, вільний стиль, плавання на спині, комплексне плавання), а також естафетне плавання — вільний стилем та комбіноване плавання), сучасне п'ятиборство, теніс, фехтування (рапіра — серед чоловіків та серед жінок,шабля — серед чоловіків та серед жінок,шпага — серед чоловіків та серед жінок), фігурне катання (одиночне катання — серед чоловіків та серед жінок, парне спортивне катання та спортивні танці), фрістайл (серед чоловіків та серед жінок), футбол, хокей на льоду та шорт-трек.

Вперше спортсмени незалежної України взяли участь в Олімпійських іграх у складі Об'єднаної команди у 1992 році під час зимових ігор в Альбервілі (де вперше оголошувалося, що спортсмен-переможець, а саме Віктор Петренко,

представляє державу Україна) та літніх ігор у Барселоні (вперше лунав гімн під час нагородження борця вільного стилю Олега Кучеренка та піднімався прапор України, під час нагородження спортивної гімнастки Тетяни Гуцу), а вже на зимовій Олімпіаді 1994 року в Ліллегаммері Україна вперше виступила самостійною командою.

За часів незалежності України першим олімпійським чемпіоном став фігурист Віктор Петренко у складі об'єднаної збірної у 1992 р. в Альбервілі, та Оксана Баюл — у складі незалежної команди України, під час зимових ігор у Ліллегаммері 1994. На літніх іграх першими українськими олімпійськими чемпіонами стали борець Олег Кучеренко серед чоловіків та гімнастка Тетяна Гуцу серед жінок у складі об'єднаної команди у 1992 році, в Барселоні, перше звання олімпійського чемпіона у складі окремої збірної вибороли серед жінок у 1994 році в Ліллегаммері Оксана Баюл на Зимових іграх та у 1994 році в Ліллегаммері Лілія Подкопаєва на Літніх іграх у 1996 році в Атланті, там же став першим чемпіоном серед чоловіків борець греко-римського стилю В'ячеслав Олійник. За часів виступів самостійною командою українська збірна здобула 41 золоту олімпійську медаль.

Найбільше разів золоті медалі олімпіад в складі збірної України здобула пловчиня Яна Клочкова. Вона ставала олімпійською чемпіонкою 4 рази, за що її прозвали «золотою рибкою».

3. Історія створення НОК України та участь спортсменів в Україні у Олімпійських іграх з 1994 р.

Національний олімпійський комітет України (*НОК України*) створено 1990 року. 1993 року його визнав Міжнародний олімпійський комітет (*МОК*).

22 грудня 1990 року I Генеральна асамблея засновників прийняла рішення створити Національний олімпійський комітет України і ця дата є офіційною датою його створення. У вересні 1993 року НОК України був остаточно визнаний Міжнародним Олімпійським Комітетом. НОК України діє у відповідності до положень Олімпійської хартії, Конституції України та чинного законодавства України і свого Статуту.

Основні завдання НОК України – забезпечення участі в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей.

З цією метою НОК України співпрацює з державними, громадськими та іншими організаціями. На засадах незалежності та доброї волі Національний олімпійський комітет України об'єднує 40 федерацій з олімпійських видів спорту.

НОК також має свої відділення в усіх областях України.

За роки Незалежності вітчизняними атлетами на Олімпійських іграх завойовано:

- Ліллегаммер-1994 – 1 золоту та 1 бронзову нагороди;
- Атланта-1996 – 9 золотих, 2 срібні та 12 бронзових нагород;
- Нагано-1998 – 1 срібну нагороду;
- Сідней-2000 – 3 золоті, 10 срібних та 10 бронзових нагород;
- Солт-Лейк-Сіті – 2002 - нагород не здобуто;
- Афіни-2004 – 8 золотих, 5 срібних та 9 бронзових нагород;

- Турин-2006 – 2 бронзові нагороди;
- Пекін-2008 - 7 золотих, 4 срібних та 13 бронзових нагород;
- Ванкувер-2010 – нагород не здобуто;
- Лондон-2012 - 6 золотих, 4 срібних та 8 бронзових нагород;
- Сочі-2014 – 1 золота та 1 бронзова нагороди;
- Ріо-де-Жанейро-2016 – 2 золоті, 5 срібні та 4 бронзові нагороди

З 2010 року Міжнародним Олімпійським Комітетом започатковані Юнацькі Олімпійські ігри. Юні олімпійці вже мають такий вагомий доробок:

- Сінгапур-2010 – 10 золотих, 9 срібних та 16 бронзових нагород;
- Інсбрук-2012 – 3 срібні нагороди;
- Нанкін-2014 - 9 золотих, 9 срібних та 11 бронзових нагород;
- Ліллекхаммер-2016 – 1 золоту, 1 срібну та 1 бронзову нагороди

Традиційно, починаючи з 1993 року, юнаки і дівчата України беруть участь в зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях (днях), де посідають високі місця серед європейських країн.

Членами МОК в Україні є Олімпійські чемпіони Сергій Бубка та Валерій Борзов. НОК України має угоди з відомими у світі компаніями, які підтримують олімпійський рух.

В 1995 році НОК України почав випускати свій офіційний журнал під назвою "Олімпійська арена", який виходить кожного місяця.

НОК України має широкі зв'язки з НОКами сусідніх країн та олімпійськими організаціями.

Представники НОК України є членами різних міжнародних організацій і об'єднань.

Тісні зв'язки НОК України має з українськими спортивними осередками за кордоном. Комітети друзів НОК України були створені і працюють зараз у США, Канаді, Австралії.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №8. Історія розвитку професійного спорту.

План:

1. Характеристика предмету професійний спорт. Основні поняття та визначення.
2. Основні моделі та умови розвитку професійного спорту.
3. Характеристика етапів розвитку професійного спорту (на прикладі США).

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. *Теория и практика физической культуры*. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Характеристика предмету професійний спорт. Основні поняття та визначення.

Професійний спорт - комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку.

Спортсмен-професіонал - спортсмен, для якого заняття спортом є основним видом діяльності і який отримує відповідно до контракту заробітну плату та інше грошову винагороду за підготовку до спортивних змагань і участь в них.

Спонсорство — діяльність як фізичних, так і юридичних осіб, з метою отримання якої-небудь матеріальної вигоди або прибутку для себе, або в обмін на рекламу.

Спонсор — індивідум або група, яка забезпечує підтримку, подібну до благодійника. Проте, на відміну від благодійності, спонсорування не носить безкорисливого характеру. Спонсорування може бути договірним, обмінюватися на рекламування з метою популяризації товару або юридичної особи.

2. Основні моделі та умови розвитку професійного спорту.

Серед головних напрямів розвитку професійного спорту фахівці виокремлюють спортивно-комерційний і комерційно-спортивний. Основою спортивно-комерційного напрямку, що є характерним для європейського спорту, є спортивний результат і гострота спортивної боротьби. Натомість в американському професійному спорті, який керується комерційно-спортивним напрямом, основною метою є отримання максимальних прибутків, а спортивний результат розглядається як засіб досягнення мети, а отже, професійний спорт визначається як специфічна сфера бізнесу, де товаром є видовище, яке є результатом діяльності всіх команд ліги. Американська система менеджменту в професійному спорті розглядає його як галузь дозвілля, яка конкурує з іншими видами розваг. Зазначені напрями породжують відповідні підходи щодо організаційної структури професійних ліг і регулювання спортивної конкуренції.

Для Європи більш характерним є відкритий формат ліг – відбувається ротація команд між вищими і нижчими лігами.

Професійні ліги Північно-Американського континенту за структурою є закритими, тобто команди, незважаючи на місце в рейтингу, за результатами сезону залишаються в лізі. Окрім того, слабші команди матимуть переваги під час драфту, у ході якого команди обирають найбільш перспективних молодих гравців, що дає змогу підтримувати рівновагу між командами Ліги як у спортивній конкуренції, так і у фінансових можливостях. Така система відбору відсутня в Європі. Натомість для європейського спорту характерним є продаж гравців – трансфер, тоді як у Північній Америці існують обмеження на продаж гравців. Слід зазначити, що професійні види спорту в Європі відрізняються від північно-американських і принципами комплектування команд. Особливо це стосується командних ігрових видів спорту. Окрім того, в американській моделі професійного спорту, на відміну від європейської, відбувається перерозподіл фінансових і людських ресурсів від сильних команд до слабких для підтримання конкуренції, а отже, і підвищення видовищності змагань. В Європі, на відміну від Північної Америки, немає обмеження на кількість гравців у клубі. Закрита ліга може обмежити правила набору і мобільність гравців, монополізуючи ринок праці, як це сталося в бейсболі 1879 р., коли було введено положення про резервування, що обмежувало перехід гравців з однієї команди до іншої без згоди власника. З 1970 р. після кількох трудових конфліктів спортсмени отримують статус вільного агента, що визначається ігровим стажем у лізі. Ще однією відмінністю між закритим і відкритим форматом ліг є процедура вступу до неї. У північно-американських лігах для вступу нової команди необхідно отримати згоду членів ліги і сплатити вступний внесок. В європейських відкритих лігах після сплати вступного внеску нова команда має пройти весь шлях від нижчої до вищої ліги, що потребує серйозних інвестицій і може тривати кілька років. У закритих лігах професійного спорту умови праці та заробітна плата гравців є результатом переговорів між власниками клубів і профспілками гравців. Верхня межа заробітної плати і податок на розкіш, поширені в американському професійному спорті, з одного боку, дають змогу зберігати конкурентну рівновагу між командами, а з другого – обмежують рівень заробітної плати гравців. У відкритих лігах Європи з регульованим ринком праці умови при складанні колективних угод менш формалізовані і обмеження розміру винагороди для гравців рідкісні. Відмінною в європейській і американській моделі є географічне розташування клубів. У Північній Америці клуби мають право на територію, проте клуби за певних умов можуть змінити своє місце розташування; переміщення ж клубів у Європі обмежене.

На Північно-Американському континенті контроль і вплив держави здійснюється завдяки правовому регулюванню, а саме завдяки трудовому, податковому і використанню винятків з антимонопольного законодавства. Діяльність у професійному спорті Європи регламентується державним спортивним законодавством. Суттєвий вплив на формування правових основ європейського професійного спорту та її відмінності від американської спорту мали процеси міжнародної інтеграції. Правові основи професійного спорту викладені в статутах відповідних

ліг і клубів та зумовлені специфікою виду спорту та державним законодавством країни, де функціонує конкретна ліга.

Для європейської моделі професійного спорту характерною є відсутність чіткого поділу між аматорським і професійним спортом, незважаючи на суттєвий вплив концепції аматорства на розвиток професійного спорту в Європі. Типовим для європейського професійного спорту є спортивно-комерційний напрям розвитку, на відміну від американського професійного спорту, який керується комерційно-спортивним напрямом. Особливості в організаційній структурі професійних ліг, а саме відкритий формат, притаманний європейській моделі, чи закритий, характерний для Північно-Американського континенту, регулюють процедуру вступу нових команд до ліги і формують особливості в регулюванні спортивної конкуренції і ринку праці. Значний вплив на формування правових основ європейського професійного спорту мали процеси міжнародної інтеграції, що позначилося на його суттєвішій інтернаціоналізації.

3. Характеристика етапів розвитку професійного спорту (на прикладі США).

Професійний спорт в США на сьогодні є еталоном провадження спортивного бізнесу. На основі професійного спорту в США створена специфічна сфера розважального бізнесу, обсяги і розміри якого вражають:

- змагання професійних спортсменів і команд регулярно висвітлюються по радіо і телебаченню у величезному обсязі – 613 200 годин на рік;
- понад 260 млн глядачів в США щорічно відвідують змагання з професійних видів спорту, що більше ніж у всіх країнах Європи разом взятих;
- сукупний річний прибуток провідних професійних ліг (NFL, MLB, NBA, NHL) у 2000-х роках складає понад 10 млрд доларів.

Вище наведене дає підстави для аналізу особливостей розвитку і функціонування американського професійного спорту. В його історії можна виділити три основні етапи розвитку: 1869-1930 рр., 1931-1979 рр., з 1980 р. і по нинішній час [Гуськов С., 1992]. Аналіз історії виникнення, формування і подальшого розвитку професійного спорту в США свідчить про те, що для кожного періоду притаманні специфічні чинники його функціонування.

Перший період (1869-1930 рр.) відзеркалює зміни, що відбувалися у суспільстві після громадянської війни (1861-1865 рр.). В цей час спостерігалось бурхливе зростання міст, розвиток транспортних систем і комунікацій, вдосконалення технологій, зростання добробуту та вільного часу у населення тощо. Зростання прибутків населення, нові культурні запити та конкурентна боротьба бейсбольних клубів за кращих гравців призвели в решті решт до комерціалізації спорту і виникнення наприкінці 1860-х рр. професійного бейсболу. Створення бейсбольних команд, а у подальшому і ліг призвело до розшарування бейсбольного середовища: з'явилися власники команд, яких на той час називали менеджерами, з одного боку, і наймані працівники-професійні спортсмени з іншого. Ці групи людей стали відігравати провідну роль у формуванні спортивного бізнесу.

Суттєвими чинниками у формуванні спортивного бізнесу було запровадження у 1876 р. упорядкованої системи змагань - регулярного чемпіонату Національної бейсбольної ліги, а у 1903 р. – „Світової серії” змагань, котрі американці вважали чемпіонатом світу з бейсболу. Це змагання існує і донині. Аналогічні змагання запровадили у подальшому всі елітні ліги командних ігрових видів професійного спорту США (Кубки відповідних ліг).

Початок другого періоду розвитку професійного спорту в США (1931-1979 рр.) співпадає з початком Великої депресії в країні, котра негативно на ньому позначилась. Найбільше постраждали такі його види, які в найбільшій мірі залежали від спонсорів великих корпорацій, що самі переживали скрутні часи. В цей час значно знизилась відвідуваність змагань. Наприклад, у Головній бейсбольній лізі кількість глядачів у 1929 р. склала 17 млн, а у 1933 р. – менше 15 млн.

З метою підвищення інтересу глядачів до бейсболу керівництво ліги у 1933 р. провело матч двох команд, склади яких були сформовані з кращих бейсболістів сезону голосуванням журналістів. Ця гра отримала назву ”Матч зірок Америки” і з того часу регулярно проводиться в бейсболі. Це нововведення у подальшому запозичили і вдосконалили інші елітні ліги з командних ігрових видів професійного спорту. Останнім часом такі ігри стали популярними і у Європі.

Окрім цього, власники бейсбольних команд перед початком матчів запровадили виступи дівчат (так звані групи підтримки), котрі набули такої популярності, що нині в США проводяться чемпіонати серед груп підтримки. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. групи підтримки в командних ігрових видах професійного спорту набули великої популярності і в Європі. Висока майстерність і велика популярність притаманна групі підтримки баскетбольного клубу ”Київ”. Колектив українок разом з ”чірлідерз” пірейського ”Олімпакоса” запросили для виступів організатори матчу ФІБА – Європа All Star Day-2005.

В період депресії, коли тисячі людей залишилися без роботи, спорт допоміг американцям зрозуміти, що життя це не лише долари. Спортивні новини в газетах були найбільш читаємі, спортивні радіопередачі - найбільш популярні.

Закінчення депресії ознаменувалося двома визначними подіями для професійного спорту Америки: в 1936 р. в NFL вперше запроваджено специфічну систему відбору гравців до команд, так званий „драфт”, яка давала можливість усунути власників команд від конкуренції за кращих новобранців і підвищити конкурентноспроможність команд ліги (див. 8.1.); у 1939 р. розпочато трансляції бейсбольних матчів по телебаченню. Друга світова війна загальмувала розвиток професійного спорту. Проте змагання професійних спортсменів і команд продовжувалися. У січні 1942 р. президент США Ф.Рузвельт звернувся з листом до керівництва бейсбольної ліги з пропозицією щодо необхідності трансляції бейсбольних матчів у вечірній час щоб численні уболівальники змогли після роботи їх переглянути.

Після закінчення війни в країні розпочався справжній спортивний бум. З одного боку після скрути воєнних років люди шукали можливість відпочити і розважитися, а з іншого боку – збільшення часу спортивних трансляцій сприяло популяризації спорту. В цей період розпочався також бурхливий розвиток

матеріально-технічної бази спорту та спортивної індустрії. Наприклад, у 1924 р. в США на тисячу жителів припадала в середньому одна спортивна споруда, а на початку 1950-х років – більше шести.

Повоєнний період характеризується також початком подолання расових бар'єрів у професійному спорті. В 1945 р. менеджер бейсбольної команди „Бруклін Доджерс” Б.Рікі уклав угоду з першим бейсболістом–негром Дж. Робінсоном, який грав спочатку в команді фарм-ліги а з 1947 р. дебютував у складі команди елітної ліги.

1950-ті роки характерні масовими переїздами професійних команд з міста до міста у пошуках більших прибутків. В країні почала формуватися своєрідна конкуренція міст у боротьбі за право володіння професійними командами провідних ліг, що сприяло бурхливому розвитку професійного спорту. Інтенсивний розвиток маркетингу в спорті, будівництво багатофункціональних спортивних споруд та розвиток комерційної співпраці професійних ліг з телебаченням сприяли підвищенню їх економічної ефективності та подальшому зростанню популярності у 1950-1970 рр.

На сучасному етапі в США ефективно функціонують понад 20 видів професійного спорту: американський і європейський футбол, бейсбол, баскетбол, хокей, бокс, кінні скачки, гольф, автогонки тощо. Тільки в елітних професійних лігах функціонувала у 2005 р. 121 команда: NFL – 31, MLB – 30, NBA – 30, NHL – 30 команд. Питання створення професійної команди в США досить складне, оскільки у його вирішенні беруть участь сенатори, конгресмени, політики місцевого рівня, ділові люди, тренери, спортсмени, вболівальники. Кожна з зазначених груп пов'язує зі створенням команди своєї надії та інтереси. Для гравців – це шанс краще реалізувати свої здібності і отримати хороший зарібок, для вболівальників – нові можливості вираження своїх емоцій, приємне проведення дозвілля, зростання іміджу міста, в якому вони живуть; для власників команд – можливість здійснити ефективні інвестиції і увійти до суспільної еліти; для сенаторів і конгресменів – підвищити імідж серед виборців. Проте *головним аргументом у розташуванні команди у тому чи іншому місті є економічна доцільність.* Так, при розширенні Національної хокейної ліги з 26 до 30 команд в період з 1996 по 2000 рр., окрім того, що майбутні власники команд повинні були сплатити вступні внески до ліги по 75 млн доларів, найбільш важливими критеріями при конкурсному відборі кандидатів були такі: наявність льодової арени, що відповідає сучасним стандартам; потужний телеринок і можливість укладання контрактів на телетрансляції матчів з національними та регіональними телекомпаніями.

Величезне значення для розвитку професійного спорту відіграло рішення Конгресу США 1961 р. щодо права NFL та інших ліг продавати телекомпаніям права на трансляції ігор в пакеті від імені ліги. Це сприяло зростанню вартості прав на телетрансляції змагань, а отже і прибутків професійних ліг. Так, на початку 2000-х років доходи від продажу прав на телетрансляції в NFL становили понад 70% від річного прибутку, в MLB – біля 50 %, NBA біля 40%. Лише в NHL вони знаходяться на рівні європейських професійних ліг – біля 20 % річного бюджету. Слід наголосити, що так швидко вартість продажу прав на телетрансляції не зростала в жодній сфері бізнесу.

Зі збільшенням частки телеприбутків поступово змінюється і характер володіння професійними командами. Якщо раніше це було переважно хоббі, примха багатого підприємця, то тепер це вигідне вкладання капіталу, що приносить його власнику гарантований прибуток і громадське визнання.

Зростання прибутків від продажу прав на телетрансляції змагань стало вирішальним чинником різкого зростання заробітної плати професійних спортсменів. В жодній галузі американського бізнесу заробітна плата не зростала так стрімко як у професійному спорті. У 1980 р. тільки вісім спортсменів – професіоналів мали річний прибуток 1 млн доларів, а в 1990 р. їх кількість становила уже понад 150 осіб. У 2004 р. середня зарплата понад 400 баскетболістів NBA становила понад 4 млн доларів на рік, тоді як зарплата президента США – лише 400 тисяч. В сезоні 1997 – 1998 рр. рекордну на той час серед спортсменів зарплату за контрактом отримав провідний баскетболіст NBA М. Джордан (36 млн доларів на рік), а у 2004 р. провідний гравець світу в гольф Т.

Слід наголосити на тому, що взаємовідношення між телебаченням і спортом не носять одностороннього характеру. Телебачення не тільки значною мірою фінансує розвиток професійного спорту, але й добре на ньому заробляє. Чим більш захоплюючою є телепередача, тим більше уваги телеглядачів вона привертає і тим дорожче платять рекламодавці (фірми, компанії, концерни тощо) за рекламу своєї продукції. При цьому вартість однієї хвилини реклами залежить не тільки від типу передачі (в нашому випадку від виду спорту та рангу змагань – рядова зустріч, вирішальні зустрічі за вихід до плей-офф чи фінал Кубка ліги), але і від часу передачі. Вночі дешевше ніж в день, а вдень дешевше ніж ввечері. Найдорожча реклама з 19 год 30 хв до 23 год. Проте вид спорту і ранг змагання також має велике значення. Так, вартість 1 хв реклами під час ігор чемпіонату MLB коливається від 100 до 150 тис., під час „Світової серії” з бейсболу до 500 тис., а у трансляціях Суперкубку з американського футболу вона наближається до 2 млн доларів.

Характерною рисою розвитку професійного спорту в США є особливе ставлення до нього Конгресу, Сенату і всього американського народу. За останні 50 років в Конгресі і Сенаті країни розглядалося понад 400 законопроектів, що стосувалися функціонування та подальшого розвитку професійного спорту. За даними американських соціологів біля 70% читачів купують щоденні газети із-за спортивних матеріалів, у яких висвітлюється переважно професійний спорт. Біля 80% спортивних телепередач належить інформації про події у професійному спорті.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №9.

Специфічні функції та відмінні риси професійного спорту.

План:

1. Роль та значення професійного спорту в сучасному суспільстві.
2. Характеристика специфічних функцій професійного спорту.
3. Відмінні риси професійного спорту.

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. Теория и практика физической культуры. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Роль та значення професійного спорту в сучасному суспільстві.

Спорт як соціальний інститут вирішує три основні задачі: 1) служить „клапаном безпеки” для глядачів і учасників змагань, через який виходить негативна енергія та напруженість і ворожість, що накопичується у повсякденному житті, в суспільно прийнятній формі; 2) спортсмени служать моделлю, зразком для виховання молоді; 3) спорт це духовний, майже релігійний інститут, який використовує ритуали і церемонії для підтримування цінностей суспільної поведінки.

Досліджуючи будь-яке соціальне явище, фахівці передусім концентрують увагу на його значущості для суспільного життя. Спорт не є винятком. Це соціальний інститут, що міцно ввійшов у життя і розглядається переважно в сенсі його позитивного впливу на суспільство. У США, наприклад поширена точка зору, що популярність спорту пояснюється його відповідністю основній системі цінностей, що існує в американському суспільстві, а також його внеском в розвиток цього суспільства. Її прихильники розглядають спорт як певний соціальний стимул. У той же час існує інша думка, прихильники якої вважають, що популярність спорту є вираженням інтересів владних структур. Саме влада зацікавлена у розвитку спорту для того, щоб відволікати населення країни від соціальних проблем суспільства. Саме на цій точці зору тривалий час акцентували увагу радянські вчені.

Обидва ці підходи хоч і дають досить широке уявлення про спорт як соціальне явище, але недостатньо повне. Спорт може впливати на суспільство і його цінності не тільки позитивно. Він може виконувати і протилежні функції, тобто порушувати соціальні норми і руйнувати систему суспільних цінностей, негативно впливати на мотивацію людей, їх поведінку, перешкоджати досягненню позитивних цілей, вносити розбрат у відносини між людьми, створювати конфлікти тощо. Наприклад, у 1969 р. виник збройний конфлікт між Сальвадором і Гондурасом під назвою „футбольна війна”. Що правда між цими країнами і до цього були напружені стосунки як в економічному, так і в територіальному аспектах. Приводом же до початку бойових дій стала поведінка

сальвадорських вболівальників, які під час матчу відбіркового турніру чемпіонату світу у Сан-Сальвадорі між національними збірними зазначених країн (з рахунком 3:2 виграли футболісти Сальвадору) глумилися над гімном і державним прапором Гондурасу. Політичні суперечки між цими країнами внаслідок „футбольної війни” було усунено лише у 1992 р. рішенням Гаагського міжнародного суду стосовно спірних територій.

У сучасному суспільстві існує система поглядів, що відображає переважно позитивний вплив спорту на особистість. Поширена думка, що спорт формує характер і дає вихід агресивній енергії; спортивна команда служить основою єдності і солідарності в колективі; спорт сприяє встановленню дружніх відносин між окремими спортсменами, організаціями, расовими групами, націями. Автори численних досліджень доводять, що спорт виховує повагу до влади, законслухняність, консерватизм поглядів, сприяє подоланню існуючих в суспільстві соціальних бар'єрів, навіює ідею рівних можливостей.

Отже спорт – це не тривіальний аспект сучасного життя суспільства, а соціальне явище, яке активно впливає на нього. Проникаючи у різні сфери діяльності суспільства, він стає невід'ємною часткою способу життя людей.

Спорт набуває того чи іншого змісту, характеру, спрямованості, значущості в залежності від конкретних історичних умов, структури суспільства, в межах якого він розвивається, від способу життя і свідомості людей, які його організують і використовують у своїх цілях. У його організаційній структурі, функціях і цілях відбивається сучасне суспільство з його внутрішніми конфліктами і протиріччями. Яскравим підтвердженням цьому служить професійний спорт.

Роль і місце професійного спорту в суспільстві у всі часи і у всіх країнах розглядалися передусім з точки зору його впливу на суспільні цінності і виховання підростаючих поколінь. Ставлення до нього особливо у ХХ ст. залежало від задач, які суспільство вирішувало на даний час. Люди захоплюються спортом, і передусім професійним, ймовірно, тому, що він сприяє формуванню і розвитку рис, що облагороджують особистість, таких, як дружба, чесність, благородство, повага до противника та інші. Однак це характерне для нього доти, поки в спорті духовні цінності мають перевагу над матеріальними. Саме позитивний аспект втрачає спорт останнім часом. У той же час такі якості, як конкуренція, заповзятливість, агресивність і прагнення якомога більше і швидше заробити, виходять на передній план.

Спорт в сучасному суспільстві можна розглядати і як засіб самоствердження особистості, оскільки в країнах з ринковими відносинами спостерігається різко виражена потреба бути першим. Спорт, як жодний інший вид діяльності, дає своєрідне почуття свободи, де сам спортсмен вирішує питання своєї участі в спорті, виражає власне „Я”, переживаючи це почуття у спортивних результатах, що досягаються, і передусім у перемозі.

Аналіз взаємозв'язку спорту з системою суспільних цінностей показує, що численні риси властиві професійному спортові, підтримують ідеологію системи приватного підприємництва, в основі якої лежить прагнення до успіху, наполеглива праця, суперництво, індивідуальна боротьба, дисципліна тощо.

Спорт розвиває риси, що необхідні особистості і суспільству, такі, як фізична працездатність, мужність, чесність, терплячість, ініціатива в поєднанні з

належною повагою до влади, швидкість мислення, упевненість в собі, самоконтроль, оптимізм, справедливість, розуміння важливості суспільної солідарності. Відомий тренер з баскетболу Дж. Вуден підкреслює, що той хто уміє грати в спортивній команді зможе принести і в інших сферах життя велику користь для себе і для суспільства. Віце-президент США С.Агню вважав спорт одним з небагатьох цементуючих чинників, які не дають суспільству розпастися, одним з небагатьох видів діяльності, що дають молодим людям можливість йти широкою дорогою з ясною перспективою, де бажання добитися перемог не тільки вирішуване, але і вітається.

2. Характеристика специфічних функцій професійного спорту.

Специфічні функції, що властиві спортові: змагальна, престижна, гедоністична, нормативна, прикладна, комерційна, моделювання поведінки, духовності, підтримання надії, індивідуалізації, відволікання, інтеграції.

Змагальна функція полягає у задоволенні природної потреби людини порівнювати свої можливості і можливості інших.

Престижна функція полягає у підвищенні авторитету окремих осіб, організацій та країн за рахунок спортивних досягнень, успішної організації змагань, виникнення новітніх методик тренування тощо.

Гедоністична функція. Спорт використовується як засіб задоволення як в цілому, так і у вузькому розумінні як «м'язове задоволення» плюс позитивні відчуття для вболівальників.

Нормативна функція. Спорт є полігоном де створюються моделі розвитку людини. Спорт формує у суспільстві думку про належний рівень фізичного розвитку людини, оптимальну величину фізичних навантажень, антропометричні показники для орієнтації на той чи інший вид спорту.

Прикладна функція виявляється у підготовці людини до різних умов життя та діяльності (зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей, покращення реагування. Розвиток конкурентоспроможності.

Комерційна функція реалізується у можливості отримувати прибутки за рахунок спортивної діяльності.

Функція моделювання поведінки полягає у формуванні соціально виправданого світогляду. Спортсмени, завдяки їх надзвичайній популярності, є взірцем для наслідування. Якості і здібності, що формуються під час занять спортом, використовуються певною мірою як модель для виховання інших членів суспільства.

Функція духовності полягає у вихованні віри в певні цінності. Спорт виконує роль духовного, майже релігійного соціального інституту. В ньому широко застосовуються ритуали і церемонії, що спрямовані на ствердження ціннісних орієнтацій суспільства. Це має неабиякий вплив на формування суспільної поведінки як самих спортсменів, так і широких мас суспільства; на поширення та зміцнення духовних цінностей, що регулюють людські взаємовідносини у суспільстві.

Функція підтримання надії. На думкусологів, спорт діє як опій, котрий підтримує віру в те, що люди з нижчих прошарків населення зможуть піднятися по соціальних сходинках через успіх у спорті. Багатомільйонні контракти

спортсменів-професіоналів сприяють підтримці надії на краще майбутнє і мобілізують на його досягнення.

Функція індивідуалізації полягає у формуванні непересічної особистості. Незважаючи на те, що спорт, як своєрідний вид діяльності, має ряд рис, котрі йдуть у розріз з суспільними цінностями (надмірна спрямованість на перемогу, допінги, наркотики, "чорний" тоталізатор тощо), він, однак є потужним стимулом індивідуалізації особистості. Тільки максимальний розвиток індивідуальних вроджених задатків, наполеглива праця і здатність виживати за умов гострої конкуренції можуть сприяти тому, щоб надії на краще майбутнє збулися.

Функція відволікання полягає у певному "відключенні" від повсякденних турбот. Специфіка сучасного спорту, його висока популярність дає змогу ефективно реалізовувати цю функцію. Люди настільки захоплюються видовищем спортивного змагання, що забувають, певною мірою, про свої життєві негаразди.

Спорт набув прогресивного розвитку і отримав підтримку владних структур, як один із ефективних засобів контролю за організацією дозвілля широких верств населення. Звичайно, що деякою мірою, ця функція може мати і класовий, і ідеологічний характер. Проте для сотень мільйонів пересічних громадян, які відвідують змагання або спостерігають за ними по телебаченню це, насамперед, можливість переключитися з повсякденних турбот на високоемоційне видовище, а отже відпочити.

Функція інтеграції полягає в об'єднанні людей навколо соціально значимих цінностей. Однією з характерних рис спорту є його участь в узаконенні та збереженні статус-кво в сучасному суспільстві. Спорт сприяє формуванню поважного і схвального ставлення до законів та існуючої влади, політичного консерватизму поглядів, бажання виділитися із загального середовища і піднятися по суспільних сходах. Перетворення професійного спорту на продукт споживання сприяє поглибленню соціальної інтеграції. Споживання у сфері спорту є пряме і опосередковане. Пряме - безпосереднє спостереження за спортивними подіями на стадіонах. Опосередковане - читання спортивної преси, перегляд і слухання теле- і радіорепортажів, обговорення спортивних передач тощо.

3. Відмінні риси професійного спорту.

Для сучасного професійного спорту, поряд зі специфічними функціями характерний і ряд специфічних принципів особливостей, що відрізняють його від любительського і олімпійського спорту.

Перша його відмінна риса - його орієнтація на розвиток тих видів, які можуть принести більше доходу або, як мінімум, забезпечити покриття власними доходами всіх витрат. У зв'язку з цим професійний спорт обмежений відносно невеликою кількістю видів спорту, що представляють інтерес з комерційної точки зору. Це в першу чергу: бейсбол, баскетбол, американський футбол, хокей, футбол, гольф, теніс, бокс, автогонки, кінні скачки, гірськолижний спорт, фігурне катання, велоспорт і ін. Причому в різних капіталістичних країнах в силу певних причин і перш за все, інтересу глядачів до того чи іншого виду спорту популярність видів професійного спорту дуже різна. В Австралії, наприклад, глядачі дуже люблять Рего, можуть показувати його 24 години на добу в розділі спортивних програм. І якщо збірна виграє у Новій Зеландії, в країні справжнє

свято. В Італії дуже популярний футбол, велогонки. У Франції - футбол, теніс, автогонки.

Друга відмінна риса професійного спорту проявляється в прагненні до жорсткою конкуренцією, боротьбі в змаганнях серед професіоналів. У цьому зацікавлені всі учасники професійного спорту і власники ліг і команд і самі спортсмени. Без жорсткої конкурентної боротьби вид спорту втрачає свою привабливість і видовищність для глядачів, до нього втрачається інтерес засобів масової інформації.

Підтримка високої конкуренції в професійному спорті забезпечується добре продуманою системою, яка включає в себе перш за все наявність спортсменів найвищого рівня. У професійному спорті ведеться постійний пошук найбільш обдарованих, перспективних спортсменів. Для цього існують професійні ліги в ігрових видах спорту. Існує також складна система відбору гравців «Драфт». Поповнюється також професійний спорт і за рахунок припливу спортсменів з олімпійського спорту.

Крім того, в професійному спорті для забезпечення високої конкуренції в ігрових видах спорту існує складна система найму гравців і переходу їх в інші команди. Основна мета цієї системи - такий розподіл гравців всередині ліги, яке забезпечує високий рівень усіх команд всередині ліги. Ця система обмежує клуби в переманюванні гравців.

Третя відмінна риса проявляється в наявності в професійному спорті своєрідної системи створення «суперзірок» або спортивної еліти, так званої в спортивному бізнесі «мані мен». Для популяризації таких спортсменів, для залучення особливої уваги глядачів до них застосовуються не тільки їхні спортивні показники, спортивну майстерність, а й образ їхнього життя, захоплення, доходи і т.д. Поява цієї системи на 3 етапі розвитку проф. Спорту в період з по послужило новим імпульсом для його розвитку. В даний час спортивна еліта і пов'язана з нею інформаційна, рекламна, спонсорська та громадська діяльність є потужними факторами розвитку виду спорту і підвищення доходів. Популярність багатьох професійних видів спорту прямо пов'язана з участю в змаганнях видатних спортсменів, із захоплюючими інтригами, протиборствами, з відомостями про їх фантастичних доходи і т.д. У тенісі, наприклад, це Б.Беккер, І.Лендр, Сампф, Агассі, Ш.Граф, Г.Сабатіні, Навратілова. У шахах - це Каспаров, Карпов, Фішер, у велоперегонах - це Меркс, Лемонд, Ш.Келлі, Л.Фіньон і ін., в баскетболі - Абдул Джаббар, М.Джордан, Л.Берд, в автогонках - А.Прост, О.СЕНЬ, М.Менселл, Вільньов, Шумахер.

Четвертою важливою особливістю професійного спорту є наявність досить ефективної системи соціального захисту спортсменів. Обумовлюється це зростанням популярності спорту в сучасному суспільстві, що розширюються зв'язками спорту з політикою, економікою.

Кодекс італійських велопрофі, наприклад, становить 170 сторінок. Він передбачає створення спеціального соціального фонду допомоги колишнім гонщикам, тренерам, механікам, які присвятили життя велоспорту. Цей кодекс-гарант для профі. Профі має 5 страховок, наприклад, за падіння, тобто за нещасний випадок на роботі, мають також страховки від травм, від хвороб, просто від болю, на випадок смерті. Ці страховки оплачують фірми, причому фірма

настільки дорожить своєю честю, що ніколи не перерве контракт з гонщиком до кінця року, тобто не залишить його без роботи.

П'ятої відмінною рисою є експансія, розпростореніє американського професійного спорту в інші країни, в тому числі Японію, Канаду, розвиток кап. Країни Західної Європи, а в останні роки і в держави утворилися на території СРСР, в першу чергу в Росію і Україну. Ця тенденція чітко виявлялася вже в 70-і роки, коли були зроблені перші спроби створити в Європі професійні ліги з хокею, американського футболу, баскетболу.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №10.

Організаційна структура та система управління у професійному спорті.

План:

1. Організаційна структура та система управління в ігрових видах спорту.
2. Характеристика ліги та асоціації, як основи організаційної структури та системи управління.
3. Організаційна структура клубів команди.

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. Теория и практика физической культуры. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Організаційна структура та система управління в ігрових видах спорту.

Ефективне функціонування професійного спорту як різновиду підприємницької діяльності багато в чому залежить від структури його організації та принципів управління. Найбільший позитивний досвід з цих питань накопичено у командних ігрових видах американського професійного спорту – бейсболі, американському футболі, баскетболі та хокеї. Тому питання структурної побудови та принципів управління професійним спортом доцільно розглядати саме на їхньому прикладі.

Основною структурною одиницею професійного спорту є ліга. Незалежно від назви (ліга - у футболі, бейсболі і хокеї; асоціація - в баскетболі, гольфі і тенісі; рада, асоціація, федерація - в боксі) ця структурна одиниця формує стратегію і тактику розвитку відповідного виду професійного спорту і є його найвищим законодавчим та виконавчим органом (Canes, 1970; Гуськов, 1990).

2. Характеристика ліги та асоціації, як основи організаційної структури та системи управління.

Професійні спортивні ліги (асоціації) є основною формою ефективного функціонування сучасного професійного спорту. За своєю сутністю вони є спортивними картелями, які: регулюють конкурентну рівновагу між командами, що активізує інтерес глядачів і стимулює спортсменів до підвищення рівня спортивної майстерності; регулюють прийом нових команд і їх розташування; розробляють правила змагань, умови прийому на роботу спортсменів та їх переходу з команди до команди; здійснюють фінансову діяльність.

Об'єднання клубів у професійні ліги практично усунуло їх від економічної конкуренції. Вони суперники лише на спортивних майданчиках, а у бізнесі партнери.

Ліга у професійному спорті є закритою соціальною системою, головною функцією якої є організаційна ефективність. Організаційна ефективність реалізується кадровою політикою професійних ліг, що пов'язана зі специфічним наймом, переміщенням та звільненням спортсменів. Для збільшення ефективності і прибутковості професійних ліг у них завжди здійснюється політика перерозподілу робочої сили (гравців). Після закінчення чергового сезону склади практично всіх команд змінюються на 30-40%. Статути професійних ліг передбачають також можливість обміну гравцями і під час регулярних чемпіонатів. Перерозподіл гравців здійснюється переважно з метою вирівнювання конкурентноздатності команд ліги, що, у свою чергу, підвищує непередбачуваність результатів спортивних поєдинків і, як наслідок, зацікавленість глядачів і засобів масової інформації. Керівники ліг вважають, що успіхи ліг (насамперед фінансові) значно важливіші за успіхи окремого клубу. Наприклад, свого часу американська професійна ліга з європейського футболу (NASL) збанкрутувала переважно тому, що одна команда (Нью-Йорський "Космос") могла дозволити собі купівлю таких видатних гравців того часу як Пеле, Бекенбауер, Кіналя, а інші команди ледь животіли. Дивитися на гру "в одні ворота" було не цікаво.

Для підвищення конкурентноздатності ліги також надають клубам-аутсайдерам фінансову підтримку. Так, керівництво NHL розробило в середині 1990-х років спеціальну програму виживання для "клубів-бідняків". Кожний з цих клубів автоматично отримує дотацію з центральних фондів ліги у розмірі 7 млн доларів в разі, якщо напередодні чергового чемпіонату реалізує не менше 13 тисяч сезонних абонементів на ігри своєї команди (Доспехов, 1996).

Найвищим органом влади у професійній лізі є Рада управління, до якої входять президенти всіх команд певної ліги. Рада несе відповідальність за поточну діяльність та визначає перспективну політику ліги, вирішує питання щодо зміни правил гри, розширення кількості команд в лізі, розташування команд, умови прийому до ліги нових команд тощо.

Очолює спортивну професійну лігу президент або комісіонер, який обирається Радою управління ліги. Термін роботи, на який обирається президент (комісіонер), може бути різним. Зокрема, у бейсболі комісіонер обирається терміном на сім років. Заробітна плата комісіонера залежить від якості його роботи, яка визначається, насамперед, за величиною прибутків ліги. Наприклад, комісіонер NBA Девід Стерн у 1989 р. рішенням Ради власників ліги отримав зарплату 3,5 млн доларів на рік за успіхи у значному покращенні фінансового стану ліги. В 1990-х роках його зарплата зросла до 8 млн. Комісіонер (президент) ліги здійснює загальне керівництво, розв'язує суперечки між командами, стежить за дотриманням правил проведення змагань, проводить переговори від імені ліги тощо. Президенти ліг мають віце-президентів за напрямками роботи. Наприклад, у президента NHL п'ять віце-президентів: з маркетингу; оперативного керівництва та адміністративних справ; юридичних питань; телебачення; суддівства.

Основним документом, що регламентує діяльність ліги, є статут. Статут регламентує процедуру прийому до ліги нових команд, обов'язки президента, регулює ринок зайнятості гравців тощо. Регулювання ринку зайнятості гравців

включає п'ять аспектів, що регламентують умови їх праці: 1) формування складів команд; 2) укладання угод (контрактів) з гравцями; 3) розробку умов переходу гравців в інші команди; 4) набір гравців до команд; 5) правила перерозподілу гравців між командами ліги.

Основні управлінські функції ліги полягають: у розробці правил гри; складанні календаря змагань; зміні та визначенні кількості команд у лізі та кількості гравців у команді; прийомі до ліги нових команд; контролі за розташуванням команд на території країни та за її межами; укладанні контрактів на продаж прав радіо- і телетрансляцій ігор; встановленні для клубів ліміту на виплату зарплати гравцям, за який не можна виходити тощо. В окремих лігах навіть контракти зі спортсменами укладає адміністрація ліги. Наприклад соккер-ліга (MLS) США укладає контракти з футболістами котрі вперше в ній працевлаштовуються, а потім розподіляє між клубами з метою врівноваження їхньої конкурентоздатності та збереження певної рівноваги між своїми гравцями та легіонерами. Окрім цього, ліги створили систему контролю за кар'єрою спортсменів, котра запобігає змінам, що могли б загрожувати інтересам власників команд.

Правила гри розробляє і вдосконалює спеціальний комітет з правил гри, до складу котрого входять представники керівництва ліги та Асоціації спортсменів. Останні відстоюють інтереси спортсменів. Будь-яке правило може бути переглянуте, відмінене або прийняте двома третинами голосів членів цього комітету.

Залежно від кількості команд і системи проведення змагань у лігах утворюються групи або так звані конференції, що у свою чергу, поділяються на підгрупи або дивізіони. Наприклад, в NHL 30 команд поділені на дві конференції, котрі у свою чергу складаються з трьох дивізіонів по 5 команд у кожному. Подібна структура і в інших елітних лігах американського професійного спорту.

Згідно з нормативними документами ліг кожній команді надається виключне право на користування певною територією. Виключне право команди на територію дозволяє уникати конкуренції за глядачів і здійснювати різноманітну комерційну діяльність у своєму регіоні. Право на територію діє як важливий чинник обмеження економічної конкуренції між клубами, що є гарантією високих прибутків (Miller, 1965).

Для розташування іншої команди в межах території, де вже існує команда, необхідна згода останньої та рішення Ради управління лігою. При цьому нова команда сплачує клубові, що розташований на цій території, визначену лігою суму за територіальну поступку. Проілюструвати це можна на прикладі NHL. Ліга надає власникам команд виключне право на територію в радіусі 100 миль від місця розташування штаб-квартири кожної з команд. При розташуванні на цій території іншої команди NHL, вона повинна отримати на це дозвіл ліги і сплатити компенсацію за "поступку території". Наприклад, коли на початку 1970-х років в лізі було сформовано команду "Нью-Йорк Айлендерс", то її власники змушені були сплатити існуючій.

Ліги, згідно їх статутів, це не прибуткові організації. Вони фінансуються за рахунок відрахування 5-7% прибутків від продажу квитків на ігри регулярних

чемпіонатів та розіграшів кубків. Проте ліга за своєю сутністю є монополістом у вирішенні ключових питань спортивного бізнесу: зміна правил гри, визначення кількості команд у лізі і кількості гравців у команді, розширення ліги, контроль за місцем розташування команд, укладання контрактів на продаж прав на телетрансляції національним телекомпаніям, контроль за ринком робочої сили, контроль за кар'єрою професійних спортсменів тощо

3. Організаційна структура клубів команди.

Професійний спортивний клуб (команда) є низовою складовою ланкою ліги (асоціації). Професійні клуби – це комерційні організації (Какузін та ін., 1991). У професійному спорті юридично сформувалися три форми власності: індивідуальна, корпоративна (власником команди є фірма або компанія), акціонерна (власниками команди є власники акцій). Наприклад, лондонський футбольний клуб „Челсі” належить російському мільярдеру Р.Абрамовичу. Найтитулованіша команда NHL "Монреаль Канадієнз" належить канадській компанії "Молсон", що виробляє пиво. Акції команди "Сент-Луїс Блюз" порівну (по 5%) належать 20 компаніям Сент-Луїса. На теперішній час у Північній Америці переважає індивідуальна форма володіння командами. Згідно даних журналу "Forbes Magazine" серед 400 найбагатших людей США майже 50 осіб володіють професійними спортивними командами і понад 300 - мають відношення до професійного спорту. Але у зв'язку з тим, що у професійному спорті зростають не тільки прибутки, а й видатки, все більше активізується корпоративна форма власності стосовно професійних команд. Проте слід зазначити, що NFL з 1970 р. забороняє корпораціям і фірмам мати футбольні команди.

Основним документом, що регламентує діяльність професійного спортивного клубу є його статут. Але реальна діяльність професійних клубів юридично досить жорстко обмежується угодами з лігами, до яких вони входять.

Тому з одного боку клуби є рівноправними партнерами, котрі здійснюють вклад у спільну працю і мають свою частку у загальному бізнесі. Але з іншого боку, вони мають підкорятися законодавству ліги, котре не виключає можливості суворих дисциплінарних санкцій в разі його порушення. Наприклад, в сезоні 2002-2003 рр. адміністрація NBA усунула тренера клубу „Даллас Маверікс” і його асистента від керівництва командою у двох матчах регулярного чемпіонату і оштрафувала клуб на 150 тис. доларів за контакти з гравцями, які не могли бути обраними у драфті. В сезоні 2003-2004 рр. клуб „Детройт Пістонс” було оштрафовано на 200 тис. доларів за участь у грі з „Міннесотою” двох баскетболістів, котрі щойно перейшли до команди з інших клубів, але ліга ще офіційно не затвердила трейд. В обох випадках було порушено статут NBA.

Очолює клуб президент. Залежно від форми власності функції президента виконує сам власник або особа, яка обрана Радою правління клубу. Правління клубу на чолі з президентом вирішує всі питання функціонування і розвитку клубу в межах компетенції, котру надають клубам професійні ліги (асоціації).

Команду очолює генеральний (головний) менеджер (спортивний директор). Тренувальним процесом керує головний тренер. Йому допомагають кілька тренерів. Їх кількість залежить від виду спорту. Так, бейсбольну команду з 25 гравців тренують 6-10 тренерів.

Професійний спортивний клуб є низовою складовою ланкою професійної ліги. У професійному спорті існує три форми власності: індивідуальна, корпоративна та акціонерна. Основним документом, що регламентує діяльність професійного клубу, є його статут. Юридично професійний клуб є незалежною самостійною організацією, але його реальна діяльність суттєво обмежується угодою, яку він укладає з відповідною лігою. Керівним органом професійного клубу є його Рада управління на чолі з президентом. Поточною діяльністю професійного клубу керує генеральний менеджер. Тренувальним процесом керує головний тренер. Йому допомагають тренери-асистенти.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №11.

Економічні основи професійного спорту.

План:

1. Специфіка бізнесу в професійному спорті.
2. Істочники доходу професійного спорту.
3. Маркетинг і ліцензування в професійному спорті.

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. Теория и практика физической культуры. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Специфіка бізнесу в професійному спорті.

Професійний спорт слід розглядати насамперед як сукупність різних фірм-клубів. Професійні спортивні федерації, асоціації, ліги, клуби, є складними комерційними організаціями і в цьому відношенні нічим не відрізняються від підприємств, фірм, корпорацій в інших сферах діяльності. Тому, перш за все, економічні закони лежать в основі сутності професійного спорту.

Прагнення до максимальному вилучення прибутку зумовлює діяльність організацій професійного спорту. Вона орієнтована на реалізацію загальної для всіх клубів організаційної та економічної політики і в кінцевому рахунку монополізацію того чи іншого виду спорту.

Бізнес в професійному спорті має свої специфічні особливості. У звичайному бізнесі конкуренти прагнуть реалізувати якомога більше своєї продукції, прагнучи розорити конкурентів. У професійному спорті - навпаки. На ігровому полі команди, окремі спортсмени є суперниками, в бізнесі, в ділових операціях команди ліг суперниками є в меншій мірі, часто вони є партнерами, в деяких випадках учасниками спільного бізнесу. Аналогів таких взаємин в американській діловій практиці знайти неможливо, оскільки успіх в бізнесі кожної команди ліги залежить від успішного бізнесу своїх конкурентів по ігровому майданчику.

Важливим моментом ведення спортивного бізнесу є виключне право команди на надану їй територію. Це означає, що інша команда цієї ліги може розміщуватися лише на певному віддаленні від попередньої.

Якщо на території будь-якої команди ліга дозволяє розміщення ще однієї, то остання виплачує клубу певну лігою суму за поступку території. У разі прийняття лігою новою командою, її власник сплачує одноразовий вступний внесок, який розподіляється між усіма командами ліги. Таке контролювання ринку не має аналогів в звичайному бізнесі.

Основні види спорту мають стабільну фінансову базу, яка визначає високий рівень заробітної плати професійних спортсменів. Розмір заробітної плати

залежить від виду спорту, кваліфікації гравця, стажу, ігрового амплуа, впливовості його агента.

Високі доходи професійних спортсменів визначаються питаннями ринку і відображають реальне місце сучасного професійного спорту як сфери підприємницької діяльності.

2.Источники доходу професійного спорту

До основних джерел доходів професійного спорту в США можна віднести наступні:

- 1) Реалізація квитків на змагання (основою джерело доходу до 1960х років).
- 2) Продаж прав на трансляцію телеканалів
- 3) Доходи від рекламно-спонсорської діяльності
- 4) Надходження від ліцензійної діяльності.
- 5) Доходи від концесії стадіонів та інших споруд
- 6) Продаж гравців
- 7) Надання послуг та інші джерела

3. Маркетинг і ліцензування в професійному спорті

Маркетинг - це соціальний процес, за допомогою якого прогнозується, розширюється і затверджується попит на товари і послуги за допомогою їх розробки, просування і реалізації. Сам термін «маркетинг» походить від англійського слова «market» (ринок) і означає таким чином діяльність в області ринку, збуту товарів і послуг.

Під ліцензуванням в професійному спорті розуміється використання спортивної символіки (Емблеми клубу, назви команди і так далі у вигляді рекламного знака на різного виду продукції, тобто продаж іншій стороні справ використання своєї символіки в комерційних цілях. Між спортивними організаціями, клубами, командами, і виробниками продукції укладаються договори, згідно з якими, останні використовують на своїх товарах спортивну символіку виплачуючи її продавцям певний відсоток від вартості товару. Як правило, ціна такого товару вища за звичайну на 10-15%, з яких 3-10% відраховується власнику символіки. Результати досліджень показують, що кожен долар, вкладений в ліцензійну програму приносить дохід в розмірі 3-5 і більше доларів.

В даний час професійні ліги, команди, асоціації, окремі спортсмени побачили в ліцензуванні можливість отримувати значні матеріальні статки.

Ліцензійний бізнес почав свій розвиток в бейсболі, коли почалася реалізація бейсбольних кепок і колекційних фото гравців. В даний час ліцензійний бізнес реалізується за двома напрямками:

1) Ліцензування назви і символіки команд для їх подальшого використання на продукції компаній-виробників.

2) Ліцензування рекламно-комерційної діяльності (На змаганнях та інших заходах ліги, клубу). Обидва напрямки успішно розвиваються, особливо ефективно роздрібна торгівля ліцензійними спортивними товарами.

Ця тенденція спостерігається не тільки в США а й в європейських і деяких азіатських країнах.

Прогресує бізнес рекламно-комерційного ліцензування. Перенасиченість ринку традиційною рекламою змушує підприємців знаходити нестандартні шляхи для реклами своєї продукції. Спорт в цьому сенсі є ідеально середовищем для передачі рекламної інформації. У зв'язку з цим спортивне ліцензування є одним із значущих джерел доходу професійних ліг і команд.

Одним з шляхів успішної реалізації ліцензійної програми є укладення контракту з одним з професійних ліцензійних агенств. У ньому працюють кваліфіковані фахівці, які добре знають тонкощі міжнародного ліцензування. Агентство, як правило за свої послуги вимагає до 25-30% загального щорічного доходу від ліцензії.

Таким чином, спортивне ліцензування - це найпростіший спосіб отримання прибутку, що майже не вимагає початкового капіталу. Розвиток ліцензійної індустрії в спорті дозволяє зробити висновок, що ліги і промисловості успішно поєднують свої зусилля, щоб повніше задовольняти постійно розтущіє запити виробництва і професійного спорту.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №12. Правові основи професійного спорту.

План:

1. Закономірності розвитку правової бази у професійному спорті.
2. Характеристика трудового законодавства у професійному спорті.
3. Особливості правових взаємостосунків між командами, клубами у професійному спорті (антимонопольне законодавство).
4. Особливості правових взаємостосунків між державою та професійним спортом (податкове законодавство).

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. Теория и практика физической культуры. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Закономірності розвитку правової бази у професійному спорті.

Суб'єктами права у професійному спорті є: ліги (асоціації, союзи, федерації) в особі їхніх керівників-президентів та інших адміністративних працівників; команди з ігрових видів спорту (футбол, бейсбол, баскетбол, хокей тощо) в особі їхніх власників і керівників-президентів клубів, головних менеджерів і тренерів; з індивідуальних видів спорту (авто- і мотогонки, боротьба, бокс, гольф, боулінг, теніс та інші) - менеджери, імпресаріо; самі спортсмени і агенти, які допомагають їм вести фінансові і юридичні справи; Асоціації спортсменів професійних ліг; власники спортивних споруд, де тренуються і змагаються професійні спортсмени.

Правові основи функціонування професійного спорту створювалися самим спортивним життям. Щоб запобігти переходам спортсменів з одного клубу до іншого та надмірному зростанню їхньої зарплати професійні спортивні ліги і асоціації розробляли відповідні положення і вносили їх до своїх статутів. Так, ще наприкінці XIX ст. організатори Нової національної професійної ліги бейсболу розробили низку положень, що лягли в основу бейсбольного бізнесу, в тому числі виключне право на свою територію та правила найму гравців. Жодній команді не дозволялося наймати бейсболіста, котрий був з тих чи інших причин звільнений з іншої команди. Так з'явився "чорний список", що діє і донині у професійному спорті. Поняття „чорний список” має віртуальний характер. Юридично таких списків не існує. Але виходячи з корпоративних інтересів клуби, як правило, не укладають угоди з гравцями, з якими розірвали контракти інші клуби відповідної ліги.

З 1880 р. у бейсболі було введено систему укладання контрактів з гравцями. Це стало одним із перших і безумовних правил американського професійного спорту, яке у подальшому стало юридичною основою трудових

взаємовідносин між спортсменами і роботодавцями не тільки в США, а й у всьому світі.

У свою чергу, невдоволені чимось спортсмени подавали позови до суду на власників клубів, їхнє керівництво, або керівництво ліг. Ті чи інші рішення суду з часом набували статусу чинного законодавства у цій сфері діяльності.

Юридичні основи розвитку професійного спорту почали складатися на початку ХХ ст., коли були прийняті поправки до антитрестівського закону Шермана 1890 р. У 1-й і 2-й статтях цього закону говориться, що будь-який контракт, об'єднання у вигляді тресту або змова з метою організації торгівлі чи комерції між окремими штатами чи іноземними країнами є незаконним. Підкреслюється, що будь-яку особу, котра монополізує або об'єднується з іншою особою чи особами, щоб монополізувати будь-яку частину торгівлі чи комерції між окремими штатами або зарубіжними країнами, слід вважати винною. Ліга чи асоціація того чи іншого виду професійного спорту об'єднує команди з різних міст і країн саме на монопольній (картельній) основі. Наприклад, команда з Монреалю не може найняти гравця з команди Чікаго, який хотів би перейти до неї, якщо на це не дасть згоди власник команди Чікаго. Таке положення є незаконним в інших галузях підприємництва, оскільки воно порушує закон Шермана і Конституцію США. Проте дія цього закону у кожному конкретному випадку визначається рішенням судових інстанцій, а в складних ситуаціях - сенатом і конгресом США (Доспехов, 1996).

2. Характеристика трудового законодавства у професійному спорті.

Діяльність у сфері американського професійного спорту вступає також у протиріччя з трудовим законодавством, зокрема зі статтями 6 і 20 закону Клейтона стосовно найму робочої сили, а також статтями 2,7,8,9 і 14 Закону США про трудові взаємовідносини та з Конституцією США. Наприклад, 5-та і 14-та поправки до Конституції США гарантують громадянам країни свободу укладання трудових угод. У професійному спорті особливо у командних ігрових видах, цього конституційного положення не дотримуються (Гуськов, 1990). Отже одним із чинників бурхливого розвитку професійного спорту в США слід вважати пільгове застосування до нього трудового законодавства країни.

Інтенсивному розвитку професійного спорту в США сприяє і податкове законодавство. Федеральний прибутковий податок у США виплачується з чистого прибутку. Стосовно професійного спорту це означає, що із загального прибутку вираховуються видатки на утримання команд і податок нараховується на чистий прибуток. До видатків на утримання команд відносять і вартість контрактів з гравцями, як амортизацію протягом терміну контракту. Справа у тому, що у виробничій сфері зношування устаткування та інвентаря і їх заміна є звичайними і необхідними витратами. Встановлюється термін зношування конкретної одиниці устаткування і згідно закону знижка повинна вираховуватися щорічно, а не одноразово. Тобто, коли якийсь прилад зношується за 10 років, то частка від загальної вартості зношування повинна вираховуватися щорічно протягом усього цього часу із загальної суми, що обкладається податком.

3. Особливості правових взаємостосунків між командами, клубами у професійному спорті (антимонопольне законодавство).

Важливе значення для розвитку професійного спорту мають законодавчі акти, що регламентують взаємовідносини ліг та команд з телекомпаніями.

Останнім часом набула актуальності проблема правового регулювання взаємовідносин між спортсменами та агентами, які допомагають їм укладати контракти. З одного боку, юридично обізнані агенти допомагають спортсменам укладати вигідні контракти і вигідно вкласти зароблені кошти, а з іншого – користуючись необізнаністю спортсменів (чи їхніх батьків) можуть укласти кабальний для спортсмена контракт. Наприклад, футбольний скат О.Жуніор надуривши батьків 17-річного бразильця Роберто Карлоса (нині гравець мадридського „Реалу”) уклав з ним контракт, згідно якого брався просувати його по сходинках визнання, але за це агент мав право в односторонньому порядку продовжувати контракт футболіста і отримувати за це 10% від суми кожного наступного контракту. Більше десяти років він в односторонньому порядку розпоряджався футбольною долею видатного гравця і лише через суд Р.Карлосу вдалося позбутися залежності від цього агента.

Відсутня також чітка правова регламентація переїзду команди з одного міста до іншого. Вирішення цього питання майже повністю залежить від власника команди. Враховуючи те, що наявність професійної команди з того чи іншого виду професійного спорту приносить місту значні прибутки, її розташування стає предметом торгівлі і закулісних махінацій.

Названі та деякі інші аспекти функціонування професійного спорту до цього часу не знайшли свого юридичного обґрунтування у північно-американському професійному спорті.

4. Особливості правових взаємостосунків між державою та професійним спортом (податкове законодавство).

Правове регулювання трудових взаємовідносин у професійному спорті України здійснюється переважно згідно з чинним трудовим законодавством. Так у статті 23 Закону України „Про фізичну культуру і спорт” зазначається, що професійна діяльність спортсменів, суддів, тренерів та інших фахівців пов’язана з підготовкою та участю у спортивних змаганнях, є основним джерелом їхніх прибутків і здійснюється згідно трудового законодавства.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України за №63 „Про упорядкування фінансування і матеріального забезпечення в галузі спорту” від 06.02.1992 р. та Указу Президента України за № 1573 „Про зміну у структурі центральних органів виконавчої влади” від 15.12.1999 р. в Україні розроблено Положення про штатні національні збірні команди яке фактично узаконює державний професіоналізм у спорті. Штатна команда створюється і ліквідується центральним органом виконавчої влади (Міністерство у справах молоді, сім’ї та спорту), котрий щорічно затверджує штатний розклад і фонд оплати праці команд за поданням національних федерацій України з видів спорту. До складу штатних команд входять провідні спортсмени і тренери, які уклали з центральним органом виконавчої влади з фізичного виховання і спорту трудові угоди. Вони

складаються згідно чинного трудового законодавства України, Статутів та інших регламентуючих документів відповідних національних і міжнародних спортивних організацій. На спортсменів штатних команд заводяться трудові книжки. Їм надається щорічна оплачувана відпустка, матеріальна допомога на оздоровлення, пільги з пенсійного забезпечення за робочий стаж.

У трудових угодах спортсменів штатних команд чітко визначені їхні обов'язки, зокрема: систематично підтримувати високий рівень спеціальної підготовленості, сприяти зростанню спортивного іміджу України на міжнародній спортивній арені; виконувати вказівки тренерів під час навчально-тренувальних зборів і змагань; дотримуватися режиму навчально-тренувальної роботи; бездоганно виконувати умови трудової угоди тощо.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

Лекція №13. Професійний спорт в Україні.

План:

1. Історія розвитку професійного спорту в Україні.
2. Особливості розвитку професійного спорту в Україні в роки незалежності.

Основна література:

1. Гуськов С. И. Профессиональный спорт и международное спортивное движение. Теория и практика физической культуры. 1991. № 8. С. 56-59.
2. Линець М. М. Тексти лекцій з дисципліни «Професійний спорт» (для студентів IV курсу напряму «Фізичне виховання»). Львівський державний університет фізичної культури. Л.: ЛДУФК, 2007.
3. Платонов В. М., Гуськов С. И., Юшко Б. Н., Линець М. М. Профессиональный спорт. К.: Олимпийская литература, 2000. 487 с.

1. Історія розвитку професійного спорту в Україні.

Оскільки професійний спорт зароджувався і формувався в Україні за часів її входження до складу Російської імперії, а пізніше - СРСР, то об'єктивний аналіз цих процесів можливий лише за умови комплексного розгляду явища з кінця XIX ст. до сьогодні. Вивчення науковометодичної літератури та законодавчо-нормативних актів дає підстави виділити окремі етапи у формуванні і розвитку професійного спорту на теренах України і Росії: 1) зародження професійного спорту в Російській імперії (кінець XIX – початок XX століть); 2) формування професійного спорту в СРСР в період 1920-1940 рр.; 3) занепад професійного спорту в СРСР в період 1950-1980 рр.; 4) масовий від'їзд висококваліфікованих радянських спортсменів у закордонні напівпрофесійні та професійні клуби наприкінці 1980 – початку 1990 рр.; 5) створення національних структур професійного спорту і їхня інтеграція до систем міжнародного професійного спорту. Професійний спорт в Російській імперії став формуватися наприкінці XIX - початку XX століття. На той час на циркових аренах великих міст систематично проводилися різноманітні чемпіонати, у яких брали участь відомі професійні спортсмени, що змагалися у боротьбі та підніманні ваги. Слід наголосити, що у цих змаганнях часто брали участь відомі іноземні спортсмени. Так, у 1904 р. в Петербурзі французький антрепренер Дюмон організував турнір професійних борців за участю чемпіона світу Поля Понса, знаменитого французького борця Рауля де Буше, видатного українського борця Івана Піддубного з Полтавщини, який розпочав свій борцівський шлях 1896 р. у Феодосії в “Цирку Безкоровайного” та інших відомих спортсменів. Турнір викликав великий інтерес у публіки і приніс організатору суттєвий прибуток. Заохочений успіхом Дюмон вирішив організувати по країні широку серію чемпіонатів. Конкуруючу мережу чемпіонатів організував популярний в артистичному та спортивному світі Іван Лебедев. Вже перший “Міжнародний чемпіонат французької боротьби на звання чемпіона світу” за своєю організацією не поступався відомим паризьким чемпіонатам. В 1905 р. І.Лебедев організував у Петербурзі чемпіонат, що викликав велику зацікавленість у публіки і приніс значні прибутки. Після тріумфу

в Петербурзі “чемпіонат” Лебедева став привабливим для кращих цирків країни. Згодом відбулися аналогічні чемпіонати у Києві, а потім і в Москві. Широка мережа атлетичних гуртків і клубів, регулярне проведення турнірів і чемпіонатів сприяли тому, що з часом професійна боротьба стала прибутковою справою. Це сприяло вихованню цілої плеяди яскравих, самобутніх спортсменів, спогади про високу майстерність і спортивні досягнення яких збереглися до наших днів, це Георг Гаккеншмідт, Іван Піддубний, Клементій Буль, Іван Шемякін, Іван Заїкін, Микола Вахтуров та інші. За аналогічною схемою наприкінці ХІХ - початку ХХ століття відбувався розвиток професійної важкої атлетики і професійного боксу. Відомий спортсмен і фахівець в галузі спорту А.Харлампієв вже на початку ХХ ст. робив спроби організувати матчі боксерів-професіоналів за прикладом тих, що проводилися в Англії та Франції. В Україні перші організовані заняття боксом датуються 1912 роком і були організовані М. Ратьє. В 1913 р. на першості південного заходу Росії київські боксери були в числі кращих. Найбільше відзначився тоді І. П'яткін, який згодом взяв участь у першому в Україні професійному поєдинку з боксу. В перші роки існування Радянської Росії, а у подальшому і СРСР, коли ще не було сформовано концепцію розвитку спорту вищих досягнень, в системі фізкультурно-спортивного руху також проглядалися елементи професійного спорту. Наприклад, правила змагань і методика підготовки боксерів формувалися під впливом професійного боксу. Фінальні бої чемпіонатів СРСР до 1945 р. проводилися за професійними правилами - 6 раундів по 3 хвилини, а в матчевих зустрічах допускалися навіть 10-раундові поєдинки. Розглядалися пропозиції міжнародних організацій професійного боксу стосовно організації зустрічей між провідними радянськими боксерами та відомими боксерами-професіоналами. Зокрема, мова йшла про зустріч провідного радянського боксера суперважкої вагової категорії 1940-х років Миколи Корольова та чемпіона світу серед професіоналів Джо Луїса [Романенко Н., 1985]. У 1930-х роках практикувалися товариські зустрічі з професійними футбольними командами.

До початку Другої світової війни провідні важкоатлети та борці були цирковими акторами. Під керівництвом Головного управління держцирками проводилися циркові чемпіонати з боротьби та важкої атлетики. Природно, що спортивний аспект змагань мав другорядне значення. Зусилля спортсменів, як того вимагає шоу-бізнес, були спрямовані на задоволення запитів публіки. Спортсмени змагалися не тільки у боротьбі та підніманні ваги, а й демонстрували свої багатирські можливості: боролися з биками та ведмедями, рвали ланцюги, гнули залізні палиці тощо. В ті роки проводилося більше 10 циркових чемпіонатів на рік і в кожному з них виступали провідні спортсмени.

По закінченні Другої світової війни циркові чемпіонати були відроджені. Але наприкінці 40-х років ХХ ст. розпочався бурхливий розвиток олімпійського спорту, оскільки спортивні організації СРСР були визнані міжнародними спортивними федераціями та Міжнародним олімпійським комітетом. Досягнення радянських спортсменів на міжнародній арені стали потужним засобом ідеологічної боротьби. За цих обставин професійний спорт не вписувався до нової системи фізкультурноспортивного руху. Поступово руйнувалася система циркових чемпіонатів і в 1971р. керівництво Держцирку вирішило припинити

змагання професійних спортсменів. 12 В період 1950-1980 рр. професійний спорт розглядався в СРСР виключно з ідеологічних позицій. У науковій, публіцистичній та художній літературі стверджувалося, що основні його функції - це культивування грубості, насильства і жорстокості, перемога за будь-яку ціну, відволікання уваги населення капіталістичних країн від реальних проблем і соціальних негараздів у суспільстві.

2. Особливості розвитку професійного спорту в Україні в роки незалежності.

На початку 1990-х років в СРСР з'явилися перші спортсмени-професіонали і офіційно почало змінюватися ставлення до професійного спорту. Цьому у значній мірі сприяли: активізація процесу комерціалізації і професіоналізації міжнародного спорту; рішення МОК про допуск професійних спортсменів в окремих видах спорту до Олімпійських ігор (хокей, футбол, теніс і баскетбол); початок переходу від адміністративно-командної системи управління до ринкової економіки; зростаючий інтерес у фахівців до професійного спорту. Розпад СРСР на початку 1990-х років завершився формуванням на його території 15-ти незалежних країн з принципово новим політичним і соціально-економічним устроєм. Це стосувалося всіх сфер життя суспільства, у тому числі і спорту вищих досягнень. Виникла необхідність трансформації організаційних основ спорту, зокрема розгортання процесів професіоналізації спортивної діяльності. Починаючи з 1991 року, як в Україні, так і в інших країнах що виникли на теренах СРСР, професійний спорт досить інтенсивно розвивався за двома відносно самостійними напрямками: 1) від'їзд висококваліфікованих спортсменів до іноземних професійних клубів; 2) створення національних структур професійного спорту і їх інтеграція до систем міжнародного професійного спорту. З отриманням Державної незалежності, український спорт зіштовхнувся з новими проблемами: скрутне економічне становище, хаотичний розвиток, некерована взаємодія федерацій, клубів і спортсменів з закордонними командами, масовий виїзд талановитих спортсменів і тренерів за кордон. Окрім складної економічної ситуації, одним з важливих чинників, який гальмує розвиток професійного спорту в Україні, є відсутність відповідного законодавства. О.А. Костюченко (2012) розглядаючи питання про формування спортивного законодавства України зазначає на необхідності розробки положення про правовий статус спортсмена-професіонала, яке б дало можливість чітко визначити умови, за яких спортсмен визнається професіоналом; порядок укладання контрактів зі спортсменами і тренерами; умови їх фінансування і соціальної захищеності, гарантії захисту їх прав. Виступи спортсменів України на міжнародних змаганнях різного рівня, зокрема в професійних клубах США і Європи, свідчать про історично обумовлену ефективну систему підготовки спортсменів. Проте досвід побудови ефективної системи управління у професійному спорті і раціональна методологія його розвитку практично відсутні. Як зазначалось, наприкінці 1980-х років в СРСР, і на початку 90-х років в Росії, Україні та інших країнах, що виникли на теренах колишнього СРСР, виникла парадоксальна ситуація - наявність великої кількості висококваліфікованих спортсменів, більшість з яких вважали себе професіоналами, і відсутність професійного спорту як такого. В цей період, не без допомоги засобів масової інформації, в суспільстві склалася думка,

що всі кваліфіковані спортсмени є професіоналами, а, отже, є і професійний спорт, тільки він не узаконений. Ця точка зору притаманна і донині деяким спортивним керівникам, які бажають розвивати певний вид спорту на професійних засадах за державний рахунок, тобто за рахунок платників податків. Такі намагання мають майже всі існуючі в Україні спортивні федерації та товариства. Проте більш ніж 100-річна історія розвитку професійного спорту у світі свідчить, що не всі види спорту можуть розвиватися на професійній основі, а лише ті, які викликають зацікавленість у широкого кола глядачів, засобів масової інформації та спонсорів. Слід наголосити, що розвиток професійного спорту у західних країнах - це результат ринкової економіки. В цих країнах професійний спорт працює на економіку, а не економіка на спорт, як це відбувається в Україні. Необхідно зважати на те, що професійний спорт як один із різновидів спорту вищих досягнень, кардинально відрізняється від інших 16 його різновидів тим, що він є сферою розважального бізнесу, метою якого, як і будь-якого іншого бізнесу, є отримання прибутку від цього виду діяльності, тобто спорту, а більш точно - спортивного видовища, яке реалізується як товар. На сьогодні практично жодна з ліг або федерацій України, що іменують себе професійними, за якістю виробленого ними видовища та матеріальними можливостями потенційного споживача (глядачі, телебачення, спонсори) не може розраховувати на самофінансування і отримання прибутку від основної діяльності, як це відбувається у провідних професійних лігах Європи та Північної Америки. Саме тому професійні спортивні ліги України, імовірно за винятком НЛПБУ, та клуби ведуть наполегливу боротьбу за збільшення частки коштів із досить скромних бюджетів спортивних організацій, систематично просять фінансової підтримки у адміністрацій міст та областей замість того, щоб активно вивчати ринок і самим заробляти кошти для функціонування відповідного клубу та ліги. Необхідно врешті решт усвідомити, що професійний спорт - це бізнес, продукт ринкової економіки, а не політика держави. Проте європейська і особлива азіатсько-африканська моделі професійного спорту характеризуються певною фінансовою підтримкою держави, коли вона виступає в ролі спонсора, та формуванням правових засад професійного спорту на державному рівні. Питома вага такої фінансової підтримки в західно-європейських країнах не перевищує 20-30% загального бюджету професійної спортивної організації. Провідний принцип розвитку професійного спорту - його прибутки повинні покривати видатки. Не випадково у багатьох країнах розробляються законопроекти стосовно заборони муніципалітетам виділяти кошти на утримання професійних команд та клубів. Виходячи з цього, комерційний принцип в організації професійного спорту в Україні повинен стати визначальним. Наприклад, стосовно командних ігрових видів спорту це означає, що діяльність всіх команд ліги повинна бути підпорядкованою спільним і обов'язковим для них правилам ведення спортивного бізнесу. Команди безкомпромісно змагаються тільки на спортивних майданчиках. Бізнес вони мають вести на ліговій основі, що передбачає: 1) розподіл прибутків від продажу квитків між командами, що грають у певній пропорції, яку встановлює ліга; 2) партнерський розподіл прибутків від продажу прав на телетрансляції ігор національним і міжнародним телекомпаніям між командами ліги (прибутки від контрактів з регіональними і місцевими телекомпаніями

залишаються в клубах); 3) надання командам права на територію, де вони розташовані; 4) контрактна система найму спортсменів; 5) розробка правил врівноваження конкурентоспроможності команд ліг; 17 6) територіальний принцип розподілу команд в лігах та проведення змагань; 7) лімітований статутами ліг мінімальний вік спортсменів на працевлаштування в лізі; 8) лімітована статутами ліг система переходів спортсменів з команди до команди; 9) лімітована документами ліг кількість гравців-легіонерів; 10) лімітований статутом ліги фонд зарплати на команду; 11) створення фонду ліги для підтримки команд-аутсайдерів і розробка умов отримання фінансової допомоги цими командами; 12) розробка і втілення системи підготовки, атестації та перепідготовки тренерів професійних команд; 13) розробка лігами положень щодо отримання статусу спортсмена-професіонала, професійного спортивного клубу; 14) створення у професійних лігах Асоціацій спортсменів-професіоналів (галузевих профспілок) для захисту соціальних прав і свобод гравців на основі колективної угоди з лігою.

Перспективи подальшого розвитку професійного спорту в Україні слід пов'язувати з формуванням і зміцненням його національних структур та вдосконаленням процесу їх інтеграції до міжнародних структур професійного спорту. В цьому процесі доречно виділити декілька напрямків: 1) створення передумов до більш цивілізованого переходу спортсменів до іноземних професійних клубів, за яких вони не втрачали б зв'язку з українським спортом, а прибутки від трансферу використовувалися б на його розвиток з врахуванням вкладу спортивних організацій і окремих фахівців у підготовку відповідного спортсмена; 2) розширення мережі внутрішніх змагань у професійному спорті, а також організація в країні міжнародних професійних турнірів; 3) розбудова в країні інфраструктури професійного спорту як сфери розважального бізнесу, орієнтованої на створення спортивного видовища високої якості і формування потенційного споживача - глядачів, засобів масової інформації, спонсорів; 4) активне залучення перспективних джерел прибутку - продаж прав на телетрансляції змагань, рекламно-спонсорська та ліцензійно-комерційна діяльність, концесії спортивних споруд, будівництво автостоянок навколо спортивних споруд, де проводяться змагання тощо; 5) вдосконалення державного законодавства, яке б стимулювало розвиток бізнесу в країні; 6) формування правових основ професійного спорту в Україні з урахуванням міжнародного досвіду його функціонування.

Розробники: _____ ст.викладач Г.А. Саленко

_____ викладач. Балджи І.В.

_____ к.пед.н., ст..викладач Табінська С.О.

